ማዕከላዊ ስታቲስቲክስ ኤጀንሲ

ስታቲስቲካዊ ፅንሰ-ሃሳቦችና ፍቺዎቻቸው

ብሔራዊ የስታቲስቲክስ ጥራትና ደረጃዎች ማስተባበሪያ ዳይሬክቶሬት

ጥቅምት 2005

ማዕከላዊ ስታቲስቲክስ ኤጀንሲ

ስታቲስቲካዊ ፅንሰ-ሃሳቦችና ፍቺዎቻቸው

ብሔራዊ የስታቲስቲክስ ጥራትና ደረጃዎች ማስተባበሪያ ዳይሬክቶሬት

ጥቅምት 2005

መቅድም

የማዕከላዊ ስታቲስቲክስ ኤጀንሲ የአገሪቱን የስታቲስቲክስ ክንውን በተቀላጠፈና በተቀናጀ መንገድ በማደራጀት ወቅታዊና አስተማማኝ ስታቲስቲካዊ መረጃዎችን ለኢኮኖሚያዊና ለማህበራዊ ልማት ዕቅድ ዝግጅትና ክትትል፣ ለምርምርና ቁጥጥር፣ ለፖሊሲ ቅየሳና ለአስተዳደራዊ ጉዳዮች በሚያገለግሉበት ሁኔታ አሰባስቦ አቀነባብሮና ተንትኖ ለተጠቃሚዎች ያቀርባል፡፡

የመንግሥት መሥሪያ ቤቶችና ሌሎች አካላት የስታቲስቲክስ መዝገብ አያያዝ፣ የማያቋርጥ የምዝገባ አህ ርና የሪፖርት ሥርዓት እንዲዘረጉ የቴክኒክ ምክርና ድጋፍ የማድረግ፣ እንዲሁም ስለማያቋርጥ ም ገባ፣ የአስተዳደራዊ መዛግብት መረጃ ክምችቶች በመፍጠርና የአያያዝ ሥርዓት በማደራጀት ምክርና ፍ ለመስጠት የሚያስችል አቅም ይገነባል፡፡

የሚሰበሰቡ መረጃዎችን በተመለከተ ሥርዓት ይወስናል፣ ትርጉምና ምደባ ያወጣል፣ የሚሰበሰበውን የ ዓይነትና ዝርዝር እንዲሁም የሚሰበሰብበትን ጊዜ ይወስናል፡፡

ዓለም አቀፍ ስታቲስቲካዊ ደረጃን ለመጠበቅ በአገሪቱ የሚሰበሰቡ ስታቲስቲካዊ መረጃዎች ከሌሎች አገሮ ዓለም አቀፍ ድርጅቶች ጋር ተነፃፃሪ እንዲሆኑ ያደርጋል፡፡

በቆጠራ፣ በናሙና ጥናት በማያቋርጥ ምዝገባና ከአስተዳደር መዛግብት የተሰበሰቡ የኢኮኖሚያዊ፣ የማህበራ የዲሞግራፊያዊ የስታቲስቲክስ መረጃዎችን በተቀናጀ አሠራር ሰብስቦ፣ አቀናብሮና ተንትኖ ለተጠቃሚዎ ያሠራጫል፡፡

በሃገራችን በርካታ የሚኒስትር መስሪያ ቤቶች፣ ኤጀንሲዎችና ሌሎች ድርጅቶች ለተለያዩ አገልግሎ የማህበራዊ፣ ኢኮኖሚያዊና ዲሞግራፊያዊ መረጃዎችን ይሰበስባሉ፣ በመተንተንም ያሠራጫሉ፡፡ እነዚ ከተለያዩ ድርጅቶች የተሰበሰቡትን መረጃዎች ጥቅም ላይ ለማዋልና ተነፃፃሪነቱንም ለመጠበቅ ያመች ዘን የሚሰበሰቡት መረጃዎች በሀገር አቀፍ ደረጃ በሙሉ ደረጃቸውን የጠበቁ እንዲሆንና ጥቅም ላይ ለማዋ መረጃው የተሰበሰበበት ጽንሰ ሃሳብና ፍቺዎች ወጥ በሆነ መልኩ መቅረብ እንዳለባቸው ይታመናል፡፡

በዚሁ መሠረት ሁሉም መረጃ አመንጪዎችና መረጃ ተጠቃሚዎች በጋራ ሊጠቀመበት የሚገባ የፅንስ ሃሳብና ፍቺዎች ዶኩመንት ማዘጋጀት ከኤጀንሲው የሚጠበቅ ተግባር ነው፡፡

በመሆኑም የማዕከላዊ ስታቲስቲክስ ኤጀንሲ ከተለያዩ የባለድርሻ አካላት ጋር በመተባበር ይህንን የፅንስ ሃሳብና ፍቺዎች ዶኩመንት ሁሉም በሃገሪቱ የሚገኙ የስታቲስቲካዊ መረጃ አመንጪዎችና የመረጃ ተጠቃሚዎች እንዲገለገሉበት በሚያስችል መልኩ አዘጋጅቶ አቅርቧል፡፡

ማውጫ

1. አጠቃላይ ጽንሠ ሀሳብና ፍቺዎቻቸው 1

1.1. የስታቲስቲካል ጥናቶች ፅንስ ሃሳቦች 1

1.1.1 አጠቃላይ ቆጠራ 1

1.1.2 የህዝብና ቤት ቆጠራ 1

1.1.3 የናሙና ጥናት 1

1.1.4 የናሙና ምርጫ 1

1.1.5 የናሙና ተመራጭ 1

1.1.6 የናሙና ምርጫ የሚካሄድበት ዝርዝር የመነሻ መረጃ 1

1.2 የአካባቢ መለያ 1

1.2.1 ክልል 1

1.2.2 ዞን 2

1.2.3 ወረዳ 2

1.2.4 ከተማ 2

1.2.5 ቀበሌ 2

1.2.6 የከተማ ቀበሌ 2

1.2.7 የገጠር ቀበሌ 2

1.2.8 የመቆጣጠሪያ ቦታ (Supervision area) 2

1.2.9 የቆጠራ ቦታ 3

1.2.10 መንደር (Locality) 3

1.2.11 ትላልቅ ከተሞች 3

1.2.12 መካከለኛ ከተሞች 3

1.2.13 ትናንሽ ከተሞች 3

1.2.14 ክፍለ ከተማ 3

1.3 የካርታ ፅንስ ሃሳቦች 3

1.3.1 ካርታ (Map) 3

1.3.2 የቶፖግራፊ ካርታ(Topographic map) 3

1.3.3 የከተማ ካርታ (Town plan Map) 4

1.3.4 መነሻ ካርታ (Base Map) 4

1.3.5 የካርታ መስፈርት (Scale of a map) 4

1.3.6 ማጠቃለያ (Generalization) 4

1.3.7 ማመላከቻ (Symbolization) 4

1.3.8 ተፈጥሮአዊ ገፅታዎች (Physical Features) 5

1.3.9 ኮንቱሮች (contours) 5

1.3.10 ኖርማል ኮንቱሮች- 5

1.3.11 የመረጃዎች መረጃ:- 5
1.3.12 የጂኦግራፊያዊ መረጃ ስርአት 5
1.3.13 አመልካች ካርታ (Index Map):- 5
1.3.14 ተጨማሪ ካርታ(Inset map) 6
1.3.15 የመሬት ሽፋን (Land cover) 6
1.3.16 የመሬት አጠቃቀም: 6
1.3.17 የቦታ ነክ ተያያዥ መረጃ:- 6
1.3.18 ቦታነክ ያልሆኑ መረጃዎች:- 6
1.3.19 የጂኦግራፊያዊ መረጃዎች: 6
1.3.20 የፓርስል ድንበር 6
1.3.21 የፓርስል መለያ ቁጥር 6
1.3.22 ካርቶግራፊ 7
1.3.23 የአየር ፎቶግራፍ (Aerial Photography) 7
1.3.24 የካዳስተር ብሎክ- 7
1.3.25 የካዳስተር ካርታ: 7
1.3.26 የካዳስተር ጥናት- 7
1.3.27 የመሬት ሽፋን ካርታ ስራ (Land Cover Mapping) 7
1.3.28 ዝቅተኛዉ የንድፍ ስፋት (Minimum Mapable Area/MMA/) 7
1.3.29 የሳተላይት ምስል (satellite imagery) 7
1.3.30 ጂፒኤስ (GPS) 7
1.3.31 ጂፒኤስ መቀበያ መሳሪያ (GPS Receiver) 7
1.3.32 ሴግመንት (Segment) 7
1.3.33 ኮረብታ (Hill) 8
1.3.34 ሸለቆ (Valley) 8
1.3.35 ስፐር (Spur) 8
1.3.36 ገደል (Cliff) 8
1.3.37 ፏፏቴ (Waterfall) 8
1.3.38 አምባ (Plateau) 8
1.3.39 ሰዉ ሰራሽ ገጽታዎች (Cultural features) 8
1.3.40 የካርታ የህዳግ መረጃ (Marginal Map Information):- 8
1.4 የቤትና ተያያዥ ፅንሰ ሀሳቦች 8
1.4.1 ቤት 8
1.4.2 የቤቱ አሰራር የተለየ ነው 8
1.4.3 የቤቱ አሰራር ራሱን የቻለ ነው 9
1.4.4 የመኖሪያ ቤቱ የይዞታ አይነት 9
1.4.5 የቤቱ ዓይነት (Types of the Housing Unit) 9

1.4.6 ያልተያዘ ቤት 10
1.4.7 በመሠራት ላይ ያለ ቤት 10
1.4.8 ክፍል 10
1.4.9 ማድቤት 10
1.4.10 መኖሪያ ቤት 11
1.4.11 መደበኛ መኖሪያ ቤት 11
1.4.12 ድርጅት 11
1.4.13 መደበኛ መኖሪያና ድርጅት 11
1.4.14 የጋርዮሽ መኖሪያ 11
1.4.15 ሆቴል 12
1.4.16 ሆስቴል 12
1.4.17 ሌላ ጋርዮሽ መኖሪያ 12
1.4.18 የተጠበቀ ጉድጓድ 12
1.4.19 መፀዳጃ ቤት 13

1.5 የቤተሰብ እና ተያያዥ ፅንሰ ሀሳቦች 13

1.5.1 ቤተሰብ 13
1.5.2 መደበኛ የቤተሰብ አባል 14
1.5.3 የቤተሰብ ኃላፊ 15
1.5.4 ደባል 15
1.5.5 እንግዳ 15

2. ሥነ ሕዝብና ማህበራዊ ስታቲስቲክስ 15

2.1 ሥነ ሕዝብ 15

2.1.1. የህዝብ ባህሪያት 15
2.1.2. ዕድሜ 16
2.1.3. ፆታ 16
2.1.4. ሃይማኖት 16
2.1.5. የአፍ መፍቻ ቋንቋ 16
2.1.6. አዘውትረው የሚጠቀሙት ቋንቋ 16
2.1.7. ጋብቻ 16
2.1.8. ፍቺ 17
2.1.9. የጋብቻ ሁኔታ 17
2.1.10. የፆታ ጥምረት (Sex Ratio) 18
2.1.11. ልደት /በህይወት መወለድ/ 18
2.1.12. ሞት 18
2.1.13. የህፃናት ሞት 18
2.1.14. የህፃናትና ወላድ ሴቶች ጥምረት (Child Women Ratio) 18

2.1.15 ግርድፍ የወሊድ ምጥነት (Crude Birth Rate)........19
2.1.16 ግርድፍ የሞት ምጥነት........19
2.1.17 አጠቃላይ የወሊድ ምጥነት (General Fertility Rate)........19
2.1.18 የጨቅላ ህፃናት ሞት (Infant mortality)........19
2.1.19 በህይወት የመኖር ዕድል (Life Expectancy At Birth):-........19
2.1.20 ወሳኝ ኩነት........19
2.1.21 የወሳኝ ኩነቶች ስታቲስቲክስ ምዝገባ........20
2.1.22 የወሳኝ ኩነት ምዝገባ........20
2.1.23 የሕዝብ የክብር መዝገቦች........20
2.1.24 የሕዝብ የክብር መዝገብ የወሳኝ ኩነቶች ምዝገባና ስታቲስቲክስ ሥርዓት....20
2.1.25 የሕዝብ የክብር መዝገብ ሹም........21
2.1.26 የአስተዳደር መዛግብት........21
2.1.27 የእናቶች ሞት መጠን ምጥነት (Maternal Mortality Rate)........21
2.1.28 የሀገር አቀፍ የህዝብ እድገት ምጣኔ (Rate of National Increase)........21
2.1.29 ጠቅላላ የዉልደት መጠን ምጣኔ (Total Fertility Rate):-........21
2.1.30 ከአምስት ዓመት በታች ያሉ ህፃናት ሞት (Under-five Mortality)........22
2.2 ትምህርት........22
2.2.1 ማንበብና መፃፍ/የትምህርት ደረጃ........22
2.2.2 ት/ቤቶች........22
2.2.3 የመንግስት ት/ቤቶች........22
2.2.4 የትምህርት ሽፋን መለኪያዎች........23
2.2.5 የትምህርት የመቀበል አቅም........23
2.2.6 የትምህርት ቤቶች የመቀበል ጥምረት (Enrolment Ratio):-........23
2.2.7 የሰለጠኑ መምህራን በመቶኛ:........23
2.2.8 ተማሪ መምህር ጥምረት........23
2.2.9 ተማሪ ክፍል ጥምረት:........24
2.2.10 ጥቅል የትምህርት ተሳትፎ........24
2.2.11 ምጥን የትምህርት ተሳትፎ........24
2.2.12 ጥቅል የመቀበል ጥምረት........24
2.2.13 ምጥን የመቀበል ጥምረት........24
2.2.14 አንደኛ ደረጃ የመጨረስ ጥምረት........25
2.2.15 የፆታ ጥምረት(ወንድ/ሴት)........25
2.2.16 በዕድሜ ገደብ የትምህርት ተሳትፎ........25
2.2.17 የማለፍ ምጥነት........25
2.2.18 የመድገም ምጥነት........25
2.2.19 የማቋረጥ ምጥነት........25

2.2.20 ከመጀመሪያ ደረጃ ወደ ሁለተኛ ደረጃ ሽግግር ምጥነት:........25
2.3 ጤና........26
2.3.1 አንትሮፖሜትሪ........26
2.3.2 በከፋ የምግብ እጦት መከሰትና መመንመን........26
2.3.3 ስር የሰደደ የምግብ እጥረት ምክንያት ማጠር /Stunting/:-........26
2.3.4 ከጤናማ ክብደት በታች መሆን /Under weight/:-........26
2.3.5 የቅድመ ወሊድ ምርመራ ሽፋን:........26
2.3.6. የድህረ ወሊድ ምርመራ ክትትል (Postnatal Visits):-........26
2.3.7. የወሊድ መከላከያ አጠቃቀም ምጣኔ........26
2.3.8. ከሆስፒታል የወጡ ታካሚዎች (Discharged Patient)........27
2.3.9. ተመላላሽ ታካሚ (Out-Patient)........27
2.3.10. የአልጋ ሕመምተኛ (In-Patient)........27
2.3.11. ፋርማሲ........27
2.3.12. መድሐኒት መሸጫ መደብር (Drug Shop)........27
2.3.13. የገጠር መድሀኒት ቤት........27
2.3.14. ሙሉ ክትባት ያገኙ........27
2.3.15. በሽታን የመቋቋም አቅም (Morbidity)........27
2.3.16. የወሊድ መከላከያ ዘዴዎች........28
2.3.17.በሽታ/ሕመም........29
2.3.18. ኤች አይቪ/ኤድስ........29
2.3.19. ባሕላዊ አካሚ........29
2.3.20. የሚሲዮን/ግብረ ሰናይ የሕክምና ተቋም........29
2.3.21. ክትባት........29
2.3.22. የህክምና ምርመራ........30
2.3.23. የጤና አገልግሎት ሽፋን(Potential Health Service Coverage)........30
3. የኢኮኖሚያዊ ስታቲስቲክስ........30
3.1 ከስራ ጋር ተያያዥ የሆኑ ፅንሰሃሳቦች........30
3.1.1 ምርታማ ስራ........30
3.1.2 ምርታማ ስራ የሰሩና ዝግጁ የሆኑ የሰው ኃይል /Economically Active Population /........31
3.1.3 ምርታማ ስራ ለመስራት ዝግጁ ያልሆኑ የሰው ኃይል /Economically Inactive Population/........32
3.1.4 ሠራተኛ /Employed Population/........32
3.1.5 በክፍያ መስራት /Paid employment/........32
3.1.6 የግል ስራ መስራት / Self employment /........33
3.1.7 የሠራተኞች ምጥነት /Employment to Population Ratio/........33

3.1.8 ስራ እያላቸዉ ያልሰሩ/ ለጊዜው ከስራ የቀሩ
/Temporary Absence from Work ... 33
3.1.9 የስራ ግንኙነት ... 33
3.1.10 ከፊል ሠራተኝነት /Underemployment/ ... 33
3.1.11 የከፊል ሠራተኝነት መለኪያ ... 34
3.1.12 ተቀጣሪ/Employees/ ... 34
3.1.13 ቀጣሪ /Employer/ ... 34
3.1.14 በግል ስራ የሚተዳደሩ ... 34
3.1.15 ሳይከፈላቸዉ ለቤተሰብ የሚሰሩ/ ... 34
3.1.16 የአምራቾች ህብረት ስራ ማህበር አባል
/Members of Producers' Co-operatives/ ... 35
3.1.17 ተለማማጅ /A ... 35
3.1.18 ቋሚ ሰራተኛ / Regular or Permanent Employees/ ... 35
3.1.19 ጊዜያዊ ሰራተኛ ... 35
3.1.20 ኮንትራት ሰራተኛ / ... 35
3.1.21 እንደተገኘ / ... 35
3.1.22 ወቅታዊ ሠራተኞች /Seasonal Workers / ... 36
3.1.23 መደበኛ ያልሆነ የስራ ዘርፍ /Informal Sector/ ... 36
3.1.24 ስራ አጥነትና የስራ አጦች ሁኔታ ... 36
3.1.25 የስራ አጥነት ምጥነት /Unemployment Rate ... 37
የስራ አጥነት ምጥነት (Unemployment Rate):- ... 37
3.2 ግብርና ስታትስቲክስ ፅንሰ ሀሳቦች ... 37
3.2.1 በግብርና ስራ መሰማራት ... 37
3.2.2 የግብርና ቤተሰብ በከተማ ፅንሰ ሃሳብ ... 37
3.2.3 የግብርና ይዞታ ... 38
3.2.4 የግብርና ባለይዞታ ... 38
3.2.5 የግጦሽ መሬት ... 38
3.2.6 እዳሪ መሬት ... 38
3.2.7 ዘርዛራ ደን ... 38
3.2.8 የይዞታ ስፋት/መጠን ... 39
3.2.9 በኮንትራት ወይም በኪራይ የተያዘ መሬት ... 39
3.2.10 በግል የተያዘ መሬት ... 39
3.2.11 በሊዝ የተገኘ መሬት ... 39
3.2.12 የእርሻ ሥራ ... 39
3.2.13 ፓርስል ... 39
3.2.14 ማሣ ... 39

3.2.15 ክትር 39
3.2.16 አግድመት እርሻ 40
3.2.17 ሰብል 40
3.2.18 ሰብል ማምረት 40
3.2.19 የመኸር ሰብል 40
3.2.20 የበልግ ሰብል 40
3.2.21 ጊዜያዊ ሰብል 40
3.2.22 ቋሚ ሰብል 40
3.2.23 ድብልቅ ሰብል 41
3.2.24 የአካባቢ ዘር 41
3.2.25 ምርጥ ዘር 41
3.2.26 በመስመር የተዘራ/የተተከለ ሰብል 41
3.2.27 በስርጭት የተዘራ የተተከለ ሰብል 41
3.2.28 ፀረ-ተባይ 41
3.2.29 ፀረ-በሽታ 42
3.2.30 ፀረ-አረም 42
3.2.31 መስኖ 42
3.2.32 በመስኖ የለማ መሬት 42
3.2.33 ማዳበሪያ 42
3.2.34 የተፈጥሮ ማዳበሪያ 43
3.2.35 ብስባሽ ማዳበሪያ 43
3.2.36 ኬሚካል ማዳበሪያ 43
3.2.37 የአስተራረስ ዘዴ 43
3.2.38 የግብርና ኤክስቴንሽን 43
3.2.39 የቤት እንስሳት 43
3.2.40 የቤት እንስሳት ማርባት (ከብት ማርባት) 43
3.2.41 የዳልጋ ከብቶች 44
3.2.42 የወተት ላሞች 44
3.2.43 ወተት በመስጠት ላይ ያሉ ላሞች 44
3.2.44 እንቁላል ጣይ ዶሮ 44
3.2.45 የቀንድ ከብቶች(Cattle) 44
3.2.46 የአለባ ወቅት 44
3.2.47 የተዳቀሉ 44
3.2.48 ያልተዳቀሉ 45
3.2.49 ንብ ማነብ 45
3.2.50 ባህላዊ ቀፎ 45

3.2.51 መለስተኛ ዘመናዊ (የሽግግር ቀፎ) *45*

3.2.52 ዘመናዊ ቀፎ *45*

3.2.53 ሌላ ግብርና *45*

3.2.54 የመንግስት እርሻ *46*

3.2.55 የግል ንግድ እርሻ *46*

3.2.56 የአምራቾች ሕብረት ስራ ማህበር እርሻ *46*

3.2.57 የድርጅት እርሻ *46*

3.2.58 ኩንታል *47*

3.2.59 ሄክታር *47*

3.2.60 ቤሪንግ *47*

3.3 የንግድ ስታትስቲክስ 47

3.3.1 ንግድ *47*

3.3.2 አከፋፋይ ንግድ *47*

3.3.3 የጅምላ ንግድ *47*

3.3.4 የችርቻሮ ንግድ *47*

3.3.5 የአገልግሎት ሰጪ ንግድ *48*

3.3.6 የአገር ዉስጥ ጅምላ ንግድ *48*

3.3.7 ወደ ዉጭ የመላክ ንግድ *48*

3.3.8 ከዉጭ የማስመጣት ንግድ *48*

3.3.9 የንግድ ወኪል *48*

3.4 የዋጋና የሸማቾች ዋጋ መመዘኛ ኢንዴክስ ጽንሰ ሃሳቦች 48

3.4.1 ዋጋ *48*

3.4.2 የችርቻሮ ዋጋ *48*

3.4.3 በገጠር ግብርና ምርቶች የአምራች ዋጋ *48*

3.4.4 የሸማቾች ዋጋ መመዘኛ ኢንዴክስ (Consumer Price Index) *49*

3.4.5 የዋጋ ግሽበት/መቀነስ *49*

3.5 የገቢና ወጪ ስታትስቲክስ 49

3.5.1 ገቢ *49*

3.5.2 ወጪ *49*

3.5.3 የፍጆታ ወጪ *49*

3.5.4 የነፍስ ወከፍ ገቢ ለመግዛት አቅም (GNI PPP Per Capita) *49*

3.5.5 ደመወዝ *49*

3.5.6 ምንዳ *49*

3.5.7 የውሎ አበል *50*

3.5.8 ማበረታቻ *50*

3.5.9 የዳይሬክተሮች አላዋንስ *50*

3.5.10 የትርፍ ጊዜ የስራ ክፍያ......50
3.5.11 ኮሚሽን......50
3.5.12 ቅናሽ(discount)......50
3.5.13 ጥቅማ ጥቅሞች......50
3.5.14 የፈጠራ ወይም የባለመብትነት ክፍያ (Royalties)......50
3.5.15 ጡረተኛ ወይም በተቆራጭ የሚተዳደር......50
3.6 የቢዝነስ ስታትስቲክስ......50
3.6.1 ሽርክና......50
3.6.2 ባለአክሲዮን ኩባንያ......51
3.6.3 ኃላፊነቱ የተወሰነ የግል ኩባንያ......51
3.6.4 የሕብረት ስራ ማህበር......51
3.6.5 የንግድ ድርጅት (Enterprise)......51
3.6.6 የመነሻ ካፒታል......51
3.6.7 የስራ ፈቃድ......51
3.6.8 መደበኛ ያልሆነ የስራ ዘርፍ......51
3.6.9 ስራ ማስኬጃ......52
3.6.10 የረጅም ጊዜ ኢንቨስትመንት (Long Term Investment)......52
3.6.11 የማምረት አቅም......52
3.6.12 የቤተሰብ ድርጅት......52
3.7 የኢንዱስትሪ ፅንሰ ሃሳብ......52
3.7.1 ማምረት......52
3.7.2 ኮንስትራክሽን......53
3.7.3 የማምረቻ መሳሪያ......53
3.7.4 ተሽከርካሪ......53
3.7.5 ኢንዱስትሪ:-......53
3.7.6 አነስተኛ የማምረቻ ኢንዱስትሪ:-......53
3.7.7 የትላልቅና መካከለኛ ማምረቻ ኢንዱስትሪ:-......53
3.7.8 ጎጆና ዕደ-ጥበብ ማምረቻ:-......53
3.7.9 ማዕድንና የማዕድን ቁፋሮ እንዲሁም የማዕድናት ዓይነቶች:-......54
3.7.10 የማእድን ስራ::......54
3.7.11 ብረታማ ማዕድናት-:......54
3.7.12 የኢንዱስትሪ ማዕድናት:......54
3.7.13 የሃይል ምንጭ ማዕድናት:......54
3.7.14 የጌጣጌጥ ማዕድናት:......54
3.7.15 አነስተኛ ኢንተርፕራይዝ......54
3.8 የታክስና ባንክ ነክ ፅንሰ-ሃሳቦች......55

3.8.1 የሒሳብ መዝገብ 55
3.8.2 የሂሳብ ቋት 55
3.8.3 ትርፍና ኪሳራ መግለጫ 55
3.8.4 የሚከፈል ገንዘብ(Payable) 55
3.8.5 የሚሰበሰብ ገንዘብ (Recievable) 55
3.8.6 የወለድ ምጣኔ (interest) 55
3.8.7 ከአክሲዮን የተገኘ ድርሻ 55
3.8.8 የቁጠባ ሒሳብ 55
3.8.9 አነስተኛ (ወቅታዊ ጥገና) 56
3.8.10 የዕጅ መሳሪያ 56
3.8.11 የማምረቻ መሳሪያዎች 56
3.8.12 ቋሚ ንብረት 56
3.8.13 አሞርታይዜሽን 56
3.8.14 ግብር/ታክስ 56
3.8.15 ቀጥተኛ ግብር/ታክስ 56
3.8.16 ከመቀጠር የሚገኝ ታክስ / ገቢ ግብር 56
3.8.17 ከቤት ኪራይ የሚገኝ ታክስ / ገቢ ግብር 57
3.8.18 ከንግድ ስራ የሚገኝ ታክስ / ገቢ ግብር 57
3.8.19 ከሌሎች ገቢዎች የሚገኝ ታክስ / ገቢ ግብር 57
3.8.20 ቀጥተኛ ያልሆነ ግብር / ታክስ 57
3.8.21 ተጨማሪ እሴት ታክስ 57
3.8.22 ተርን ኦቨር ታክስ 57
3.8.23 ኤክሳይዝ ታክስ 57
3.8.24 ትራንዛክሽን ታክስ 58
3.8.25 የጉምሩክ ቀረጥ 58
3.8.26 የቴምብር ቀረጥ 58
3.8.27 ዊዝሆልዲንግ (Withholding) ታክስ 58
3.8.28 ሱር ታክስ 58
3.8.29 የአገልግሎት (እርጅና) ቅናሽ 58

4. ውሃ፣ መብራትና ተዛማጅ ጽንሰሃሳቦች 58

4.1 የውሃና ፍሳሽ ተዛማጅ ጽንሰሃሳቦች 58

4.1.1 የዉሃና ፍሳሽ አገልግሎት አፈፃፀም ጠቋሚዎች 58
4.1.2 የዉሃ አቅርቦት ሽፋን:- 58
4.1.3 የቧንቧ ዉሃ አቅርቦት በሰዓት በአንድ ቀን 59
4.1.4 የቤት ዉስጥ የነፍስ ወከፍ የዉሃ ፍጆታ:- 59
4.1.5 የአገልግሎት መቋረጥና የደንበኞች አቤቱታ አመዘጋገብ:- 59

4.1.6 የፍሳሽ አወጋገድ ሽፋን ጠቋሚ:...59
4.1.7 የቆሻሻ ዉሃ የማጣራት አቅም:...59
4.1.8 የደረቅ ቆሻሻ አስባሰብ ሽፋን...59
4.1.9 ለመጠጥ ዉሀ የሚሆን ግብዐት...60
4.1.10 የቆሻሻ ዉሀ አሰባሰብና አወጋገድ ስርአት...60
4.2 የኤሌክትሪክና ተዛማጅ ጽንሰ ሀሳቦች...60
4.2.1 ኪሎዋት-ሜትር: የኤሌክትሪክ ኃይል መቁጠሪያ ቆጣሪ...60
4.2.2 የድህረ ክፍያ የኤሌክትሪክ ሀይል አገልግሎት ተጠቃሚ ደንበኛ:...60
4.2.3 የቅድመ ክፍያ የኤሌክትሪክ ሀይል አገልግሎት ተጠቃሚ ደንበኛ:...60
4.2.4 የክፍያ ስሌት መደብ:...60
4.2.5 የክፍያ ኮድ:...61
4.2.6 የክፍያ ማባዣ፤...61
4.2.7 አንድ ወጥ የክፍያ ማባዣ...61
4.2.8 የተለያየ የክፍያ ማባዣ...61
4.2.9 የኤሌክትሪክ ሀይል ማከፋፈያ ንዑስ ጣቢያ :...61
4.2.10 የተያያዙ የኤሌክትሪክ ሀይል ማከፋፈያ ንዑስ ጣቢያዎች:...61
4.2.11 ኤሌክትሪክ ሀይል የመጫን አቅም (ኪሎቮልት):...61
4.2.12 የገቢና ወጪ መስመር...61
4.2.13 ትራንስፎርመር ፊደር:...61
4.2.14 ትራንስፎርመር...61
5. ኮንስትራክሽን፤ ትራንስፖርትና ተዛማጅ ጽንሰሃሳቦች...62
5.1 ኮንስተራክሽንና ተዛማጅ ጽንሰሃሳቦች...62
5.1.1 ጠቅላላ የተሰራ መንገድ በኪ.ሜ:...62
5.1.2 ጠቅላላ የተጠገነ መንገድ:...62
5.1.3 በመንገድ የተገናኙ ወረዳዎች ቁጥር:...62
5.1.4 የመንገድ ጥግግቶሽ...62
5.1.5 የመንገድ ሁኔታ...62
5.1.6 የግንባታ ስራ...62
5.1.7 የግንባታ አይነትና የሲቪል ምህንድስና ስራዎች...62
5.1.8 የግንባታ ጥሬ እቃዎች:...62
5.2 ትራንስፖርትና ተዛማጅ ጽንሰሃሳቦች...62
5.2.1 የመርከብ መጓጓዣ አገልግሎት:-...62
5.2.2 የመርከብ መጓጓዣ አገልግሎት ወኪል:...63
5.2.3 የጭነት ማስተላለፍ አገልግሎት:...63
5.2.4 የደረቅ ወደብ አገልግሎት:-...63
5.2.5 የዉሃ ትራንስፖርት አገልግሎት:-...63

5.2.6 የጉምሩክ መሸኛ አገልግሎት:-..63
5.2.7 አንድ አይነት የማጓጓዣ አገልግሎት:-..63
5.2.8 የተለያየ አይነት የማጓጓዣ አገልግሎት: 63
5.2.9 የቀረጥ መጋዘኖች..63
5.2.10 አጓጓዥ..63
5.2.11 ኮንቴይነር...63
5.2.12 የኮንቴይነሮች መለያ ቁጥር:..64
5.2.13 የኮንቴይነር ክልል..64
5.2.14 በኮንቴይነር ዕቃ የማጓጓዝ ዘዴ..64
5.2.15 ደረቅ ወደብ:...64
5.2.16 የጉምሩክ ቀረጥ መጋዘን...64
5.2.17 የደረቅ ጭነት ማመላለሻ:...64
5.2.18 አስጫኝ:...64
5.2.19 አስተላላፊ:..64
5.2.20 የጣቢያ ክፍያ:..64
5.2.21 የጣቢያ አገልግሎት ክፍያ:...64
5.2.22 *የአየር ትራንስፖርት*..64
5.2.23 የአየር አገልግሎት:...64
5.2.24 የመንገደኛ መቀመጫ አቅርቦት መጠን በኪ.ሜ:...65
5.2.25 የተጓዘ ጭነት መጠን በቶን በኪሎ ሜትር..65
5.2.26 ዲክሌሬሽን:-...65
5.2.27 የተሽከርካሪ አስመጪ ተቋማት የብቃት ማረጋገጫ ሰርተፊኬት:....................65
5.2.28 ተላላፊ ሰሌዳ :..65
5.2.29 የዕለት ሠሌዳ:..65
5.2.30 ቋሚ መለያ ሰሌዳ:...65
5.2.31 ነጠላ የተሽከርካሪ ክብደት:...65
5.2.32 ጠቅላላ የተሽከርካሪ ክብደት:..65
5.2.33 የጭነት ልክ :..65
5.2.34 የታክሲ ተሽከርካሪ:...65
5.2.35 የመንግስት ተሽከርካሪ:...65
5.2.36 የሃይማኖት ድርጅትና የማሕበር ተሽከርካሪ:..65
5.2.37 ኤምባሲ የዓለም አቀፍና የዕርዳታ ሰጪ ድርጅት ተሽከርካሪ:.......................65
5.2.38 ተለጣፊ ምልክት /ቦሎ/:..66
5.2.39 መናኸሪያ:..66
5.2.40 የመንገድ ምልክቶች:...66
5.2.41 የመንገድ ትራፊክ አደጋ:...66

5.2.42 እግረኛ:......66
5.2.43 የመንገድ ትራንስፖርት:-......66
5.2.44 የህዝብ ትራንስፖርት:......66
5.2.45 የገጠር ትራንስፖርት:......66
5.2.46 የጭነት ትራንስፖርት:......66
5.2.47 ደረቅ ጭነት:......66
5.2.48 ፈሳሽ ጭነት:......66
5.2.49 አሽከርካሪ:-......66
5.2.50 የየብስ ትራንስፖርት:......66
5.2.51 አዲስ ተሽከርካሪ:......66
5.2.52 ያገለገለ ተሽከርካሪ :-......66
5.2.53 ለውቤድ ግማሽ ተሣቢ:......66
5.2.54 የተሽከርካሪ ብቃት ማረጋገጫ:......66
5.2.55 ሊብሬ ወይም የተሽከርካሪ መታወቂያ ደብተር:......67
5.2.56 የአሽከርካሪ ብቃት ማረጋገጥ:......67
5.2.57 የትራፊክ ኮምፕሌክስ:......67
5.2.58 ባለሞተር ተሽከርካሪ:......67
5.2.59 የአገር አቋራጭ ጉዞ:......67
5.2.60 የአጭር ርቀት ጉዞ:......67
5.2.61 የንግድ የህዝብ ትራንስፖርት ኦፕሬተር:......67
5.2.62 የንግድ የመንገድ ማመላለሻ ተሽከርካሪ:......67
5.2.63 የግል ንግድ የመንገድ ማመላለሻ ተሽከርካሪ......67

1. አጠቃላይ ጽንሠ ሀሳብና ፍቺዎቻቸው

1.1. የስታቲስቲካል ጥናቶች ፅንሰ ሃሳቦች

1.1.1 አጠቃላይ ቆጠራ፡- በተወሰነ ወቅትና የአስተዳደር ክልል ስለ ህዝብ ባህሪያት፣ ስለቤቶች ሁኔታ፣ ስለ ግብርና፣ ስለ ኢንዱስትሪ፣ ስለ ማህበራዊ ጉዳዮችና ስለ መሳሰሉት እያንዳንዱን የጥናት አካል በመጠቀም መረጃዎችን የመሰብሰብ የጥናት ዓይነት ነው፡፡

1.1.2 የህዝብና ቤት ቆጠራ፡- የህዝብና ቤት ቆጠራ ማለት በተወሰነ ወቅትና የአስተዳደር ክልል ስለ ህዝብ ባህሪያት፣ ስለ ማህበራዊና ኢኮኖሚያዊ ጉዳዮች እንዲሁም ስለ ቤቶች ሁኔታ የሚገልፁ ስታቲስቲካዊ መረጃዎችን የመሰብሰብ፣ የማጠናቀርንና የመተንተንን ከዚያም አስተማማኝነቱንና ትክክለኛነቱን በመገምገም የተገኘውን ውጤት የማሰራጨት ተግባር ነው፡፡ United Nations (2008). ***Principles and Recommendations for Population and Housing Census***, Revision 2, Series M, No. 67/Rev. 2, New York. PP 7-8.

1.1.3 የናሙና ጥናት፡- ከአጠቃላይ ስብስብ /Population or Universe/ ውስጥ የስብስቡን ባህሪያት ሊይዝና ሊወክል የሚችል በሳይንሳዊ የአመራረጥ ዘዴ የሚመረጥ የስብስቡ አካል ናሙና ሲባል ይህን የአመራረጥ ዘዴ በመጠቀም የሚካሄደው ጥናት ደግሞ የናሙና ጥናት ይባላል፡፡

1.1.4 የናሙና ምርጫ፡- ናሙና በስታቲስቲካዊና ሳይንሳዊ በሆነ ዘዴ ለጥናት ከተዘጋጁ ወይንም ትኩረት ሊደረግባቸዉ ከተፈለጉ ተጠኚ ባህሪያት መካከል ተቀባይነት ያለዉ ዉክልና ለመዉሰድ መረጣ ማካሄድን ያመለክታል፡፡ በዚህም የናሙና ምርጫ ለመረጃ ማሰባሰብና በተሰበሰበዉም መረጃ ትንበያንና ዉሳኔዎችን ስለአጠቃላዩ ተጠኚ ባህሪያት ለማጠቃለል ያስችላል፡፡

1.1.5 የናሙና ተመራጭ፡- በአንድ የተለየ ሳይንሳዊ፣ ስነ-ሕዝባዊ፣ ኢኮኖሚያዊና ማህበራዊ ጥናት ወቅት በጥናቱ እንዲካተቱ ከሚታሰቡት ቁልፍ የመረጃ ምንጮች መካከል የናሙና አመራረጡን ዘዴና የተቀመጠዉን መስፈርት ሙሉ በሙሉ በማሟላት ለመመረጥ ዝግጁ የሆኑ እና የአጠቃላዩ ተጠኚ ባሕሪያት ክፍል ናቸዉ፡፡

1.1.6 የናሙና ምርጫ የሚካሄድበት ዝርዝር የመነሻ መረጃ፡- የናሙና ተመራጮችን ሙሉ ዝርዝር የያዘ አጠቃላይ መረጃ ሲሆን በሚቀመጡ መስፈርቶች መሰረት ከዉስጡ የናሙና ተመራጭ ክፍሎች መመስረቻ መነሻ መረጃ ነዉ፡፡ የግለሰቦች ዝርዝር፣ የቤተሰቦች ዝርዝር፣ የተለያዩ ቁስ አካላት ዝርዝር፣ ለአደረጃጀት በሚመች መልኩ የተከፋፈሉ ካርታዎች ዝርዝር፣ የተለያዩ ተቋማት ዝርዝር፣ በተለያዩ ዘመናዊ ዘዴዎች የተጫኑ የኤሌክትሮኒክስ ፋይሎችና ማህደሮች... ወዘተ እንደ መነሻ መረጃ ሊሆኑ ይችላሉ፡፡

1.2 የአካባቢ መለያ

1.2.1 ክልል፡- ማለት ተቀራራቢ/ኩታ ገጠም ዞኖችን በማካተት የተመሰረተ ከዞን ቀጥሎ የሚገኝ ከፍ ያለ የአስተዳደር አካል ነው፡፡ ክልሎች የየራሳቸው ሕጋዊ ሰውነት ያላቸው ሲሆን ዋና ተግባራቸውም በስራቸው ያሉትን ዞኖች ተግባር ማቀናጀት ነው፡፡

1.2.2 ዞን:- በክልል ውስጥ የሚገኝ ሆኖ፣ ተቀራራቢ/ኩታገጠም ወረዳዎችን በማካተት የተመሠረተ ከወረዳ ቀጥሎ የሚገኝ ከፍ ያለ የአስተዳደር አካል ነው:: ዞኖች የየራሳቸው ሕጋዊ ሰውነት ያላቸው ሲ ን ዋና ተግባራቸውም በስራቸው ያሉትን ወረዳዎች ተግባር ማቀናጀት ነው:: ዞኖች የገጠርና የከተማ ወይም ከተማ ብቻ የሆኑ ወረዳዎችን አካተው የተመሠረቱ ሊሆኑ ይችላሉ::

1.2.3 ወረዳ:- ተቀራራቢ/ኩታገጠም ቀበሌዎችን በማካተት የተመሠረተ ከቀበሌ ቀጥሎ የሚገኝ ያለ የአስተዳደር አካል ነው:: ወረዳዎች የየራሳቸው ሕጋዊ ሰውነት ያላቸው ናቸው:: ወረዳዎች የገጠር ተማ ወይም የገጠር ብቻ ወይም የከተማ ብቻ የሆኑ ቀበሌዎችን አካተው የተመሰረቱ ሊሆኑ ይችላሉ::

1.2.4 ከተማ:- በኢትዮጲያ በአጠቃላይ አነጋገር ከተማ ማለት ሰዎች በአንድ ላይ ተሰብስበው የሚ ትና በዋናነት ከግብርና ውጭ በሆነ የስራ መስክ ተሰማርተው የሚገኙ 2000 እና በላይ ነዋሪዎች ያሉት ተማ ይባላል:: ሆኖም ለቆጠራ ካርታ አመቺነት ሲባል የነዋሪዎች ብዛት ሳይወስናቸው የሚከተሉት እንደ ተማ ይወሰዳሉ ::

ሀ/ የአስተዳደር ዋና ከተሞች

i/ የክልል ዋና ከተሞች
ii/ የዞን ዋና ከተሞች
iii/ የወረዳ ዋና ከተሞች
iv/ የከተማ ቀበሌዎች የተቋቋመባቸው

ለ/ ማዘጋጃ ቤት ያላቸው ከተሞች

ሐ/ 1000 እና በላይ ነዋሪዎች ያላቸውና አብዛኛው ሕዝብ (ከ 50% በላይ) ከግብርና ውጭ የነ የስራ ዘርፍ የተሰማራባቸው መንደሮች እንደ ከተማ ይወሰዳሉ:: ነገር ግን ከ1000 በታች ነዋሪ ች ያሏቸው ሆነው አብዛኛው ሕዝብ ከግብርና ውጪ በሆነ የስራ ዘርፍ የተሰማራባቸው መንደ ች እንደ ገጠር ይወሰዳሉ::

1.2.5 ቀበሌ:- በወረዳ ውስጥ የሚገኝ ዝቅተኛ አስተዳደር እርከን ቀበሌ ይባላል:: በአጠቃላይ ቀበሌ በወረዳ ውስጥ የሚገኝ ድንበሩ በግልጽ የሚታወቅና የራሱ ሕጋዊ አመራር ያለው የአስተዳደር አካል ነው::

1.2.6 የከተማ ቀበሌ:- በከተማ ውስጥ የሚገኝ ዝቅተኛ የአስተዳደር አካል ሲሆን በውስጡ የሚገኙ የከተማ ነዋሪዎችን ያቀፈ ሕጋዊ ሰውነት ያለው አካል ነው::

1.2.7 የገጠር ቀበሌ:- በወረዳ ውስጥ በገጠር አካባቢ የሚገኝ ዝቅተኛ የአስተዳደር አካል ነው:: ይህ መስተዳድር በግብርናም ሆነ ከግብርና ውጪ በሌላ ሥራ የተሰማሩ የገጠር ነዋሪዎችን ያቀፈ ሕጋዊ ሰውነት ያለው አካል ነው::

1.2.8 የመቆጣጠሪያ ቦታ (Supervision area):- አንድ የመቆጣጠሪያ ቦታ አጠገብ ላጠገብ የሚገኙ የቆጠራ ቦታዎችን አንድ ላይ አጣምሮ የሚይዝ የመሬት አካል ነው:: አንድ የመቆጣጠሪያ ቦታ በአማካይ 5 የቆጠራ ቦታዎችን ይይዛል:: ሁለት ቀበሌዎችን አንድ ላይ በማድረግ አንድ የመቆጣጠሪያ ቦታ መመስረት ይቻላል:: ነገር ግን የአንድ ቀበሌ የቆጠራ ቦታ በከፊል ከሌላ ቀበሌ የቆጠራ ቦታ ጋር በማጣመር አንድ የመቆጣጠሪያ ቦታ መመስረት አይቻልም:: የመቆጣጠሪያ ቦታ ድንበር የወረዳ ድንበርን አቋርጦ ማለፍ አይኖርበትም::

1.2.9 የቆጠራ ቦታ (Enumeration Area):- ቤተሰቦችንና ቤቶችን ሳይዘለሉ ወይም ያለ ድግግሞሽ ለመቁጠር በሚያስችል መንገድ የተከለለ የመሬት አካል የቆጠራ ቦታ ይባላል:: ለቆጠራው ስራ ሲባል አንድ ቆጠራ ቦታ በገጠር ከ150-200 ቤተሰቦች ይይዛል:: (የተበታተነ የሕዝብ አሰፋፈር ባለበት የቤተሰቦች ብዛት ከተጠቀሰው ሊያንስ ይችላል):: በከተማ ደግሞ አንድ የቆጠራ ቦታ ከ150-200 ቤቶችን ይይዛል:: አንድ ቀበሌ አንድ ወይም ከአንድ በላይ የቆጠራ ቦታዎች ሊኖሩት ይችላል:: የቆጠራ ቦታ ድንበር የቀበሌን ድንበር አቋርጦ ሊሄድ አይችልም::

1.2.10 መንደር (Locality):- በቀበሌ ውስጥ የሚገኝ በአሰፋፈሩና በአቀማመጡ ተለይቶ የሚታይ አነስተኛ የቆዳ ስፋት ያለውና ሰዎች ሰብሰብ ብለው የሚኖሩበት አካባቢ መንደር ይባላል:: በአንድ መንደር ውስጥ ዘርዘር ያሉ ወይም የተቀራረቡ ቤቶች ይኖሩና በርከት ያለ ሕዝብ ሊኖርበት ይችላል:: እንዲህ ዓይነቱ አሰፋፈር በአካባቢው የሚታወቅበት የመጠሪያ ስም ይኖራዋል:: አንድ መንደር የገበያ ቦታን፣ ት/ቤቶችና የመሳሰሉትን ሊያካትት ይችላል::

1.2.11 ትላልቅ ከተሞች:- የሕዝብ ብዛታቸው መቶ ሺህ /100,000/ እና ከዛ በላይ

1.2.12 መካከለኛ ከተሞች:- የሕዝብ ብዛታቸው ከሃምሣ ሺህ እስከ መቶ ሺህ /50000-100000/

1.2.13 ትናንሽ ከተሞች:- የሕዝብ ብዛታቸው ከሃምሣ ሺህ /50000/ በታች

1.2.14 ክፍለ ከተማ:- ማለት በከተማ አስተዳደር ስር ከቀበሌ ወይም ከወረዳ ከፍ ብሎ የሚገኝ የአስተዳደር እርከን ነዉ:: (ሁሉም የከተማ አስተዳደር ክፍለ ከተማ ላይኖራቸው ይችላል)

1.3 የካርታ ፅንሰ ሃሳቦች

1.3.1 ካርታ (Map):- መሬት ላይ የሚገኙትን የተፈጥሮና ሰው ሰራሽ የሆኑ ገጽታዎችን መሉ በሙሉ ወይም በከፊል አነስተኛ በሆነ መልኩ ከላይ ወደ ታች እንደሚታይ ተደርጎ በወረቀት (በዝርግ) ነገር ላይ በማስፈር የማሳየት ዘዴ ነው:: /Source: John S. Keates (1988). Cartographic Design and Production. New York: Longman, Scientific and Technical, p3

1.3.2 የቶፖግራፊ ካርታ(Topographic map):- የቶፖግራፊ ካርታ በመሬት የላይኛዉ ገጽታ ላይ ያሉትን ተፈጥሮአዊና ሰው ሰራሽ ገፅታዎችን አቀማመጥ በአግድመትና በከፍታ ሊለካ በሚችል መልኩ የሚያሳይ ካርታ ነው:: የከፍታ ቦታዎች አቀማመጥ ወይም/Relief/ በካርታው ላይ ኮንቱር በሚባሉ መስመሮች የሚታይ ነው::/Source: John S. Keates (1988). Cartographic Design and Production. New York: Longman, Scientific and Technical, p147

1.3.3 የከተማ ካርታ (Town plan Map)፡- በከፍተኛ መስፈርት የተሰራ ሆኖ የጎዳናዎችን ስርጭትና የሕንፃዎችን አቀማመጥ እንዲሁም ጎልተው የሚታዩ ሌሎች ገፅታዎችን የሚያሳይ ካርታ የከተ ካርታ ይባላል:: ለምሳሌ፡- ማስተር ፕላን ካርታ

1.3.4 መነሻ ካርታ (Base Map)፡- መሠረታዊ የሆኑ የተፈጥሮና ሰው ሰራሽ ገፅታዎችን ገልፁ መረጃዎችን የሚያሳይ እና ለሌላ የካርታ ስራ እንደመነሻ የሚያገለግል ሆኖ በውስጡ ተጨማሪ መ ዎችን ለማካተት የሚያስችል ማንኛውም ዓይነት ካርታ መነሻ ካርታ ይባላል:: /Source: UN:Departe nt of economic & social affairs statistics division, Hand book on GIS & digital mapping,Ne ork, UN ,2000

1.3.5 የካርታ መስፈርት (Scale of a map) ፡- የመሬት ገጽታ ትክክለኛ መጠን በካርታ ላይ በተነፃፃ ንድ ለማስቀመጥ/ለመወከል የሚረዳ ዘዴ የካርታ መስፈርት ይባላል:: ወይም በካርታ ላይ ያሉ ሁለት ጥብ ቦታዎች መካከል ያለ ርቀትና በመሬት ላይ የሁለቱ ነጥቦች ትክክለኛ ርቀትን በንጽጽር የሚያሳይ ነው::

ሀ. ከፍተኛ መስፈርት ካርታ፡- 1:50000 በላይ (1:40000፣ 1:5000 ወ.ዘ.ተ)

ለ. መካከለኛ መስፈርት ካርታ፡- 1:50000 እስከ 1:250000

ሐ. አነስተኛ መስፈርት ካርታ፡-1:250000 እና በታች (1:300000፣ 1:500000) /Source: John S. ates (1988). Cartographic Design and Production. New York: Longman, Scientific and Technical, p5

1.3.6 ማጠቃለያ (Generalization)፡- በተጠቀጠቀ የሰው ስራሽ (የተፈጥሮ) ገፅታዎች የተሞላ አካባቢ ታ ሲሰራለት ሁሉንም ገጽታዎች በካርታው ውስጥ ማካተቱ የካርታውን ተነባቢነት ስለሚጎዳ በአንፃራዊ አ ገር የአካባቢውን ገጽታ በማያጎድል መልኩ ጥንቃቄ ለማድረግ አነስተኛ የሆኑ ገጽታዎችን ከካርታው የማስ ድ ዘዴ ማጠቃለያ ይባላል:: ለምሳሌ፡- ብዛት ያላቸው ጅረቶችና ሌሎች ተፈጥሮአዊ ገጽታዎች በሚገ ት አካባቢ ለሚሠራ ካርታ ከፍተኛ ጠቀሜታ ያላቸውንና በአካባቢው የሚታወቁትን ብቻ በካርታው ማካተ ቂ ይሆናል::/Source: John S. Keates (1988). Cartographic Design and Production. New York: Longman, Scien ic and Technical, p37

1.3.7 ማመላከቻ (Symbolization) ፡- በመሬት ላይ የሚታዩትን ገጽታዎች በፊደል ወይም በቅርጽ በመወከል ውክልናው ምን እንደሚያመላክት በካርታ መግለጫ ማስቀመጥ የተለመደ የካርታ አሰራር ነው:: በተለያየ መስፈርት የተሰራ የአንድ አካባቢ ካርታ የሚጠቀመው ማመላከቻ አንድ ዓይነት ነው:: ነገር ግን የካርታው አጠቃቀም የተለያየ ዓላማ በሚሆንበት ጊዜ ለማመላከቻ የሚያገለግሉት ምልክቶች በመጠኑም ቢሆን ሊለዋወጥ ይችላል:: በካርታው ላይ የሚሰፍሩት የማመላከቻ ምልክቶች ከአቅጣጫዎች ጋር የተገናዘበ ማዕከላዊ ስፍራና አቀማመጥ /ሰሜን፣ ምስራቅ፣ ደቡብና ምዕራብ/ በመሬት ላይ ከሚገኘው ተመሳሳይ የማዕከላዊ ስፍራና አቀማመጥ ጋር የተጎዳኘ መሆን አለበት::/Source: John S. Keates (1988). Cartographic Design and Production. New York: Longman, Scientific and Technical, p9

1.3.8 ተፈጥሮአዊ ገፅታዎች (Physical Features) : ተፈጥሮአዊ የመሬት ላይ ገጽታዎች ለምሳሌ ተራራ ፤ወንዝ፤ሸለቆ ሀይቅ እና የመሳሰሉት ተፈጥሮአዊ ገጽታዎች ይባላሉ::Source: John S. Keates (1988). Cartographic Design and Production. New York: Longman, Scientific and Technical, p147

1.3.9 ኮንቱሮች (contours):- በመሬት ላይ የሚገኙ የተለያዩ የተፈጥሮ ገጽታዎችን /ተራራ፣ ገደል፣ ስምጥ ሸለቆ፣ ...ወዘተ/ ከባህር ወለል በላይ (በታች) ያላቸውን ተመሳሳይ የከፍታ ነጥብ በማገናኘት የሚያሳዩ በካርታ ላይ የሚሳሉ የሃሳብ መስመሮች ኮንቱሮች ይባላል:: /Source: E.S. Bos (ITC- 1982). Relief Representation. P21

1.3.10 ኖርማል ኮንቱሮች:-

- **አመልካች ኮንቱሮች (Index countours):-** በካርታው ላይ ከሚሰመሩት መስመሮች መካከል እያንዳንዱ አምስተኛ የኮንቱር መስመር ወፈርና ደመቅ ያለ ሲሆን እነዚህ አምስተኛ መስመሮች አመልካች (Index) ኮንቱሮች ይባላሉ:::

- **መካከለኛ ኮንቱሮች (Intermediate Contours):-** በአመልካች ኮንቱሮች መካከል የሚገኙት ኮንቱሮች መካከለኛ ኮንቱሮች ይባላሉ::

- **ተጨማሪ ኮንቱሮች (supplimentary Contours):-** አንዳንድ ጊዜ በኮንቱሮች የታወቁ መልክአምድራዊ ገፅታዎችን በከርታው ላይ ለማመልከት ሲባል ተጨማሪ ኮንቱሮችን መጠቀም ያስፈልጋል:: ተጨማሪ ኮንቱሮች በኮንቱሮች መሀከል የሚገኙ ሲሆን የተቆራረጠ መስመር ምልክት ይኖራቸዋል::

1.3.11 የመረጃዎች መረጃ:- ስለ መረጃ ስብስብ የሚያብራራ መረጃ ነዉ:: የጂኦግራፊያዊ መረጃዎችን በተመለከተ ተያያዥ ማብራሪያዎች የሚከተሉትን ሊይዙ ይችላሉ:- የመረጃ ምንጩን ፣ የተሰበሰበበትን ቀንና ዘዴ ፣ ፕሮጀክሽን ፣ መስፈርት ፣ የቀለም ጥራት ፣ በአንድ ወጥ ደረጃ ትክክለኛነትና አስተማማኝነት ወ.ዘ.ተ http://geonetwork

1.3.12 የጂኦግራፊያዊ መረጃ ስርአት:- የኮምፒዉተር ፤የተለያዩ ፕሮግራሞች ፣ ባለሙያዎችን በያዘ መልት ስለ መሬት የተለያዩ መረጃዎችን የመሰብሰብ ፣ የማቀናጀት ፣ በየጊዜዉ ማደስ ፣ ስሌቶችን መስራት ፣ መተንተንና ከትክክለኛ ጂኦግራፊያዊ አቀማመጦች አንጻር በማገናዘብ ማሰራጨት ስራዎችን ያካተተ ተግባር ነዉ::/Source: UN:Departement of economic & social affairs statistics division, Hand book on GIS & digital mapping,New York, UN ,2000/

1.3.13 አመልካች ካርታ (Index Map):- አንዳንድ ጊዜ አንድን አካባቢ በአንድ የካርታ ወረቀት ብቻ በሚፈለገው የካርታ መስፈርት ማስፈር ያዳግታል:: ስለዚህ አካባቢውን ሙሉ በሙሉ ማስፈር የሚቻለው በተለያዩ ወረቀቶች ላይ ይሆንና ትክክለኛውን የአካባቢውን ስዕል ለማየት የተለያዩትን

ወረቀቶች ማገጣጠም ያስፈልጋል:: ካርታዎችን በቀላሉ ለመለየትና በትክክል ለማገጣጠም እንዲረዳ በእያንዳንዱ ወረቀት ላይ የወረቀቶች ተከታታይ ቁጥር፣ የወረቀት ቁጥር፣ የትኛው ወረቀት ከየትኛው ወረቀት በየትኛው ወረቀት አቅጣጫ እንደሚከተል የሚያመለክት መለያ ቁጥር፣ ወዘተ የሚያሳይ መረጃ አመልካች/ጠቋሚ ካርታ ይባላል::

1.3.14 ተጨማሪ ካርታ(Inset map):- አንድ የተወሰነ የጥናት አካባቢን ጂኦግራፊያዊ አቀማመጥ በአንድ አነስተኛ መጠን ያለው የሀገር ካርታ ውስጥ የሚያሳይ ካርታ ነው:: ይህ ካርታ በአንድ ሀገር ውስጥ የአንድን አካባቢ አንፃራዊ ስፍራና አቀማመጥ ለማሳየት ይረዳል::

1.3.15 የመሬት ሽፋን (Land cover) :- በመሬት የላይኛው አካል ላይ የሚገኝ ሽፋን የመሬት ሽፋን ይባላል::/Source: AntonioDi Gregorio &J.M.Jansen,Land Cover Classification System,Rome,FAO 2005,page3

1.3.16 የመሬት አጠቃቀም: መሬቱ ለምን አገልግሎት እንደዋለ የሚገልጽ ነው ለምሳሌ ለኢንዱስትሪ፣ለመኖሪያ ፣ ለከተማ ወ.ዘ.ተ /Source: AntonioDi Gregorio &J.M.Jansen,Land Cover Classification System,Rome,FAO 2005,page3

1.3.17 የቦታ ነክ ተያያዥ መረጃ:- ዲጂታል በሆነ መልክ የተሰበሰቡ የቦታ መረጃዎችን የሚብራራ መረጃ ሲሆን ይህም መረጃዉ እንዴት እንደተሰበሰበ ፣ መረጃዉንና ሌሎች ተጨማሪ ዝርዝሮችን ማን እንደሰበሰበ ያካትታል። ዲጂታል መረጃዎች ከተያያዥ መረጃዎች ጋር አብረዉ እንዲቀርቡ ይመከራል ለምን አገልግሎት እንደዋለ የሚገልጽ ነው፣ለምሳሌ ለኢንዱስትሪ፣ለመኖሪያ ፣ ለከተማ ወ.ዘ.ተ Source: Copyright 2012 QuinStreet Inc.(http://www.webopedia.com/TERM/S/spatial_data.html.

1.3.18 ቦታነክ ያልሆኑ መረጃዎች:- በሰንጠረዥ የሚቀመጡ ሆነዉ ስለ አንድ ጂኦግራፊያዊ አከባቢ የሚገልፁና ከቦታዉ ጋር በልዩ መለያ ኮዶች የተገናኙ መረጃዎች ናቸዉ::/Source: http://en.mimi.hu/gis/nonspatial.html

1.3.19 የጂኦግራፊያዊ መረጃዎች: መሰረታዊ የሆነ የጂኦግራፊያዊ መረጃ ሞዴል ሲሆን መረጃዎችን በተናጥል ወደ ዝቅተኛውና ወደሚወክሉት ቦታ ነክ መረጃዎች ማደራጃ ዘዴ ነው::/Source: ARC GIS Resource center

1.3.20 የፓርስል ድንበር : የአንድ ፓርስልን ወሰን የሚያሳይ መስመር ነው::

1.3.21 የፓርስል መለያ ቁጥር አንድ ፓርስልን ከሌላ ፓርስል ጋር ለመለየት የሚያገለግል ቁጥር ነው::

1.3.22 ካርቶግራፊ የካርታዎችን ዲዛይን መስራት፣ ማጠናከር፣ ድራፍት ማድረግና ምስል ስራዎችን ያጠቃልላል፡፡

1.3.23 የአየር ፎቶግራፍ (Aerial Photography) :- ከመሬት በተወሰነ ከፍታ ላይ በመሆን የሚነሳ የመሬት ፎቶግራፍ የአየር ፎቶግራፍ ይባላል፡፡ ለምሳሌ በአይሮፕላን፣ በሂሊኮፕተር፣ በፓራሹት ወ.ዘ.ተ አማካኝነት ሊነሳ የሚችል የመሬትን አካል የሚያሳይ ፎቶግራፍ ነው፡፡

1.3.24 የካዳስተር ብሎክ- የአንድ አከባቢ አካል ሆኖ በዉስጡ እስከ 999 ይዞታዎችን (ከ3 ዲጂት) ያልበለጠ የያዘ እና ወሰኑ በመንገድ ወይም በሌላ የተፈጥሮ ወሰን ለምሳሌ ወንዝ የተከበበ ነዉ፡፡

1.3.25 የካዳስተር ካርታ: የአንድን ይዞታ መገኛና የድንበር ወሰን የባለቤትነትና ሌሎች ገላጭ መረጃዎችን የሚያሳይ ካርታ ነዉ፡፡

1.3.26 የካዳስተር ጥናት- ማለት የአንድን ይዞታ ባለቤትነት ፣ ወሰን ፣ እና የመሬት ይዞታዉ መገኛ የሚወስን ጥናት ነዉ፡፡

1.3.27 የመሬት ሽፋን ካርታ ስራ (Land Cover Mapping):- የተለያዩ ሶፍትዌሮችን በመጠቀም የመሬት ሽፋንን ከሳተላይት ምስል ላይ በኮምፒዉተር መተንተን (መተርጎም) እና ሽፋኑን መሰረት ያደረገ ካርታ ማዘጋጀት የመሬት ሽፋን ካርታ ስራ /Source: AntonioDi Gregorio &J.M.Jansen,Land Cover Classification System,Rome,FAO 2005,page3

1.3.28 ዝቅተኛዉ የንድፍ ስፋት (Minimum Mapable Area/MMA/):- ካርታዉ በሚዘጋጅበት የካርታ ስኬርት መሰረት ሊታይ የሚችለዉ ትንሹ የመሬት አካል በካርታ ላይ ማሳየት የሚቻለው ልኬ ይባላል፡፡ ዚህም መሰረት ስፋታቸዉ ከተጠቀሰዉ ልኬ በታች የሆኑ ቦታዎች በካርታዉ ላይ አይታዩም /Source: AntonioDi Gregorio &J.M.Jansen,Land Cover Classification System,Rome,FAO 2005

.3.29 የሳተላይት ምስል (satellite imagery):- በሳተላይት (መንኮራኩር) አማካኝነት ከህዋ ላይ የሚነሳ የመሬትና የሌሎች ሳተላይቶች ምስል የሳተላይት ምስል

.3.30 ጂፒኤስ (GPS):- ማለት ምድርን በቀን ሁለት ጊዜ የሚዞሩና መረጃዎችን ወደ መሬት የሚያስራጩ ከ24 በላይ ሳተላይቶች የያዘ ሲስተም ነዉ፡፡

1.3.31 ጂፒኤስ መቀበያ መሳሪያ (GPS Receiver):- ከሳተላይት የሚላኩ መልዕክቶችን (Signal) በመቀበል በመሬት ያለን የአንድ ነጥብ ቦታ በትክክል ለማመልከት የሚረዳ መሳሪያ ነዉ፡፡

1.3.32 ሴግመንት (Segment):- በቆጠራ ቦታ ዉስጥ የሚገኝ የተወሰነ የመሬት ስፋት እንዲኖረዉ በማድረግ

የሚመሰረት የመሬት አካል ነዉ።

1.3.33 ኮረብታ (Hill)፡- ኮረብታ አንድ የመሬት አካል ሆኖ በአካባቢው ካሉት የመሬት አካሎች ከፍ ያለ ቦታ ነዉ። በተጨማሪም ኮረብታ የሚባለዉ በተለያዩ ሀገሮች የተለያየ የከፍታ መጠን አለዉ።

1.3.34 ሸለቆ (Valley)፡- ከአከባቢዉ በአንፃራዊ ከሚገኝ የከፍተኛ ቦታዎች መካከል የሚገኝ የ «ሀ» ወይም የ «ሞ» ቅርፅ ያለው ዝቅተኛ የመሬት አካል ነው።

1.3.35 ስፐር (Spur)፡- በሸለቆዎች ወይም በወንዞች ዳር እና ዳር የሚገኝና ወጣ ብሎ የሚ የመሬት አካል ነው።

1.3.36 ገደል (Cliff)፡- ቀጥ ያለ የከፍተኛ መሬት አካል ገደል ይባላል። ቀጥ ያለ ከፍታ ያለውም ፐር ገደል ነው።

1.3.37 ፏፏቴ (Waterfall)፡- ወደ ሸለቆ ወይም ወደ መሬት ወለል ቀጥ ብሎ የሚወርድ ቅዕበ የወንዝ ፍሰት ፏፏቴ ይባላል።

1.3.38 አምባ (Plateau)፡- ቀጥ ያለ ዳገት ያለው ከፍተኛ የመሬት ጫፍ ላይ የሚገኝ ሜዳማ የመ ት አካል አምባ ይባላል። አምባ ላይ የቆሙ የተለያዩ ከፍታ ቦታዎች ሊኖሩ ይችላሉ።

1.3.39 ሰዉ ሰራሽ ገጽታዎች (Cultural features)፡- ሰው ሰራሽ ገጽታዎች በመሬት ላይ በሰዉ የተገነቡ የተለያዩ የግንባታ ስራ ውጤቶች ናቸው። ዋና ዋናዎቹን ለመጥቀስ ከተሞች፣ መንገዶችና ሌ ች(እንደ ቤተክርስቲያኖች፣ ማዕድን ስፍራዎች፣ ትምህርት ቤቶችና የመሳሰሉት ገፅታዎች ያካትታል)።

1.3.40 የካርታ የህዳግ መረጃ (Marginal Map Information)፡- የካርታ የጎን መረጃዎች በካርታ ጎኖች የሚገኙና ካርታውን በሚገባ ለመረዳት የሚረዱ ናቸው። የካርታ የጎን መረጃዎች ርዕስ፤ መስፈርት ስሜናዊ አቅጣጫና መግለጫን ያካትታል።

1.4 የቤትና ተያያዥ ፅንሰ ሀሳቦች

1.4.1 ቤት፡- ቤት ማለት «በአሠራሩ ተለይቶ እና ራሱን የቻለ» ሆኖ ለመኖሪያ ብቻ፣ ለመኖሪያና ለድርጅት ወይም ለድርጅት ብቻ የሚያገለግልና ለማገልገል የተዘጋጀ ነው።/Source: United Nations (2008). *Principles and Recommendations for Population and Housing Census*, Revision 2, Series M, No. 67/Rev. 2, New York. PP. 192-200.

1.4.2 የቤቱ አሰራር የተለየ ነው፡- የሚባለው ዙሪያውን በግድግዳ፣ የተከለለ ሆኖ ጣራውም በክዳን የተሸፈነ በመሆኑ በውስጡ የሚኖሩት ሰዎች በሚተኙበት ጊዜ፣ ምግባቸውን ሲያዘጋጁና ሲመገቡ ከሌሎች በዙሪያው ከሚኖሩ ሰዎች ጋር ለመለየት የሚያስችል ነው። ሆኖም አንዳንድ ጊዜ በሳጠራ፣ በፕላስቲክ፣ በካርቶን፣ ... ወዘተ ግድግዳው የተሠራ ወይም የተከበበና ጣራው በፕላስቲክ ክዳን የተሸፈነ ሆኖ ለድርጅት ወይም ለመኖሪያ

የሚያገለግል ቤት ሊያጋጥም ይችላል። ይህ ሁኔታ ሲያጋጥም ምንም እንኳን የቤትን ትርጉም ባያሟላም ከአገልግሎቱ አንፃር ሲታይ ቤት ስለሆነ እንደቤት ይወሰዳል። ነገር ግን በፕላስቲክና በመሳሰሉት ቁሳቁሶች የሚሠሩና ለማደሪያነት ብቻ ተጠቅመውባቸው ቀን ቀን የሚፈርሱና ለመዋያነት ብቻ የሚያገለግሉ ከሆነ እንደ ቤት አይቆጠሩም። ድንኳኖችም ሰው የሚኖርባቸው ከሆነ እንደቤት ይቆጠራሉ።/Source: United Nations (2008). *Principles and Recommendations for Population and Housing Census*, Revision 2, Series M, No. 67/Rev. 2, New York. PP. 192-200.

1.4.3 የቤቱ አሰራር ራሱን የቻለ ነው:- የሚባለው ቤቱ ከመንገድ ወይም የጋራ በሆነ ማተላለፊያ፣ መሬት ... ወዘተ የራሱ መግቢያና መውጫ ያለው ሆኖ በውስጡ የሚኖሩት ሰዎች ወደ ቤት ሲገቡ ወይም ከቤት ሲወጡ የሚተላለፉት በሌሎች ቤት ውስጥ በማለፍ ሳይሆን በቀጥታ በራሳቸው መውጫ ወይም መግቢያ ብቻ ሲሆን ነው። /Source: United Nations (2008). *Principles and Recommendations for Population and Housing Census*, Revision 2, Series M, No. 67/Rev. 2, New York. PP. 192-200.

1.4.4 የመኖሪያ ቤቱ የይዞታ አይነት:- የቤቱ ይዞታ ማለት የቤቱ ባለቤትነትን የሚያመለክት ነዉ። ስለዚህ የቤቱ ይዞታ በዉስጡ ከሚኖሩት የቤተሰብ አባላት የአንዱ የግል ንብረት ከሆነ ከነዋሪዎቹ መካከል ማንም ኪራይ የማይከፍልበት መሆን አለበት። ቤቱ የኪራይ ከሆነ አከራዩ ቀበሌ ወይም የኪራይ ቤቶች አስተዳደር ድርጅት ወይም ግለሰብ ወይም ሌላ አካል ሊሆን ይችላል። ይዞታቸዉ ከኪራይ ነፃ የሚባሉት ቤቶች በቀበሌ፣ በመንግስት ወይም በአሰሪ ድርጅት/ግለሰብ ከኪራይ ነፃ ቤተሰቡ እንዲኖርበት የተሰጠ ወይም በዘመድ፣ በጓደኛ፣ ወዘተ... በአደራ መልክ የተሰጡትን ሁሉ ያጠቃልላል። /Source: United Nations (2008). *Principles and Recommendations for Population and Housing Census*, Revision 2, Series M, No. 67/Rev. 2, New York. PP. 192-200

1.4.5 የቤቱ ዓይነት (Types of the Housing Unit):- የቤቱ አይነት የሚገልፀዉ የቤቱን ተንቀሳቃሽነት፣ ቋሚነት እንዲሁም ጊዜያዊነት አወቃቀርና ለቤቱ መስሪያነት የዋሉትን ጥሬ ነገሮች ባካተተ ሁኔታ የቤቱን ቅል ይዘት የሚገልፅ ነዉ። /Source: United Nations (2008). *Principles and Recommendations for Population and Housing Census*, Revision 2, Series M, No. 67/Rev. 2, New York. PP. 192-200.

ሀ. ቋሚ ቤት:- ይህ ቋሚነት የሚያመለክተዉ ቤቱ በድንጋይ፣ በጡብ፣ በብሎኬት እንዲሁም በሌሎች ጥሬ ቃዎች ለረዥም ጊዜ እንዲያገለግል ሆኖ የተገነባዉን ያመለክታል።

ለ. ግዜያዊ ቤት:- ይህ ግዜያዊነት የሚያመለክተዉ ቤቱ የተወሰነ ግዜ እንዲያገለግል ሆኖ በእንጨት ምሰሶ ግድግዳና ጣሪያዉ በካርቶን፣ በላስቲክ፣ በቁርጥራጭ ቆርቆሮ እና በመሳሰሉት የሚሰራ ሲሆን እንደ ድንኳን እና የመሳሰሉትን የሚያጠቃልል ሆኖ በዉስጡ ቤተሰቦች የሚኖሩበትን የሚያሳይ ነዉ።

ሐ. ተንቀሳቃሽ ቤት:- ይህ ተንቀሳቃሽነት የሚያመለክተዉ ቤቱ የተገነባዉ ቤተሰቡ ከቦታ ቦታ ለማንቀሳቀስ በሚያመቸዉ መልኩ ያዘጋጀዉ መሆኑን ለማመልከትና በተለይም አርብቶአደር የህብረተሰብ ክፍሎች የሚጠቀሙበትን አይነት ቤት ለማመልከት ነዉ።

1.4.6 ያልተያዘ ቤት፡- ማለት ቤቱ የቤትነት ትርጉም ያሆላ ማለትም ጣሪያና ግድግዳ ያለው ሆኖ ነገር ግን በተለያዩ ምክንያቶች በጥናቱ ወቅት ቤቱ በምንም ዓይነት ተግባር/ግልጋሎት ላይ ያልዋለ ማለት ነው። /Source: United Nations (2008). *Principles and Recommendations for Population and Housing Census,* Revision 2, Series M, No. 67/Rev. 2, New York. PP. 192-200.

1.4.7 በመሠራት ላይ ያለ ቤት፡- በመሠራት ላይ ያለ ቤት ማለት ቢያንስ ግድግዳውና ጣራው ያ ... ቶ፣ ነገር ግን ሙሉ በሙሉ ተሠርቶ ያልተጠናቀቀ ማለት ነው፡ /Source: United Nations (2008). *Principles and Recommendations for Population and Housing Census,* Revision 2, Series M, No. 67/Rev. 2, New York. PP. 192-200.

1.4.8 ክፍል፡- ማለት ዙሪያውን ከወለል እስከ ኮርኒሱ ወይም ጣሪያው ድረስ አንድ አዋቂ ሰው ... ግስቆም በሚያስችል ግድግዳ የተከበበና ቢያንስ አራት ካሬ ሜትር የሆነ ቦታ ሆኖ ስፋቱ ለአንድ አዋቂ ሰ... አልጋ ለማዘርጋት የሚበቃ ስፍራ ያለው ነው። ስለዚህ ጠቅላላ የቤቱ ክፍሎች የእንግዳ መቀበያ ሳሎንካ ... ምግብካ የመኝታካ የወጥ ቤትካ የሰራተኛ መኝታና ለሌላ ስራ የሚያገለግሉ ክፍሎችንም ያጠቃልላል ። ...ር ግን የመታጠቢያና የመፀዳጃ ክፍልን የመተላለፊያ ኮሪደሮችና በረንዳዎች እንደ ክፍል አይቆጠሩም። /Source: United Nations (2008). *Principles and Recommendations for Population and Housing Census,* Revision 2, Series M, No. 67/Rev. 2, New York. PP. 200 - 217

1.4.9 ማድቤት፡- ማለት አንድ ቤት በዋነኛነት ለምግብ ማብሰያ/ማዘጋጃ የሚያገለግል ወይም እን... ገለግል ታስቦ የተዘጋጀ ክፍል ነው፡ /Source: United Nations (2008). *Principles and Recommendations for Population and Housing Census,* Revision 2, Series M, No. 67/Rev. 2, New York. PP. 200 - 217

ሀ) የግል ማድቤት፡- አንድ ማድቤት የግል ነው የሚባለው በቤቱ ውስጥ የሚኖሩ አንድ ወይም ከዚ... በላይ የሆኑ ቤተሰቦች ሲጠቀሙበት ነው።

ለ) የጋራ ማድቤት፡- አንድ ማድቤት የጋራ ነው የሚባለው በተለያ ራሳቸዉን በቻሉ መኖሪያ ቤቶች ... ውስጥ የሚኖሩ የተለያዩ ቤተሰቦች ሲጠቀሙበት ነው።

ሐ)ዘመናዊ ማድቤት፡- ቢያንስ የቧንቧ ውሃና የእቃ ማጠቢያ (ሲንክ) ያለው ሆኖ ለምግብ ማብሰያ ከኤሌትሪክ ምድጃ፣ ከቡታ ጋዝ ምድጃ፣ የላምባ ምድጃ ወይም ዘመናዊ የሆነ ከእንጨት ወይም ከከሰል የሚሰራ ምድጃ ... ወዘተ አንድ ወይም ከዚያ በላይ ያለው ዘመናዊ ማድቤት ይባላል።

መ) ባህላዊ ማድቤት፡- የቧንቧ ውሃና የእቃ ማጠቢያ (ሲንክ) የሌለው ዘመናዊ ባልሆነ ምድጃ እንጨት፣ ጭራሮ፣ ከሰል፣ ቅጠል ... ወዘተ ለማገዶ በመጠቀም ምግብ ለማብሰል የሚያገለግል ባህላዊ ማድቤት ይባላል።

1.4.10 *መኖሪያ ቤት*:- *መኖሪያ ቤት* ማለት በአሠራሩ የተለየና ራሱን የቻለ ሆኖ ለመኖሪያነት፣ ታስቦ የተሠራ ወይም ምንም እንኳን ለሰው መኖሪያ ታስቦ ባይሰራም በጥናቱ ቀን ሰዎች ለመኖሪያነት የሚገለገሉበት ቤት ነው:: ቤቱ ሙሉ በሙሉ ሰዎች የሚኖሩበት ወይም በከፊል እየኖሩ በቀሪው ሌላ ተግባር ለምሳሌ ንግድ፣ ሽመና፣ የእንጨት ስራ ... ወዘተ የሚያከናውኑበት ቤት ሊሆን ይችላል:: በአንድ *መኖሪያ ቤት* ከአንድ በላይ የሆኑ ቤተሰቦች/ደባሎች/ ሊኖሩ ይችላሉ:: /Source: United Nations (2008). *Principles and* *commendations for Population and Housing Census*, Revision 2, Series M, No. 67/Rev. 2, New Y rk. PP. 200 - 217.

1 መደበኛ መኖሪያ ቤት:- መደበኛ መኖሪያ ቤት ማለት በአሰራሩ የተለየና ራሱን የቻለ ሆኖ ሰዎች ሪያነት ብቻ የሚገለገሉበት ሲሆን በውስጡም ከመኖሪያነት ሌላ ምንም ዓይነት የድርጅት/የማምረት፣ ድ ... ወዘተ/ እንቅስቃሴ የማይካሄድበት ቤት ማለት ነው ::/Source: United Nations (2008). *Principles Recommendations for Population and Housing Census*, Revision 2, Series M, No. 67/Rev. 2, York. PP. 200 - 217.

2 ድርጅት:- ድርጅት ማለት በአንድ ሥፍራ የተለየ አድራሻ ያለው፣ አብዛኛውን ጊዜ በአንድ/በጋራ ትነት ስር የሚተዳደርና በተለያዩ የንግድ ዓይነት /የአገልግሎት፣ የማምረት/ ሥራ የተሰማራና በአንድ ወሰነ ቦታ ወይም አድራሻ የሚሰራ ተቋም ነው:: ለምሳሌ ጫማ፣ ዳቦ፣ ጨርቃ ጨርቅ ... ወዘተ ራቾች፣ የጫማ ዕድሳት፣ የትራንስፖርት፣ የጤና፣ የትምህርት፣ የሕግ፣ የምግብና የመጠጥ አገልግሎት ልዩ ልዩ ሽቀጣ ሸቀጥ ንግድ የሚያካሂዱትን ሁሉ ያጠቃልላል:: /Source: United Nations (2008). *inciples and Recommendations for Population and Housing Census*, Revision 2, Series M, No. /Rev. 2, New York. PP. 200 - 217.

.13 መደበኛ መኖሪያና ድርጅት:- ቤቱ የሚሰጠው አገልግሎት በከፊል ለመደበኛ ቤተሰብ አባላት መኖሪያና ፊል ደግሞ ለድርጅት አገልግሎት የዋለ እንደሆነ የቤቱ አገልግሎት ለመደበኛ መኖሪያና ለድርጅት ይባላል:: ሳሌ በመኖሪያ ቤታቸው ውስጥ ጠላ የሚሸጡ ካሉ ቤቱ ለመደበኛ መኖሪያና ለድርጅት ይባላል:: ነገር ግን ኖሪያ ቤቱና የድርጅት ቤቱ የተለያዩ ከሆኑና እያንዳንዳቸው ቤት ለሚለው ጽንሰ ሃሳብ የተሰጠውን ትርጓሜ ሚያሟሉ ከሆነ ሁለቱም/የመኖሪያ ቤቱና የድርጅት ቤቱ/ የተለያዩ ናቸው:: ለመደበኛ መኖሪያና ለድርጅት ሚለው ሆቴል፣ ሆስቴልና ሌላ ጋርዮሽ አይጨምርም:: /Source: United Nations (2008). *Principles and* *commendations for Population and Housing Census*, Revision 2, Series M, No. 67/Rev. 2, New ork. PP. 200 - 217.

.4.14 የጋርዮሽ መኖሪያ:- በዝምድና ያልተሳሰሩ /የተሳሰሩም ሊሆኑ ይችላሉ/ ከቤቱ የሚገኙ አገልግሎቶችን አብረው የሚካፈሉ ሰዎች የሚኖሩበት ሥፍራ ነው:: እነዚህም ሆቴል/ሆስቴል፣ አዳሪ ት/ቤቶች፣ ሕፃናት ማሳደጊያዎች፣ የአረጋውያን መጦሪያዎች፣ ፀባይ ማረሚያዎች፣ ወህኒ ቤቶች፣ ፖሊስ ጣቢያዎች/እስር ቤት ካላቸው/ የወታደር ካምፕ፣ አድባራት፣ በጋራ መኖሪያ የሠራተኛ ካምፖች ወዘተ ናቸው:: /Source: United Nations (2008). *Principles and Recommendations for Population and Housing Census*, Revision 2, Series M, No. 67/Rev. 2, New York. PP. 200 - 217.

1.4.15 ሆቴል :- የሚባለው የምግብና የመኝታ ግልጋሎት የሚሰጥ ወይም የመጠጥና የመኝታ ግልጋሎት የሚሰጥ ወይም የምግብ የመጠጥና የመኝታ ግልጋሎት የሚሰጥ ወይም የመኝታ ግልጋሎት ብቻ የሚሰጥ ድርጅት ነው፡፡ መኝታ የሌላቸው ቡና ቤቶች ወይም በሆቴሉ የሚኖር መደበኛ ነዋሪ የሌላቸው ሆቴሎች እንደ ሆቴል ሳይሆን የሚቆጠሩት እንደ ሌላ ድርጅት ይሆናል፡፡ /Source: United Nations (2008). *Principles and Recommendations for Population and Housing Census,* Revision 2, Series M, No. 67/Rev. 2, New York. PP. 200 - 217.

1.4.16 ሆስቴል:- የሚባለው ብዙ ሰዎች ከመደበኛ ቤተሰብ አኗኗር ውጪ በአንድ ቤት ወይም አንድ ቤት በላይ በሆኑ ቤቶች በአንድነት እየኖሩ በቤቱም ያሉትን መገልገያዎች ማለት ውሃን፣ መብራት ና ሌሎች አገልግሎቶችን በጋራ ወይም በህብረት የሚጠቀሙበትንና በአንድ ድርጅት ሥር የሚተዳደሩበ የጋርዮሽ መኖሪያ ሥፍራ ነው፡፡/Source: United Nations (2008). *Principles and Recommendations for Population and Housing Census,* Revision 2, Series M, No. 67/Rev. 2, New York. PP. 200 - 217.

የሆቴልና የሆስቴል ነዋሪ የሚባሉት ሌላ መኖሪያ ሳይኖራቸው በሆቴል ወይም በሆስቴል የሚኖሩ ግን ምግባቸውን በሚኖሩበት ክፍል የማያበስሉ ሲሆኑ! ሌላ መኖሪያ ሳይኖራቸው አንድ ሆቴል/ሆስቴል ውስጥ ባለው ክፍል በመኖር ምግባቸውን በሚኖሩበት ክፍል የሚያበስሉ ግን መደበኛ ቤተሰብ ተደርገው ይቆጠራሉ፡፡

1.4.17 ሌላ ጋርዮሽ መኖሪያ:- ከሆቴልና ከሆስቴል በስተቀር በዝምድና ያልተሳሰሩና /የተሳሰሩ ሊሆኑ ይችላሉ/ ከቤቱ የሚገኙ አገልግሎቶችን በጋራ የሚጠቀሙ ሰዎች የሚኖሩባቸው ሥፍራዎች ሌሎች የጋርዮሽ መኖሪያ ሥፍራዎች ተብለው ይወሰዳሉ፡፡ እነዚህም ወህኒ ቤቶች፣ አዳሪ ት/ቤቶች፣ ሕፃናት ማሳደጊያዎች፣ ሆስፒታሎች፣ የወታደር ካምፖች፣ የአረጋውያን መጦሪያዎች፣ ፖሊስ ጣቢያዎች /እሥር ቤት ላቸው/፣ የፀባይ ማረሚያዎች፣ አድባራትና ገዳማት፣ የሠራተኛ ካምፖች... ወዘተ ናቸው፡፡ /Source: United Nations (2008). *Principles and Recommendations for Population and Housing Census,* Revision 2, Series M, No. 67/Rev. 2, New York. PP. 200 - 217.

1.4.18 የተጠበቀ ጉድጓድ ወይም ምንጭ:- ማለት ዉሃዉ ከአለት ወይም ከመሬት ዉስጥ የሚፈልቅና የሚከተሉት መስፈርቶች የሚያሟላ ነዉ፡፡/Source: United Nations (2008). *Principles and Recommendations for Population and Housing Census,* Revision 2, Series M, No. 67/Rev. 2, New York. PP. 200 - 217.

ሀ) ዙሪያዉ በሲሚንቶና በድንጋይ በአግባቡ የተገነባ ከሆነ፤

ለ) የጉድጓድ ዉሃ ከሆነ ጉድጓዱ በሚገኝበት የአፈር ሁኔታ መሰረት ግንቡ ቢያንስ ከ 2 እስከ 4 ሜትር ወደ መሬት ዉስጥ የገባ እና 70 ሳንቲ ሜትር ያህል ደግሞ ከመሬት ወደ ላይ ከፍ ብሎ የወጣ ከሆነ፤

ሐ) ምንጭ ከሆነ ግንባታዉ አለት ወይም ጠንካራ የአፈር ሽፋን ከሚገኝበት ጥልቀት እንደ መሰረት ሆኖ በመነሳት ይገነባል፡፡ ከመሬት በላይ ያለዉ የግንባታ ቁመትም በተለያዩ ሁኔታዎች ሊለያይ ይችላል፡፡ ነገር ግን ወደ ዉጭ የሚወጣ ቧንቧ በአንደኛው ግድግዳ በኩል የወጣ ከሆነ፤

መ) የጉድጓዱ ወይም የምንጩ ክዳን በሲሚንቶ ወይም በሌላ ነገር ጥብቅ ሆኖ የተሰራ ከሆነ፤

ሠ) ... ጉድጓዱ ወይም ምንጩ ጎርፍ እንዳይገባ የጎርፉን አቅጣጫ የሚቀይር ተስማሚ ቦይ ጎርፉ ሊመጣ ከሚ... ...በት አካባቢ ወይም አቅጣጫ ከተሰራ፤

ረ) ... ...ጓዱ ወይም በምንጩ አካባቢ አደጋ ሊያስከትል የሚችል የብክለት ስጋት የሚኖር ከሆነ ከዚህ በላይ የተዘ... ...ት የግንባታና የርቀት መስፈርቶች እንዳስፈላጊነቱ የሚጨምሩ ከሆነ ነዉ፤ ይሁን እንጂ ከዚህ በላይ የተዘ... ...ት ቅድመ ሁኔታዎች የማይሟሉ ከሆነ ምንጩ ወይም ጉድጓዱ ያልተጠበቀ እንደሆነ የቆጠራል፡፡

1.4.19 ...መፀዳጃ ቤት

ሀ) ... ...ሚሰራ /ፍላሽ/ መፀዳጃ፡- ማለት ቆሻሻው በውሀ ታጥቦ በቧንቧ አማካኝነት ወደ ሽንት ቤት ወይም ወደ ... ማጠራቀሚያ የሚሄድ የመፀዳጃ ዓይነት ነው፡፡

ለ) ... ...ተንፈሻ ያለው የጉድጓድ መፀዳጃ፡- ማለት ከመደበኛ ቀዳዳው በተጨማሪ የታፈነው ጋዝ የሚወጣበት ማስ... ...ፈሻ ቧንቧ የተሰራለት ሽንት ቤት ማለት ነው፡፡

ሐ) ...ድጓድ መፀዳጃ፡- መደበኛ ቀዳዳ ያለዉና በዙሪያዉም መጠለያ የተሰራለትን ባህላዊዉን ሽንት ቤት ያመ... ...ታል፡፡ /Source: United Nations (2008). *Principles and Recommendations for Population and Ho... ...g Census*, Revision 2, Series M, No. 67/Rev. 2, New York. PP. 200 - 217.

1.5 ቤተሰብ እና ተያያዥ ፅንሰ ሀሳቦች

1.5... ቤተሰብ፡- ቤተሰብ ማለት በአንድ ቤት ወይም በተቀራረቡ ቤቶች ውስጥ አብረው የሚኖሩትንና ም... ...ውን በአንድ ማድቤት አብስለው በአንድነት የሚመገቡ ሰዎችን ያጠቃልላል፡፡

የ... ...ሰብ አባሎች በሥጋ ወይም በጋብቻ የሚዛመዱትንና የማይዛመዱትን ሊያጠቃልል ይችላል፡፡ በሥጋ ወይ... በጋብቻ የሚዛመዱት ባል፣ ሚስት፣ ልጆች፣ የባል ወይም የሚስት አባት፣ እናት፣ እህት፣ ወንድም፣ ... ...ተ ናቸው፡፡ በሥጋ ወይም በጋብቻ የማይዛመዱ ሌሎች የቤተሰብ አባላት ለምሳሌ በቤት ሠራተኛነት፣ በዘበ... ...ት የሚያገለግሉ ግለሰቦች ከቤተሰቡ ጋር አብረው የሚኖሩና የሚመገቡ ከሆነ እንደ ቤተሰብ አባል ይቆጠራሉ፡፡

የቤተሰብ አባላት ብዛት ሊለያይ ይችላል፡፡ ይኸውም አንድ ሰው ብቻውን እንደ አንድ ቤተሰብ ሊቆጠር ይችላል፡፡ ብዙ አባላት ያሉትም እንደ አንድ ቤተሰብ ይቆጠራል፡፡ ነገር ግን ከጥናቱ ጊዜ በፊት ቤተሰቡን ትቶ ወደ ሌላ ቤተሰብ በመሄድ እዚያ ለስድስት ወር ወይም ከዚያ በላይ ከተቀመጠ አሁን ለሚገኝበት ቤተሰብ እንግዳ መሆኑ ቀርቶ ለቤተሰቡ አባል ይሆናል ማለት ነው፡፡

ጋብቻው በአንድ ሚስት ብቻ የተመሠረተ ከሆነ ቤተሰብ ባልን፣ ሚስትን፣ ልጆችን፣ የጉዲፈቻ ልጆችን፣ ሌሎች ዘመዶችን፣ ዘመድ ያልሆኑትን/የቤት ሠራተኞች ... ወዘተ/ ሊያጠቃልል ይችላል:: ነገር ግን ጋብቻው ከብዙ ሚስቶች ጋር የተመሠረተ ከሆነ /አንድ ወንድ ከአንድ በላይ ሚስቶች ካሉት/ የሰውየው ሚስቶች ከነልጆቻቸውና ዘመዶቻቸው ... ወዘተ በአንድ ቤት ወይም በተቀራረቡ ቤቶች የማይኖሩና ምግባቸውንም በአንድነት አብስለው የማይበሉ ከሆነ፣ ባልየው በቅድሚያ ካገባት ሚስቱ ጋር እንደ አንድ ቤተሰብ ተቆጥሮ ሌሎቹ የሰውየው ሚስቶች የየራሳቸው ቤተሰብ እንዳላቸው ሆኖ መቆጠር አለባቸው::

የቅርብ ዝምድና ያላቸው ሰዎች አንዳንድ ጊዜ በአንድ ግቢ ውስጥ አንድ ላይ ተቀራርበው ይ[illegible]ሉ:: እነዚህ ሰዎች ግን ምግባቸውን በአንድ ላይ አብስለው እስካልተመገቡ ድረስ የተለያዩ ቤተሰቦች ተብለ[illegible] ይቆጠራሉ:: በአንድ ቤት ውስጥ ተዳብለው የሚኖሩ ቤተሰቦችም ምግባቸውን አብረው የሚመገቡ እ[illegible]ልሆነ ድረስ እንደተለያዩ ቤተሰቦች ይቆጠራሉ::/Source: United Nations (2008). *Principles and Recomm[illegible]dations for Population and Housing Census,* Revision 2, Series M, No. 67/Rev. 2, New York. PP. 1[illegible] - 134

1.5.2 መደበኛ የቤተሰብ አባል:- አንድ ሰው መደበኛ የቤተሰብ አባል ነው የሚባለው ቢያን[illegible]ድስት ወር ሙሉ ያለማቋረጥ ከቤተሰቡ ጋር የኖረ እንደሆነ ነው:: ከቤተሰቡ ጋር ለዘለቄታው ለመኖር [illegible]መጡ ሁሉ ከቤተሰቡ ጋር መኖር ከጀመሩ ስድስት ወር ባይሞላቸውም እንደ ቤተሰቡ መደበኛ አባል ይቆጠ[illegible]:: ከስድስት ወር በታች ከቤተሰቡ ለጊዜው ተለይተው የቆዩ የቤተሰብ አባላት እንደ መደበኛ የቤተሰቡ አ[illegible] መቆጠር አለባቸው:: ነገር ግን ከቤተሰቡ ተለይተው ከሄዱ ስድስት ወር ወይም ከዚያ በላይ የሆናቸው፣ ወ[illegible]ም ከስድስት ወር በላይ ለመቆየት አቅደው የሄዱ ከቤተሰቡ ከወጡ ስድስት ወር ባይሞላቸውም እንደ ቤተሰቡ [illegible]ደበኛ አባል አይቆጠሩም፡ /Source: United Nations (2008). *Principles and Recommendations for Po[illegible]lation and Housing Census,* Revision 2, Series M, No. 67/Rev. 2, New York. PP. 128 - 134

የሚከተሉት የቤተሰብ አባላት እንደ መደበኛ የቤተሰብ አባል መቆጠር ይኖርባቸዋል::

ሀ) በጥናቱ ጊዜ ከቤተሰቡ ጋር ቢያንስ ለስድስት ወር የቆዩ::

ለ) ከቤተሰቡ ጋር መኖር ከጀመሩ ስድስት ወር ባይሞላቸውም ከቤተሰቡ ጋር ለስድስት[illegible]ር ወይም ከዚያ በላይ ለመቆየት ዕቅድ ያላቸው ሁሉ:-- ለምሣሌ ባል አግብታ ከወላጆችዋ ቤት ወደ ባልዋ [illegible]ደች ሴት ስድስት ወር ባይሞላትም የባሏ ቤተሰብ መደበኛ አባል ትሆናለች ማለት ነው:: እንዲሁም ሥ[illegible] አግኝቶ/ታ ለዘለቄታው ለመኖር ወደ ሌላ ቤተሰብ የሄደ/ች ስድስት ወር ባይሞላው‍ም/ትም በጥናቱ ወቅት የተ[illegible]በት/ችበት ቤተሰብ አባል ይሆናል/ትሆናለች::

ሐ) የቤት ሠራተኞች አብዛኛውን ጊዜ ከቤተሰቡ ጋር የሚያድሩና ሌላ መኖሪያ የሌላቸው ሁሉ::

መ) በጥናቱ ጊዜ ከስድስት ወር ላነሰ ከቤተሰቡ ለጊዜው የተለዩ፣ ለምሣሌ:- በዕረፍት ላይ ያሉ፣ በዓመት በዓል ወደ ሌላ ቦታ የሄዱ፣ ሆስፒታል የገቡ፣ ዘመድ ለመጠየቅ የሄዱና ከሥራቸው ጋር በተያያዘ ጉዳይ ለጊዜው ከቤተሰቡ የተለዩ አባላትን ሁሉ ያጠቃልላል::

ሰ) ሌላ መኖሪያ ሥፍራ የሌላቸውና በጥናቱ ወቅት ከቤተሰቡ ጋር የሚኖሩ አባላት ሁሉ ለምሣሌ:-

በተለያዩ ቤቶች እያቀያየሩ ለሚኖሩና መደበኛ መኖሪያ የሌላቸው ግለሰቦች በጥናቱ ወቅት በሚገኙበት ቤተሰብ እንደ መደበኛ አባል ተቆጥረው ይመዘገባሉ::

ረ) ተማሪዎች:- ከቤተሰቦቻቸው፣ ከወላጆቻቸው፣ ከመደበኛ የመኖሪያ ሥፍራቸው ተለይተው በመደበኛ ትምህርት ቤቶች በኮሌጆች፣ በዩኒቨርስቲዎች ...ወዘተ ትምህርታቸውን በመከታተል ላይ የሚገኙ ተማሪዎች በሙሉ ትምህርታቸውን በሚከታተሉበት አካባቢ መደበኛ ነዋሪዎች ሆነው መመዝገብ አለባ ው:: በአዳሪ ት/ቤት የሚማሩ ተማሪዎች እንዲሁም ከወላጆቻቸው ተለይተው ቤት ተከራይተው ወይ ከዘመድ ተጠግተው እየኖሩ የሚማሩ ተማሪዎች ምንም እንኪ በየሳምንቱ ወይም በየአስራ አምስት ቀን ቅ ለማምጣት ወይም ወላጆቻቸውን ለመጠየቅ ወደ ቤተሰቦቻቸው ቢሄዱም እንደ መደበኛ የቤተሰብ አባሪ የሚታሰቡት በሚኖሩበት አካባቢ እንጂ በወላጆቻቸው ቤት አይደለም:: ነገር ግን ከመደበኛ መና ቸው (ከቤታቸው) በየቀኑ ወደ ትምህርት ቤቶች እየተመላለሱ የሚማሩ ተማሪዎች ሁሉ የማ በት ቤተሰብ መደበኛ አባል ሆነው መመዝገብ አለባቸው::

1.5.3 ተሰብ **ኃላፊ:-** የቤተሰብ ኃላፊ ማለት የአንድ ቤተሰብ መደበኛ አባል የሆነ ወንድ/ሴት በቤተሰቡ አባላት ደ ኃላፊ የሚቆጠር/የሚታይ ነው:: ከአንድ በላይ ሚስቶች ያሉት ሰው ሚስቶቹ በተለያዩ ቤተሰብ የሚኖሩ ሆን እሱ የቤተሰቡ ኃላፊ ሆኖ ሊመዘገብ የሚችለው አሁን በሕይወት ካሉት ውስጥ በቅድሚያ ካገባት/ ጋሩ ሚስቱ ጋር ይሆናል:: ሌሎች ሚስቶች ግን የየራሳቸውን ቤተሰብ ኃላፊ ሆነው ይመዘገባሉ::

ይሁን ጂ ከአንድ በላይ ሚስቶች ያሉት ሰው በአብዛኛው ከአንጋፋ ሚስቱ ጋር የሚኖር ሳይሆን ከሌላዋ ጋር ከሆነ ብዛኛው በሚኖርበት ቤት ይመዘገባል:: /Source: United Nations (2008). *Principles and Recom ndations for Population and Housing Census*, Revision 2, Series M, No. 67/Rev. 2, New York. 128 - 134

1.5.4 ል:- ደባል ማለት ሁለትና ከሁለት በላይ የቤተሰብን ትርጉም የሚያሟሉ ቤተሰቦች አንድ ቤትን በመ አብረው ሲኖሩ ነው:: /Source: United Nations (2008). *Principles and Recommendations for Popu on and Housing Census*, Revision 2, Series M, No. 67/Rev. 2, New York. PP. 128 - 134

1.5.5 ግዳ:- እንግዳ ማለት በጥናቱ ቀን የቤተሰቡ መደበኛ አባል ሳይሆን እቤት ያደረ ግለሰብ ነው:: /Sou United Nations (2008). Principles and Recommendations for Population and Housing Census, Revi 2, Series M, No. 67/Rev. 2, New York. PP. 128 - 134

2. ሥነ ሕዝብና ማህበራዊ ስታቲስቲክስ

2.1 ሥነ ሕዝብ

2.1.1. የህዝብ ባህሪያት:- ማለት ህዝብን የሚመለከቱ የህዝብ ብዛት፣ የፆታና የዕድሜ ስብጥሩ፣ የከተማና የገጠር ስርጭቱ፣ የጥግጊ መጠኑ (ቅቁቅበቁሮቋሽቁቃ ሳስቃቋሽቁሽ) የዉልደትና የሞት መጠኑ፣ የዕድገት አቅጣጫዉ፣ የፍልሰት መጠኑ፣ የሚናገረዉ ቋንቋ፣ ብሄረሰብ፣ የጋብቻ ሁኔታ፣ የቤተሰቦች መጠን፣

ኢኮኖሚያዊ እንቅስቃሴዉ (የቅጥር ሁኔታ፣ የስራዉ ዓይነት፣ ወዘተ) ጤናና የጤና አቅርቦት ወዘተ የመሳሰሉት ናቸዉ:: /Source: Siegel J. and Swanson A. (2004). The Methods and Materials of *Demography*, Second Edition, Elsevier Academic Press, California, USA. PP. 1

2.1.2. ዕድሜ:- እድሜ ማለት በተወለዱበት እና ለቃለ መጠይቅ ጉብኝት በተካሄደበት ቀን መካከል ያለዉ ግዜ በሙሉ አመት የማስላትን ሂደት ያሳያል ፤ምሳሌ አንድ ሰው ከተወለደ 22 አመት ከ 11 ወር ቢሆን የሚመዘገበው 22 አመት ብቻ ነው::/Source: United Nations (2008). Principles and Recommendations for Population and Housing Census, Revision 2, Series M, No. 67/Rev. 2, New York. PP. 134 - 140.

2.1.3. ፆታ:- ማለት በማናቸዉም የማያሻማ ሁኔታ የአንድ ህያዉ ፍጡር ወንድነት ወይም ሴትነት ሚገለፅበት ተፈጥሮአዊ መለያ ነዉ::/Source: United Nations (2008). ***Principles and Recommendations for Population and Housing Census***, Revision 2, Series M, No. 67/Rev. 2, New York. PP. 134 - 140.

2.1.4. ሃይማኖት:- ሃይማኖት አንድ ግለሰብ የሚከተለው እምነት ወይም የመንፈሳዊ ድርጅት አባልነት ነው::/Source: United Nations (2008). ***Principles and Recommendations for Population and Housing Census***, Revision 2, Series M, No. 67/Rev. 2, New York. PP. 134 - 140.

2.1.5. የአፍ መፍቻ ቋንቋ :- የአፍ መፍቻ ቋንቋ የሚባለው ግለሰቡ/ቧ በህጻንነቱ/ቷ ወቅት ከቤተሰቡ ወይም ከአሳዳጊዎቹ ጋር ይናገርበት/ትናገርበት የነበረው ሸንሸ ነው:: Source: United Nations (2008). ***Principles and Recommendations for Population and Housing Census***, Revision 2, Series M, No. 67/Rev. 2, New York. PP. 134 - 140.

2.1.6. አዘውትረው የሚጠቀሙት ቋንቋ:- ማለት ግለሰቡ በአሁኑ ሰዓት የሚናገረው ቋንቋ ወይም በዛኛውን ጊዜ የሚጠቀመው ቋንቋ ማለት ነው:: Source: United Nations (2008). Principles and Recommendations for Population and Housing Census, Revision 2, Series M, No. 67/Rev. 2, New York. PP. 134 - 140.

2.1.7. ጋብቻ:- ማለት አንድ ወንድና ሴት በህጋዊ፣ በባህላዊ ወይም በሃይማኖታዊ ወይም በሌላ መንገድ ተጋብተው እንደ ባልና ሚስት በመሆን ሲኖሩ ነው:: የጋብቻ ሁኔታ ለማመልከት የሚከተሉትን የጋብቻ ዓይነቶችን ማየት ተገቢ ነው:: Source: United Nations (2008). Principles and Recommendations for Population and Housing Census, Revision 2, Series M, No. 67/Rev. 2, New York. PP. 134 - 140.

ሀ. ብሔራዊ ወይም ሲቪል ጋብቻ:- ለአካለ መጠን የደረሱ አንድ ወንድና አንዲት ሴት ጋብቻ ለመፈጸም ተስማምተው በአቅራቢያቸው ወደሚገኝ የሕዝብ የክብር መዝገብ የወሳኝ ኩነቶች ምዝገባ ጽ/ቤት ሄደው የሕዝብ የክብር መዝገብ ሹም ፊት በመቅረብ ፈቃዳቸውን በፊርማ ሲያረጋግጡና የክብር መዝገብ ሹሙም ይህንኑ ፍቃዳቸውን ተቀብሎ የጋብቻውን ሥርዓት ከአስፈጸመ በኋላ በሕዝብ የክብር መዝገብ ላይ ጋብቻው ለመፈጸሙ ማስረጃ የሚሆን የጋብቻ የምስክር ወረቀት አዘጋጅቶ የሚሰጥበት የጋብቻ ሥርዓት ብሄራዊ ወይም ሲቪል ጋብቻ ይባላል::

ለ. ሃይማኖታዊ ጋብቻ፡- አንድ ወንድና አንዲት ሴት በኢትዮጵያ የበቤተሰብ ህግ ሥር ጋብቻ ለመፈፀም መሟላት ያለባቸውን ሁኔታዎች በማሟላት እንደ ሃይማኖታቸው ወይም ከሁለቱ በአንደኛው ሃይማኖት ሥርዓት መሠረት የሚፀና ጋብቻ ለማቋቋም ያሚያስችላቸውን ሥርዓት ሲፈጽሙ ሃይማኖታዊ ጋብቻ ተፈፀመ ይባላል፡፡ በሃይማኖት ሥርዓት መሠረት ጋብቻ ሲፈጸም የሚችልበትና የአፈጻጸሙ ሥርዓት እንደየሃይማኖቱ ይወሰናል፡፡

ሐ. ባህላዊ ወይም ልማዳዊ ጋብቻ፡- አንድ ወንድና አንዲት ሴት በኢትዮጵያ የቤተሰብ ህግ ሥር ጋብቻ ለመ[illegible]ም መሟላት ያለባቸውን ሁኔታዎች በማሟላት በሚኖሩበት አካባቢ ባህል ወይም ልማድ ወይም ከሁለቱ ተ[illegible]ች በአንዳቸው ባህል ወይም ልማድ መሠረት የሚጸና ጋብቻ ለማቋቋም የሚያስፈልገውን ሥርዓት ሲፈ[illegible]ሙ ባህላዊ/ልማዳዊ ጋብቻ ተፈጸመ ይባላል፡፡ በባህል ወይም በልማዳዊ ሥርዓት ጋብቻ ሊፈጸም የሚ[illegible]በትና የአፈጻጸሙ ሥርዓት በአካባቢው ባህልና ልማድ ይወሰናል፡፡ Source: United Nations (2008). Pri[illegible]les and Recommendations for Population and Housing Census, Revision 2, Series M, No. 67/[illegible]. 2, New York. PP. 134 - 140.

2.1[illegible] [illegible]ቺ ፡- ፍቺ ማለት በብሔራዊ/ሲቪል ወይም በሃይማኖታዊ ወይም በባህላዊ/ልማዳዊ መንገድ ተመሥርቶ የነ[illegible] ህጋዊ ጋብቻ ሙሉ ለሙሉ ሕጋዊ በሆነ መንገድ ማለትም በህግ በታወቀ የፍቺ ሥርዓት /ለምሣሌ በፍ[illegible] ቤት ወይም በሃይማኖታዊ ወይም በባህላዊ/ልማዳዊ ሥርዓት/ ሲፈርስና ሁለቱም ወይም አንዳቸው ባለ[illegible]ጋቸው ጊዜ ሌላ ባል/ሚስት ለማግባት የሚያስችላቸውን መብት የሚያስገኝ ድርጊት ነው፡፡ Source: Un[illegible]d Nations (2008). Principles and Recommendations for Population and Housing Census, Re[illegible]ion 2, Series M, No. 67/Rev. 2, New York. PP. 134 - 140.

2.1[illegible] የጋብቻ ሁኔታ፡-

ሀ. [illegible]ገብተው የማያውቁ፡- እስከ ጥናቱ ቀን ድረስ ፈፅሞ አግብተው የማያውቁ ወይም ትዳር ሞክረው የ[illegible]ው[illegible]ቁ፡፡

ለ. [illegible]ትዳር፡- በህጋዊ፣ በሀይማኖታዊ ወይም በባህላዊ መንገድ የጋብቻ ስነ-ስርዓት ፈፅመዉ እንደ ባልና ሚ[illegible] አብረዉ የሚኖሩ፡፡

ሐ [illegible]ተፋቱ፡- ከጥናቱ ቀን በፊት አግብተው የነበሩ ሆነው ነገር ግን ከጥናቱ ቀን በፊት በሕጋዊ ወይም በ[illegible]ዊ ወይም በሃይማኖታዊ መንገድ የተፋቱ/የጋብቻ ዉል ፊርማቸዉ የተቀደደ ወይም ጋብቻቸዉ የፈረሰ፡፡

መ [illegible]ተለያዩ፡- በትዳር ላይ ቆይተው በመሃሉ ባለመግባባታቸው ምክንያት ጉዳያቸው በሽማግሌዎች፣ በቤተሰብ ሽን[illegible] በመታየት ላይ ያለ ወይም ፍርድ ቤት በቀጠሮ ላይ የሚገኝ በዚህ ይመደባሉ፡፡ ይሁን እንጂ ባልና ሚስት በተለያዩ ምክንያቶች ተከራርፈው/ተጋጭተው ለጊዜው ቢለያዩ እና ጉዳያቸው ከላይ በተጠቀሱት የጉዳይ መቋጫ አካላት ካልተያዘ በትዳር ላይ እንዳሉ እንጂ እንደተለያዩ አይቆጠሩም፡፡

ሠ. የሞቱባቸው፡- ባል የሞተባት ወይም ሚስት የሞተችበት ሆነው ከሞተባቸው በኋላ እስከ ጥናቱ ቀን ድረስ ያላገቡ፡፡

ረ. እንደ ባልና ሚስት አብረዉ የሚኖሩ:- በዚህ አማራጭ የሚካተቱት በህጋዊ መንገድ፣ በሃይማ ታዊ ወይም በባህላዊ መንገድ የጋብቻ ስነስርዓት ሳይፈፅሙ (ልጅ ቢወልዱም ባይወልዱም) ነገር ግን እንደ ልና ሚስት አብረው በአንድ ላይ የሚኖሩት ናቸው: Source: United Nations (2008). Principles and Recon endations for Population and Housing Census, Revision 2, Series M, No. 67/Rev. 2, New York. PP. 4 - 140.

2.1.10. የፆታ ጥምረት (Sex Ratio):- በተወሰነ ህዝብ ውስጥ ያሉ የወንዶች ብዛት ሲካፈል ከተ ሳይ ህዝብ ውስጥ ያሉ የሴቶች ብዛት ሲባዛ በ*100* ነው::

$$S = \frac{M}{F} X\,100$$

/Source: Population Reference Bureau's Population HandbooK, 5th Edition, USA. PP. 6.

2.1.11. ልደት /በህይወት መወለድ/:- አንድ ልጅ በህይወት ተወለደ የሚባለው የእርግዝናው ጊ ከግምት ውስጥ ሳይገባ ሕፃኑ ከእናቱ ማሕፀን እንደወጣ ወዲያውኑ ሕይወት ያለው መሆኑ ከታወቀ ነ ። ሕፃኑ ሕይወት ያለው መሆኑ የሚታወቀው ጽንሱ ከእናቱ ማህፀን በሚወጣበት ወቅት የሚተነፍስ ከ ን ወይም እትብቱ ከመቆረጡ በፊት ወይም ከተቆረጠ በኃላ ሌላ በሕይወት የመኖር ምልክት /ለምሳሌ የል ትርታ፣ የጡንቻዎች እንቅስቃሴ.. ..../ ካሳየ ነው:: ሕፃኑ በሕይወት የመወለድ ምልክት አሳይቶ ወዲያ ቢሞት እንኳን በሕይወት ተወለደ ይባላል:: /Source: Siegel J. and Swanson A. (2004). The Met ds and Materials of Demography, Second Edition, Elsevier Academic Press, California, A. PP. 265 and 371.

2.1.12. ሞት:- ሞት ተከሰተ የሚባለው አንድ በሕይወት ይኖር የነበረ ግለሰብ ወይም በሕይወ ተወለደ ሕጻን በበሽታ፣ በአደጋ ወይም ተለይቶ ባልታወቀ ምክንያት በሕይወት ያለ መሆኑን የሚያሳዉቁ ልክቶች ሙሉ ለሙሉ ለዘለቄታው ሲለቁትና እንደገና ነፍስ ለመዝራት የማይችል መሆኑ ሲረጋገጥ ነው Source: Siegel J. and Swanson A. (2004). The Methods and Materials of Demography, Secon Edition, Elsevier Academic Press, California, USA. PP. 265 and 371.

2.1.13. የህፃናት ሞት (Child Mortality):- በህይወት ተወልደዉ መኖር ከጀመሩ ከአንድ ዓመት በላይና ከአምስት ዓመት በታች ውስጥ ካሉ *1000* ህፃናት መሀከል የህፃናት ሞት ክስተት ነው:: በሌላ አነጋገር ከአንድ ዓመት እስከ አምስት ዓመት ድረስ ያለዉን የህፃናት የመሞት አጋጣሚ/ ዕድል ያሳያል::/Source: Siegel J. and Swanson A. (2004). The Methods and Materials of Demography, Second Edition, Elsevier Academic Press, California, USA. PP. 377.

2.1.14. የህፃናትና ወላድ ሴቶች ጥምረት (Child Women Ratio):- እድሜያቸው ከ*5* ዓመት በታች የሆኑ የህፃናት ብዛትና በአመቱ ውስጥ ልጅ ለመውለድ የሚችሉ *1000* ሴቶች ጋር ሲመዛዘን የሚያሳየን መለኪያ ነው::/Source: Siegel J. and Swanson A. (2004). ***The Methods and Materials of Demography***, Second Edition, Elsevier Academic Press, California, USA. PP. 423.

2.1.15 ግርድፍ የወሊድ ምጥነት (Crude Birth Rate):- ያልተጣራ ወይም ያልተሻሻለ በተወሰነ (በታወቀ) ህዝብና ጊዜ ገደብ ውስጥ የተወለዱ ህፃናት ብዛት ሲካፈል በተመሳሳይ ዓመት ግማ ሽ ላይ በህይወት ካሉ ጠቅላላ ሰዎች ብዛት ነዉ:: ይህም የሚገለፀው የተወለዱ ህፃናት በ1000 ሰዎች ነው:: /Source: Siegel J. and Swanson A. (2004). The Methods and Materials of Demography, Second Edition, Elsevier Academic Press, California, USA. PP. 422.

2.1.16 ግርድፍ የሞት ምጥነት (Crude Death Rate):- ያልተጣራ ወይም ያልተሻሻለ የሞት ብዛት በተወሰነ (በታወቀ) ህዝብና ገደብ ውስጥ የሞቱት ብዛት ሲካፈል በተመሳሳይ ዓመት ግማሽ ላይ በህይወት ካሉ ጠቅላላ ሰዎች ብዛት ነዉ:: ይህም አብዛኛዉን ጊዜ የሚገለጸው የሞቱት ብዛት በ1000 ሰዎች ነው::/Source: Siegel J. and Swanson A. (2004). The Methods and Materials of Demography, Second Edition, Elsevier Academic Press, California, USA. PP. 269.

2.1.17 አጠቃላይ የወሊድ ምጥነት (General Fertility Rate):- በአንድ ዓመት ዉስጥ ከአንድ ሺህ እድሜአቸዉ ለወሊድ ከደረሱ ሴቶች መካከል በህይወት የተወለዱ ህፃናት መጠን ነዉ:: ዕድሜአቸዉ ለወሊድ ደረሱ የሚባሉት ሴቶች በአብዛኛዉ ከ15 ኘ 49 ዓመት የዕድሜ ክልል ያሉትን ነዉ:: /Source: Siegel J. and Swanson A. (2004). The Methods and Materials of Demography, Second Edition, Elsevier Academic Press, California, USA. PP. 423.

2.1.18 የጨቅላ ህፃናት ሞት (Infant mortality):- በተወሰነ (በታወቀ) ዓመት ውስጥ ከአንድ ዓመት በታች የሆኑ ህፃናትን ሞት ብዛት የሚያሳይ ሲሆን ይህም በተመሳሳይ ጊዜ ዉስጥ ከተወለዱ ህፃናት ጋር ለማነፃፀር ያገለግላል /Source: Siegel J. and Swanson A. (2004). The Methods and Materials of Demography, Second Edition, Elsevier Academic Press, California, USA. PP. 283.

2.1.19 በህይወት የመኖር ዕድል (Life Expectancy At Birth):- አንድ አዲስ የተወለደ ህፃን ልጅ በህይወት ሊኖር ይችላል ተብሎ የሚገመተዉ አማካይ የዕድሜ መጠን ነዉ:: ይህም ህፃኑ በተወለደበት አመት ያለዉን የሞት መጠን በመመርኮዝ በህይወት ዘመኑ ይኸዉ መጠን እንደሚቀጥል ታሳቢ በማድረግ የሚሰራ ነዉ:: Haupt and Arthur (2004). Population Reference Bureau's Population HandbooK, 5th Edition, USA. PP. 29.

2.1.20 ወሳኝ ኩነት:- ወሳኝ ኩነቶች ተብለው የሚታወቁት በህይወት መወለድ /live birth/፣ የሽል ሞት / Fetal death /፣ ሞት / Death /፣ ጋብቻ / Marriage /፣ ፍቺ / Divorce /፣ የጋብቻን መከናወን መሰረዝ /ጋብቻ እንዳልተከናወነ መቁጠር/ / Annulment of Marriage /፣ ባልና ሚስትን ለጊዜው በህግ መለያየት / Legal Separation /፣ ጉዲፈቻ / Adoption /፣ በህጋዊ ጋብቻ ውስጥ ያልተወለደ ልጅን አባትነትን ወይም እናትነትን መቀበል /Recognition / ናቸው::/Source:United Nations (2001). Principle and

Recommendations for a Vital Statistics System, Department of Economic and Social Affairs, Statistics Division, United Nations, New York. PP. 10.

2.1.21 የወሳኝ ኩነቶች ስታቲስቲክስ ምዝገባ፡- የወሳኝ ኩነቶች ስታቲስቲክስ ምዝገባ ማለት የሕዝ ብዛት ዕድገት ምጥነትን የሚወስኑ በዋነኝነት የልደትና የሞት እንዲሁም የጋብቻና ፍቺ ኩነቶችን በሕዝ የክብር መዝገብ የወሳኝ ኩነቶች የአመዘጋገብ ሥርዓት በቀጣይነትና በቋሚነት የመሰብሰብ፣ የማጠናቀር፣ የ ንተንና ውጤቱንም ለኢኮኖሚያዊ፣ ስነ-ሕዝባዊና ማህበራዊ ዕቅድ ዝግጅት፣ አፈጻጸምና የአፈፃፀም ግምገማ ዲሁም ለጥናትና ለምርምር ተግባር ስታቲስቲካዊ መረጃዎችን የማደራጀትና የማሠራጨት ተግባር ነው:: ource: United Nations (2001). Principle and Recommendations for a Vital Statistics stem, Department of Economic and Social Affairs, Statistics Division, United Nations, Ne York. PP. 2

2.1.22 የወሳኝ ኩነት ምዝገባ፡- የሕዝብ የክብር መዝገብ የወሳኝ ኩነቶች አመዘጋገብ አሠራርን ከተል ማለትም ተከታታይ፣ ቋሚና አስገዳጅ የሆነ የልደት፣ የሞት፣ የጋብቻና የፍቺ ኩነቶችንና ከኩነቶቹ ግንኙ ነት ያላቸውን ግለሰቦች የሚመለከቱ የሥነ-ሕዝብ፣ ኢኮኖሚያዊና ማህበራዊ ባህርያትን ለዚህ ተግባር በተዘጋጁ መዝገቦች፣ ቅጾች የመመዝገብ፣ የማከማቸት ለሚፈልጉት የህግ፣ የአስተዳደር የስታቲስቲክ ፍላጎት የማደራጀትና አገልግሎትን የመስጠት ተግባር ነው::

2.1.23 የሕዝብ የክብር መዝገቦች፡- የሕዝብ የክብር መዝገቦች በፌደራል ወይም በክልል ደረጃ በሆነ /በቅርፅም ሆነ በይዘት/ ቴክኒካዊ አሠራር ተዘጋጅተውና በአንድ በሕግ የምዝገባ ሥራውን እ ያካሂድ በተቋቋመ የምዝገባ መ/ቤት በሚተላለፍ የቴክኒክና የአስተዳደር መመሪያ፣ በዝቅተኛው የአስተዳ ዕርከን ተቀምጠው በቀበሌ ነዋሪ በሆኑ ግለሰቦች ላይ ወይም በቀበሌው ውስጥ የሚከሰቱ የልደት፣ የጋብ የፍቺና የሞት ኩነቶችና ከኩነቶች ጋር ግንኙነት ያላቸው ግለሰቦችን የሚመለከቱ የሥነ ሕዝብ፣ ኢ ሚያዊና ማህበራዊ ባህርያት መረጃዎች የሚመዘገቡባቸው ህጋዊ ሰነዶች ናቸው:: በአጠቃላይ ሲታይ የሕዝ የክብር መዝገቦች የመንግስት ንብረት የሆኑና ወሳኝ ኩነቶች በትክክል መከሰታቸውን የሚያረጋግጡ የህግና የ ተዳደር ሕጋዊ ሰነዶች ናቸው::/*Source: United Nations (2001). Principle and Recommendatio for a Vital Statistics System, Department of Economic and Social Affairs, Statistics Division Jnited Nations, New York. PP. 50 – 51*

2.1.24 የሕዝብ የክብር መዝገብ የወሳኝ ኩነቶች ምዝገባና ስታቲስቲክስ ሥርዓት፡- የሕዝብ የክብር መዝገብ የወሳኝ ኩነቶች ምዝገባና ስታቲስቲክስ ሥርዓት በአንድ አገር ዜጎች ላይ ከልደት እስከ ዕልፈተ ሕይወት የሚከሰቱ ወሳኝ ኩነቶችን /ክስተቶችን/ እና ኩነቱ የሚመለከታቸውን ሰዎች የሥነ-ሕዝብና ማህበራዊ ባህርያትን፣ የግለሰቦችን ህጋዊ ማንነት በሚያስረዳ አሠራር በቀጣይነትና በቋሚነት በሕግ ድጋፍ የመመዝገብ፣ የማከማቸት፣ በዋነኛነት ለሕግና ለአስተዳደር አፈጻጸም የግለሰብ ወይም ጥቅል መረጃዎችን የማመንጨት እንዲሁም የወሳኝ ኩነት ስታቲስቲክስ መረጃዎችን የማጠናቀርና የማቅረብ፤ እነዚህንም ተግባራት በሀገር አቀፍና በተዋረድ የአስተዳደር ዕርከኖች የሚያስፈጽመው/ሙትን ተቋም/ማት በሕግ፣ በአስተዳደርና በድርጅታዊ አወቃቀር የማደራጀት ተግባራትን የሚያጠቃልል የመንግሥት ሥራ ነው::

2.1.25 የሕዝብ የክብር መዝገብ ሹም:- የሕዝብ የክብር መዝገብ ሹም የልደት፣ የሞት፣ የጋብቻና የፍቺ ክስተቶችን እንዲመዘግብ በምዝገባው ሕግ ኃላፊነት የተሰጠውና ምዝገባውን በመፈፀም መንግሥትን እንዲወክል በሕግ ሥልጣን የተሰጠው ግለሰብ ነው። /Source: United Nations (1998). Handbook on Civil Regis tion and Vital Statistics Systems, Preparation for a Legal Framework, Departmen Economic and Social Affairs, Statistics Division, United Nations, New York. PP. 130 – 1

2.1.26 የአስ ር መዛግብት:- የአስተዳደር መዛግብት ስታቲስቲካዊ መረጃዎች ሲሆኑ የተለያዩ መንግስታዊና መንግስታዊ ሆኑ ተቋማት ለእለት ከእለት የአስተዳደር ጉዳዮቻቸዉ ማስፈፀሚያነት የሚያደራጁቸዉና የሚያዘጋጁ መረጃዎች ሲሆኑ ሌሎች መረጃ ፈላጊዎች እነዚህኑ መረጃዎች በመሰብሰብና በማቀናበር ለመረጃ ምን ት በግብአትነት ይጠቀሙበታል። /Source: Siegel J. and Swanson A. (2004). *The Methods and Materi f Demography*, Second Edition, Elsevier Academic Press, California, USA. PP. 9 - 10

2.1.27 የእና ሞት መጠን ምጥነት (Maternal Mortality Rate):- ከእርግዝና ጋር በተያያዘ የወላድ ሴቶችን የሞ አደጋ መገምገምያ ነው። የእናቶች ሞት መጠን የሚሰላዉም ከወሊድ ጋር እና ከዕርግዝና መወሳሰብ ጋ በተያያዙ ምክንያቶች በአመቱ ዉስጥ የሞቱ እናቶችን ብዛት እድሜአቸዉ ለመዉለድ ከደረሱ (ከ15-49 አመ ዕድሜ ለሆኑ) ሴቶች በማከፈል ሲሆን ይህም በአብዛኛዉ የሚገለፀዉ የእናቶች ሞት በ1000 ለመዉለድ በ ሱ ሴቶች ብዛት ነዉ።እዚህ ላይ ማስተዋል የሚገባዉ የሞቱ ምክንያት ከዕርግዝና ችግር ጋር እና ከወሊድ ላም ክስተቱ በ42 ቀናት ዉስጥ መሆን ይኖርበታል። /Source: World Health Organization (2004). Int tional Classification of Diseases and Related Health Problems. (Tenth Revision, Volume 2, eva. PP. 98.

2.1.28 የሀገ ቀፍ የህዝብ እድገት ምጣኔ (Rate of National Increase) :- በተወሰነ ወቅት የተከሰተውን ልደትና ሞት ልዩነት ሲካፈል በተመሳሳይ ጊዜ(ወቅት) በህዝቡ ውስጥ በህይወት ያሉ ሰዎችን ሲሰላ የሀገር ቀፍ ዕድገት ምጣኔን ይሰጠናል።ይህ ምጣኔ በግርድፍ የወሊድ ምጥነትና በግርድፍ የሞት ምጥነት መ ል ተሰልቶ የሚገኘው ልዩነት ጋር እኩል ነው ነገር ግን በስደት ምክንያት የሚከሰቱ ለውጦችን አያካትትም። /Source: Haupt and Arthur (2004). Population Reference Bureau's Population HandbooK, 5th Edition, USA. PP. 60

2.1.29 ጠቅላላ የዉልደት መጠን ምጣኔ (Total Fertility Rate):- አንድ ሴት ልጅ መውለድ በምትችልበት የዕድሜ ክልል ውስጥ በአማካይ ልትወልድ የምትችላቸው ልጆች ብዛት ነዉ። ይህም ታሳቢ የሚደረገዉ በተወሰነ አመት የሚኖረዉ አጠቃላይ የዉልደት መጠን ሴቷ በሚኖራት የመዉለድ ዕድሜ ክልል ተመሳሳይ እንደሚሆን በመገመት ነዉ። /Source: Siegel J. and Swanson A. (2004). The Methods and Materials of Demography, Second Edition, Elsevier Academic Press, California, USA. PP. 425.

2.1.30 ከአምስት ዓመት በታች ያሉ ህፃናት ሞት (Under-five Mortality) :- ከ5 ዓመት በታች በሆኑ ህፃናት ላይ የሚከሰት ሞት ከ1000 በህይወት ከተወለዱት ውስጥ:: /Source: Siegel J. and Swanson A. (2004). The Methods and Materials of Demography, Second Edition, Elsevier Acade ic Press, California, USA. PP. 283 - 284.

2.2 ትምህርት

2.2.1 ማንበብና መፃፍ/የትምህርት ደረጃ

ሀ. ማንበብና መፃፍ:- አንድ ግለሰብ የማንበብና መፃፍ ችሎታ አለው የሚባለው ቢያንስ በአንደ ንቋ አንብቦ መረዳትና እንዲሁም መፃፍ ሲችል ነው:: የራሳቸውን ስም ወይም ቁጥሮችን ብቻ ማንበብና ፍ የሚችሉ ግለሰቦች የማንበብና መፃፍ ችሎታ እንዳላቸው አይቆጠሩም:: እንዲሁም ሃይማኖት ነክ የሆኑና ደም ብለው በቃል የተጠኑ ዓረፍተ ነገርችን ብቻ መድገም የሚችሉ የማንበብና መፃፍ ችሎታ እንዳላቸው ይቆጠሩም:: /Source: Siegel J. and Swanson A. (2004). The Methods and Materials of D ography, Second Edition, Elsevier Academic Press, California, USA. PP. 211 - 213.

ለ. የጨረሱት ከፍተኛ ክፍል:- የጨረሱት ከፍተኛ ክፍል ሲባል አሁን ባለው ሥርዓ ትምህርት በዩኒቨርስቲ፣ በማሰልጠኛ ተቋምና በመሳሰሉት በመማር ላይ ላሉት አሁን ካሉበት ክፍል (ደረጃ) ፊት ያለው ክፍል ሲሆን ከዚህ በፊት በቀድሞውም ሆነ በአዲሱ ስርዓተ ትምህርት ተምረው ላቋረጡ ግን ረው ፈተና ወስደው ካለፉ ብቻ ክፍሉን እንዳለፉ ይቆጠራል:: ለምሣሌ 9ኛ ክፍል እየተማረ ላለ 8ኛ አጠና እንላለን:: 9ኛን ተምሮ ፈተና ወስዶ ለወደቀና ላቋረጠ ያጠናቀቀው 9ኛን ሳይሆን 8ኛ ክፍልን ነው:: የ ሞው 12ኛ ክፍልና የአሁኑን 10ኛ ክፍል ፈተና /ESLCE/ የወሰዱ ክፍሉን እንዳጠናቀቁት ይቆጠራል:: /S e: Siegel J. and Swanson A. (2004). The Methods and Materials of Demography, Sec Edition, Elsevier Academic Press, California, USA. PP. 211 - 213.

2.2.2 ት/ቤቶች:- ማለት የመንግስት እርዳታ በማግኘትም ሆነ ባለማግኘት በቤተክህነት ወይም ይማኖታዊ ሚሲዮን ድርጅት ወይም ሙስሊም ድርጅት ስር ወይም በግል ወይም በሽርክና ለትርፍ ተብለ የተቋቋሙ ወይም በየአካባቢያቸው በሚገኘው ተገልጋይ ህዝብ ሙሉ ቁጥጥር ስር እየተዳደሩ በክፍ[illegible] መደበኛ ትምህርት የሚሰጡ ማለት ነው:: /Source: United Nations (2008). Princi les and Recommendations for Population and Housing Census, Revision 2, Series M, No. 67/Rev. 2, New York. PP. 134 - 140

2.2.3 የመንግስት ት/ቤቶች:- የሚባሉት በት/ት ሚኒስቴር፣ በግብርና ሚኒስቴር፣ በትራንስፖርትና መገናኛ ሚኒስቴር፣ በማህበራዊ ጉዳይ ሚኒስቴር፣ በመከላከያ ሚኒስቴር፣እንዲሁም እነዚህን በመሳሰሉ የመንግስት መስሪያ ቤቶች ቁጥጥር ስር የሚተዳደሩ ትምህርት ቤቶችን፣ ዩኒቨርስቲዎችና ኮሌጆችን ያጠቃልላል:: /Source: United Nations (2008). Principles and Recommendations for Population and Housing Census, Revision 2, Series M, No. 67/Rev. 2, New York. PP. 134 - 140

2.2.4 የትምህርት ሽፋን መለኪያዎች

- ***ጥቅል የአንደኛ ደረጃ የትምህርት ሽፋን*** **(Gross Primary Level 1-8 Enrolment Ratio)** - በመጀመሪያ ደረጃ ት/ቤቶች፣ ጥቅል የት/ት ሽፋን የሚሰላው በአንደኛ ደረጃ ት/ቤቶች የተመዘገቡ ተማሪዎች ብዛት ዕድሜ ሳይገድበው በአንደኛ ደረጃ ዕድሜ ክልል ወስጥ ማለትም ዕድሜያቸው ከ 7-14 ያለ ን የትምህርት ተሳትፎና ግርድፍ የሆነ የት/ት ሽፋንን የሚያሳይ ነው:: /Source: United Nations (2008). *Principles and Recommendations for Population and Housing Census,* Revision 2, Series M, No. 67/Rev. 2, New York. PP. 134 - 140

- ***2.2.4 የተጣራ የአንደኛ ደረጃ የት/ት ሽፋን*** **(Net Primary Level 1-8 Enrolment Rate)** በመጀመሪያ ደረጃ ት/ቤቶች የተጣራ የት/ት ሽፋን ማለት ዕድሜያቸው ከ7-14 ዓመት የሆናቸውና በአንደኛ ደረጃ ት/ቤት የተመዘገቡ ተማሪያዎች ብዛት በአንደኛ ደረጃ ዕድሜ ክልል ወስጥ ማለትም ዕድሜያቸው ከ7-14 ዓመት የሆናቸው ሰዎች ብዛት ጋር ተካፍሎ በመቶኛ የሚገለጽ ነው:: ይህ መለኪያ ከዕድሜያቸው ክልል ውጭ የሚማሩትን በመለየት የተጣራውን የት/ት ሽፋን የሚያሳይ መለኪያ ነው:: /Source: United Nations (2008). Principles and Recommendations for Population and Housing Census, Revision 2, Series M, No. 67/Rev. 2, New York. PP. 134 - 140

2.2.5 የትምህርት የመቀበል አቅም (School Enrolment):- በትምህርት ተቋማት ውስጥ ተመዝግበው የተከታተሉ ተማሪዎች ብዛት ነው:: /Source: Siegel J. and Swanson A. (2004). The Methods and Materials of Demography, Second Edition, Elsevier Academic Press, California, USA. PP. 213 - 226.

2.2.6 የትምህርት ቤቶች የመቀበል ጥምረት (Enrolment Ratio):- በተወሰነ ትምህርት ቤት ውስጥ ያሉ የተማሪዎች ብዛት ሲካፈል ለአጠቃላይ የሰዎች ዕድሜ በተመሳሳይ ደረጃ ባለ ትምህርት ቤት:: /Source: Siegel J. and Swanson A. (2004). The Methods and Materials of Demography, Second Edition, Elsevier Academic Press, California, USA. PP. 213 - 226.

2.2.7 የሰለጠኑ መምህራን በመቶኛ: ለማስተማር አስፈላጊ የሆነ ዝቅተኛዉን የተቀናጀ የመምህራን ስልጠና (የማስተማር አገልግሎት በፊት ወይም በማስተማር ላይ እያሉ) የወሰዱ መምህራንን ቁጥር ሲሆን ይህም በተመሳሳይ ደረጃ ካሉ ጠቅላላ መምህራን ተካፍሎ በመቶኛ ይሰላል:: /Source: Siegel J. and Swanson A. (2004). The Methods and Materials of Demography, Second Edition, Elsevier Academic Press, California, USA. PP. 213 - 226.

ቁጥር ተካፍሎ የሚገኝ አማካይ ቁጥር ነዉ:: ይህም በአማካኝ አንድ መምህር ከምን ያህል ተማሪ ጋር እንደተጣመረ ያሳያል:: /Source: Siegel J. and Swanson A. (2004). ***The Methods and Materials of Demography***, Second Edition, Elsevier Academic Press, California USA. PP. 213 - 226.

2.2.9 ተማሪ ክፍል ጥምረት: በአንድ በተወሰነ ደረጃ ያሉ ቁጥር በተመሳሳ ደረጃ ላሉ ተማሪዎች አገልግሎት የሚሰጡ ክፍሎች ቁጥር ተካፍሎ የሚገኝ አማካኝ ቁጥር ነዉ:: ህም አንድ ክፍል በአማካኝ ለስንት ተማሪዎች አገልግሎት እንደሚሰጥ ያመለክታል:: /Source: Si el J. and Swanson A. (2004). ***The Methods and Materials of Demography***, Second Editi , Elsevier Academic Press, California, USA. PP. 213 - 226.

2.2.10 ጥቅል የትምህርት ተሳትፎ : በአንደኛ ሳይክል የመጀመሪያ ደረጃ የእ ሜ ገደብ ሳይወስናቸዉ የተመዘገቡ አዲስ ገቢ ተማሪዎች ከት/ት ቤት የመግቢያ ዕድሜ ላይ ካ ዉ ጠቅላላ ህዝብ አንጻር በመቶኛ ሲሰላ ነዉ:: /Source: Siegel J. and Swanson A. (2004). The M thods and Materials of Demography, Second Edition, Elsevier Academic Press, California, JSA. PP. 213 - 226.

2.2.11 ምጥን የትምህርት ተሳትፎ : በአንደኛ ሳይክል የመጀመሪያ ደረጃ የተመዘገቡ ትክክለኛዉ የዕድሜ ወሰን ያሉ አዲስ ገቢ ተማሪዎች በተመሳሳይ ደረጃ ካሉ አጠቃላይ ህፃናት ቁ በመቶኛ ነዉ:: /Source: Siegel J. and Swanson A. (2004). The Methods and Materials of D ography, Second Edition, Elsevier Academic Press, California, USA. PP. 213 - 226.

2.2.12 ጥቅል የመቀበል ጥምረት : በተወሰነ የት/ት ደረጃ ያለዉ አጠቃላይ የመቀበል አ ም ዕድሜ ሳይገድብ በአንድ የት/ት ዘመን በተመሳሳይ የት/ት ደረጃ ካሉ በትክክለኛዉ የትምህርት ቤ መግቢያ ዕድሜ ካሉ ተማሪዎች አንፃር በመቶኛ ሲገለፅ ነዉ:: /Source: Siegel J. and Swanson A. (2004). The Methods and Materials of Demography, Second Edition, Elsevier Academic Press, California, USA. PP. 213 - 226.

2.2.13 ምጥን የመቀበል ጥምረት : በአንድ በተወሰነ የት/ት ደረጃ ትክክለኛዉ የዕድሜ ወሰን ዉስጥ ያሉ ተማሪዎች የትምህርት ተሳትፎ ከተመሳሳይ እድሜ ክልል ያሉ አጠቃላይ ህዝብ በመቶኛ ያለዉን ጥምረት የሚያሳይ ነዉ:: /Source: Siegel J. and Swanson A. (2004). ***The Methods and Materials of Demography***, Second Edition, Elsevier Academic Press, California, USA. PP. 213 - 226.

2.2.14 አን ኛ ደረጃ የመጨረስ ጥምረት: በእድሜ ገደብ ሳይወሰን በአንደኛ ደረጃ ትምህርት የመጨረሻ አመት ያጠናቀቁ አጠቃላይ ተማሪዎች ቁጥር ከተመሳሳይ የአንደኛ ደረጃ ት/ት የማጠናቀ የእድሜ ክልል ካለዉ የህዝብ ቁጥር አንፃር ያለዉን ጥምረት የሚያሳይ ነዉ።

2.2.15 የ ጥምረት(ወንድ/ሴት): በወንዶችና ሴቶች መካከል ያለዉን እኩል የትምህርት ተሳትፎ መለኪያ ። /Source: Siegel J. and Swanson A. (2004). ***The Methods and Materials of Demogr y***, Second Edition, Elsevier Academic Press, California, USA. PP. 213 - 226.

2.2.16 ሜ ገደብ የትምህርት ተሳትፎ: የተወሰነ የትምህርት ደረጃ ላይ የደረሱ ህጻናት ቁጥር በተመሳሳ ዕድሜ ካሉ አጠቃላይ ህፃናት ጥምረት። /Source: Siegel J. and Swanson A. (2004). ***The Me ds and Materials of Demography***, Second Edition, Elsevier Academic Press, Californi USA. PP. 213 - 226.

2.2.17 ለፍ ምጥነት: በተመሳሳይ የክፍል ደረጃ ከተማሩ አጠቃላይ ተማሪዎች መካከል ወደ ሚቀጥለ የክፍል ደረጃ የተዘዋወሩ ተማሪዎች በመቶኛ /Source: Siegel J. and Swanson A. (2004). ***e Methods and Materials of Demography***, Second Edition, Elsevier Academic Press, C fornia, USA. PP. 213 - 226.

2.2.18 ድገም ምጥነት: በዚህ አመት የተማሩበትን የክፍል ደረጃ በሚቀጥለዉ ዓመትም ደግመዉ ማሩ ተማሪዎች በመቶኛ /Source: Siegel J. and Swanson A. (2004). ***The Methods and Ma ials of Demography***, Second Edition, Elsevier Academic Press, California, USA. PP. 213 226.

2.2.19 የማቋረጥ ምጥነት: ትምህርት ያቋረጡ ተማሪዎች ቁጥር በመቶኛ ይህም የማለፍ ምጥነትና የመድገም ምጥነት ድምር ከአጠቃላዩ ያለዉ ልዩነት ነዉ። /Source: Siegel J. and Swanson A. (2004). ***The Methods and Materials of Demography***, Second Edition, Elsevier Academic Press, California, USA. PP. 213 - 226.

2.2.20 ከመጀመሪያ ደረጃ ወደ ሁለተኛ ደረጃ ሽግግር ምጥነት: ከመጀመሪያ ደረጃ ተማሪዎች ዉስጥ ወደ ሁለተኛ ደረጃ የተሻገሩትን ጥምረት መጠን ያመለክታል። /Source: Siegel J. and Swanson A. (2004). ***The Methods and Materials of Demography***, Second Edition, Elsevier Academic Press, California, USA. PP. 213 - 226.

2.3 ጤና

2.3.1 አንትሮፖሜትሪ:- ይህ የሰዎችን በተለይም ዕድሜያቸዉ ከ አምስት አመት በታች የሆናቸው ህጻናት ክብደት፣ የሰዉነት ክብደትና ቁመት ምጣኔን ለመለካት የምንጠቀምበት መለኪያ መሳሪያ ነው /Source: **National Minimum Standard for Primary Hospitals (2011), Food, Medicines and Healthcare Administration and Control Authority, Addis Ababa Ethiopia.**

2.3.2 *በከፋ የምግብ እጦት መከሰትና መመንመን* /Wasting/:- ይህ ችግር ህፃናት ለ ቁመታቸው ተመጣጣኝ የሆነ ክብደት ሳይኖራቸው ሲቀር የሚፈጠር ነው:: መነሻውም ተመጣጣኝ የ ምግብ አለማግኘት ወይም ከባድ ህመም /የጤና መታወክ ነው::/Source: **National Minimum Standard for Primary Hospitals (2011), Food, Medicines and Healthcare Administration and Control Authority, Addis Abeba Ethiopia.**

2.3.3 ስር የሰደደ የምግብ እጥረት ምክንያት ማጠር /Stunting/:- ይህ አንድ ህፃን ልጅ ከዕድሜው ጋር ሲነፃጸር አነስተኛ ቁመት ሲኖረው ነው::/Source: **National Minimum Standard for Primary Hospitals (2011), Food, Medicines and Healthcare Administration and Control Authority, Addis Ababa Ethiopia.**

2.3.4 *ከጤናማ ክብደት በታች መሆን* /Under weight/:- ይህም የሚያሳየው ክብደት ከዕድሜ ጋር ያለውን ንጽጽር ሲሆን መሰረታዊ መርሆም አንድ ህፃን ከዕድሜው ጋር የማይመጣጠን ክብደት አለው ማለት ሲሆን በአጠቃላይ አንድ ህፃን ያለውን የአመጋገብ ይዞታ ያመለክታል:: /Source: **National Minimum Standard for Primary Hospitals (2011), Food, Medicines and Healthcare Administration and Control Authority, Addis Ababa Ethiopia.**

2.3.5 የቅድመ ወሊድ ምርመራ ሽፋን: ነፍሰጡር ከሆኑት ሴቶች መከከል ቢያንስ አንድ ጊዜ በጤና ባለሙያ የቅድመ ወሊድ ምርመራ የተደረገላቸው የነፍሰጡር ሴቶች ጥምርታ ነው::/Source: **National Minimum Standard for Primary Hospitals (2011), Food, Medicines and Healthcare Administration and Control Authority, Addis Ababa Ethiopia.**

***2.3.6. የድህረ ወሊድ ምርመራ ክትትል* (Postnatal Visits):-** ሴቶች ከወለዱ በኋላ በመጀመሪያዎቹ 42 ቀናት ውስጥ በመኖሪያ ቤታቸው ውስጥ በጤና ሰራተኛ መጎብኘት ነው::/Source: **National Minimum Standard for Primary Hospitals (2011), Food, Medicines and Healthcare Administration and Control Authority, Addis Ababa Ethiopia.**

***2.3.7.* የወሊድ መከላከያ አጠቃቀም ምጣኔ (Contraceptive Prevalence Rate):-** ልጅ ለመውለድ ብቁ ከሆኑ ሴቶች (ከ15-49 ዓመት ውስጥ ያሉ) አንፃራዊ ብዛት እና የወሊድ መከላከያ አገልግሎት ከወሰዱ ጋር ሲመዛዘን/ሲነፃፀር ያሳየናል:: /source: **National Minimum Standard for Primary Hospitals (2011), Food, Medicines and Healthcare Administration and Control Authority, Addis Abeba Ethiopia.**

***2.3.8.* ከሆስፒታል የወጡ ታካሚዎች** (Discharged Patient) :- የሕክምና አገልግሎት ከሚሰጥበት ተቋም አስፈላጊውን ምርመራ ካደረጉ በኋላ የወጡ ታካሚዎች (የሞትም ሆነ በህይወት ያሉ) ብዛት ነው::/Source: **National M imum Standard for Primary Hospitals (2011), Food, Medicines and Healthcare Administrat and Control Authority, Addis Abeba Ethiopia.**

***2.3.9.* ተ ሽ ታካሚ (Out-Patient):-** በአንድ የሕክምና ተቋም ውስጥ በመግባት አልጋ ሳይዝ ምርመራ የ ደርግ ታካሚ(በሽተኛ) ነው::/Source: **National Minimum Standard for Primary Hospitals (2011), Foo ledicines and Healthcare Administration and Control Authority, Addis Abeba Ethiopia.**

***2.3.10.* የ ሕመምተኛ** (In-Patient): በአንድ የህክምና ተቋም ውስጥ በመግባት አልጋ በመያዝ ምርመራ የ ደርግ ታካሚ(በሽተኛ) ነው::/Source: **National Minimum Standard for Primary Hospitals (2011), Foo ledicines and Healthcare Administration and Control Authority, Addis Abeba Ethiopia.**

***2.3.11.* ፋር ሲ**:- ፋርማሲ ማለት በሐኪም የታዘዘ/ያልታዘዘ መድኃኒት በመሸጥ ተግባር የተሰማራ ድርጅት ነው::/Sourc **National Minimum Standard for Primary Hospitals (2011), Food, Medicines and Healthcare Administra n and Control Authority, Addis Abeba Ethiopia.**

***2.3.12.* መ ሐኒት መሸጫ መደብር** (**Drug Shop**):- ማለት ለህዝብ መድኃኒት የሚሸጥበት ቦታ (ድርጅት) ሲሆን በው ም ምንም ዓይነት የመድኃኒት መቀመም ሆነ ማዘጋጀት አይደረግበትም:: /Source: **National Minimum ndard for Primary Hospitals (2011), Food, Medicines and Healthcare Administration and Control A rity, Addis Abeba Ethiopia.**

***2.3.13.* የ ር መድሀኒት ቤት**:- ማንኛውንም የመድሀኒት ዓይነት የማምረትካ የመቀመምና የማዘጋጀት ስራ የማይ ሆኖ አነስተኛ የህክምና መድሀኒቶችን በችርቻሮ ዋጋ የሚሸጥበት መደብር ነው::/Source: **National imum Standard for Primary Hospitals (2011), Food, Medicines and Healthcare Administr on and Control Authority, Addis Abeba Ethiopia.**

***2.3.14.* መ ሉ ክትባት ያገኙ (Fully Immunized):-** ከአንድ ዓመት በታች የሆኑ ህፃናት ሁሉንም ዓይነት የበሽታ መከላከያ ክትባት ሙሉ በሙሉ የወሰዱትን ማለት ነው::/Source: **National Minimum Standard for Primary Hospitals (2011), Food, Medicines and Healthcare Administration and Control Authority, Addis Abeba Ethiopia.**

***2.3.15* በሽታን የመቋቋም አቅም** (Morbidity):- የህዝብን የበሽታ፣ የአደጋ እና የጉዳት አስከፊነት መጠን መግለጫ ው:: /Source: **National Minimum Standard for Primary Hospitals (2011), Food, Medicines and Healthcare Administration and Control Authority, Addis Abeba Ethiopia.**

2.3.16. የወሊድ መከላከያ ዘዴዎች

ሀ. ኮንዶም፡- ይህ እርግዝናን የመከላከያ ዘዴ በወሲብ ወቅት በወንድ ብልት ውስጥ የሚጠለቅና ተወንዴ ዘር ወደ ሴቷ ማህፀን እንዳይገባ የሚከላከል ነው። ኮንዶም በአግባቡ ከተጠቀመበት እርግዝናን ከ ከላከለም በተጨማሪ ኤች አይ ቪ ኤድስና ሌሎች የአባለዘር በሽታዎችን ለመከላል ይረዳል።

ለ. የወሊድ መከላከያ እንክብል፡- ይህ ሴቶች በሰውነቸው የሚገኙ ሆርሞኖችን የያዙ እንክብሎ በየቀኑ እእየወሰዱ በማድረግ እርግዝናን የመከላል ዘዴ ነው።

ሐ. የወሊድ መከላከያ መርፌ፡- ይህ በመርፌ መልክ በየ 3 ወሩ የሚሰጥ ሲሆን ቀስ በቀስ ደ ደም በመቀላቀል ሴትየዋ እንዳታረግዝ የሚያረግ ነው።

መ. ኢምፕላንት፡- የጤና ባለሙያዎች የክብሪት እንጨት የመሰለ በሴትየዋ ላይኛው የክንድ ክፍል ቆዳ ስር በመቅበር ሴትየዋ እንዳታረግዝ ማድረግ ይችላል። ይህ ዘዴ ከ3 እስከ 5 ዓመታት ያህል እ ታረግዝ የሚያደርግ ዘዴ ነው። ሴትየዋ ማርገዝ ስትፈልግ ጤና ባለሙያዎች ዘንድ በመሄድ ኢምፕላንቱን ስወጣት ትችላለች።

ሰ. ጡት በማጥባት እርግዝናን የመከላከል ዘዴ (Lactational Amenorea Method):- አንዲት ሴ ከለደች በኋላ ያለማቋረጥ በተከታታይ ጡት በማጥባት ሳታረግዝ መቆየት ትችላች። ይህን የማ ዘዴ (Lacatational Amenorea Method) በመባል ይታወቃል።

ረ. ሉፕ፡- ይህ ማርገዝ በማይፈልጉ ሴቶች ማህፀን ውስጥ በጤና ባለሙያዎች አማካኝነት የሚጨ ሲሆን እርግዝናን ለ3 ወይም ለ10 ዓመታት መከላከል ይችላል። ሴቶች መውለድ በፈለጉ ሰዓት ሉ በጤና ባለሙያዎች ከማህፀናቸው በማስወጣት ማርገዝ ይችላሉ። ሉፕ በጣም ጥሩ ከሆኑት የወሊድ መ ያ ዘዴ ነው።

ሸ. ቋሚ የሴቶች እርግዝና መከላያ ዘዴ፡- ይህ ሴቶችን በቀዶ ህክምና በመጠቀም የማህፀንን ቧንቧ ቋጠር እንዳያረግዙ መከላከያ ዘዴ ነው።

ቀ. ቋሚ የወንዶች እርግዝና መከለከያ ዘዴ፡- ወንዶችን በኦፕራሲዮን ማምከን ማለት ቀላል የቀዶ ህክምና ዘዴ በመጠቀም የወንዶች የዘር ፍሬ ከመፈልፈል ከረጢቱ ወደ ብልት የሚያስተላልፈውን ቧንቧ የመዝጋት /የመቋጠር/ ዘዴ ነው። በዚህ መንገድ የመከኑ ወንዶች እንደገና ልጅ መውለድ የሚችለበት እዕድል ዝቅተኛ ነው።

በ. የቀን መቁጠሪያ ዘዴ፡- ይህ ዘዴ በወር ውስጥ ያለ ቀናትን እየመረጡ የሴቷ የዘር ፍሬ አኩርታ ከመፈልፈያ ከረጢቷ በምትወጣበት ጊዜ የግብረ ስጋ ግንኙነት ባለማድረግ ወይም ኮንዶምን በመጠቀም

እእርግዝናን የመከላከል ዘዴ ነው፡፡ ይህ ዘዴ በጣም አስተማማኝ ስላልሆነ እምብዛም አይመከርም፡፡ /Source: **National Minim m Standard for Primary Hospitals (2011), Food, Medicines and Healthcare Administration d Control Authority, Addis Abeba Ethiopia.**

***2.3.17.* በሽታ/ ም፡-** በሽታ/ሕመም ማለት የአካል ወይም የአእምሮ ደህንነት መጓደል ማለት ነው፡፡ በሌላ አነጋገር በሽታ ንነት መጉደል ወይም አለመሟላት ማለት ነው፡፡ /source: **National Minimum Standard for Primary Hosp (2011), Food, Medicines and Healthcare Administration and Control Authority, Addis Abeba Ethiopi**

***2.3.18.* ኤች ቪ/ኤድስ፡-** ኤድስ ኤች አይቪ በሚባል ረቂቅ ህዋስ አማካኝነት የሚመጣ በሽታ ሲሆን የሰውነትን የተ ሮ የመከላከያ ሀይል የሚያዳክም፣ ሰዎች በቀላሉ በሌሎች በሽታዎች እንዲጠቁ የሚያደርግና ለሞት የሚዳር በሽታ ነው፡፡/Source: **National Minimum Standard for Primary Hospitals (2011), Food, Medicines and ealthcare Administration and Control Authority, Addis Abeba Ethiopia.**

***2.3.19.* ባሕላ አካሚ፡-** ባሕላዊ አካሚ የሚባሉት እንደ ቅጠል በጣሽ፣ መድኃኒት በግሉ ጨማቂ ወይም ቀማሚ፣ ወጌ አዋቂ፣ ... ወዘተ የመሳሰሉት ችሎታቸውን ያገኙት በዘመናዊ በተመሰረተ ትምህርትና ስልጠና ሳይሆ ራሳቸው ልምምድ ከማድረግና ከባሕል ሕክምና አዋቂዎች ያገኙት ዕውቀት የሆነ እንደሆነ ነው፡፡

በጠበል መጠቀ እንደዚሁ ከባሕላዊ አካሚ የሕክምና ዕርዳታ እንደማግኘት ይቆጠራል፡፡

ነገር ግን የጥ ተግባር ከሚያከናውኑ፣ ከበሮ ከሚመቱ፣ ጨሌ ከሚጥሉት ሰይጣን እናወጣለን ከሚሉ፣ መንፈሳዊ ስበ ሚያደርጉ፣ የጠበልና የእምነት አገልግሎት የሕክምና ምርመራ ውስጥ አይካተቱም፡፡ /Source: **National Mi um Standard for Primary Hospitals (2011), Food, Medicines and Healthcare Administratio nd Control Authority, Addis Abeba Ethiopia.**

***2.3.20.* የሚ ን/ግብረ ሰናይ የሕክምና ተቋም**፡- ከመንግስት ይዞታ ውጭ የሆኑና ትርፍ ለማግኘት ያልተቋቋሙ የ ይማኖት ድርጅቶችና ሌሎች የህክምና ተቋማትን የሚያጠቃልል ነው፡፡ እነዚህ ተቋማት በሆስፒታል፣ በክሊኒክ፣ በጤና ጣቢያና በመሳሰሉት ደረጃዎች የሚገኙ ሊሆኑ ይችላሉ፡፡ ምሳሌ ፡- በካቶሊክ ሚሲዮን፣ በመካነ ኢየሱስ፣ በኦርቶዶክስ ተዋህዶ ቤተክርስቲያን፣ የእስልምና ሃይማኖት ድርጅቶች ... ወዘተ ናቸው፡፡ /Source: **National Minimum Standard for Primary Hospitals (2011), Food, Medicines and Healthcare Administration and Control Authority, Addis Abeba Ethiopia.**

***2.3.21.* ክትባት፡-** በሽታታየመከላከል አቅም እእንዲዳብር የሚያደርግ ከቫይረስ ወይም ከባክቴሪያ ተዘጋጅቶ ከባክቴሪያና ከቫይረስ የሚመጡ በሽታዎችን ለመከላከል የሚረዳ መድሃኒት ነው፡፡ በሀገራችን ከአንድ አመት በታች ለሆናቸው ህፃናትና በመውለድ እዕድሜ ላይ ለሚገኙ ሴቶች እየተሰጡ ያሉ

ክትባቶች እእንደማከተለው ይዘረዘራሉ።

ሀ) የመንጋጋ ቆልፍ ክትባት(Tetanus vaccine) :- የመንጋጋ ቆልፍ ክትባት በአብዛኛው ለእርጉዝ እናቶች በክንዳቸው ወይም በትከሻቸው ላይ የሚሰጥና የሚወልዱት ህፃን የመንጋጋ ቆልፍ በሽታ እንዳይዘው የሚከላከል ነው።

ለ) የቲቢ ክትባት(BCG vaccine) :- ሃይለኛ የቲቢ በሽታን ለመከላል ህፃኑ/ኗ እእንደተወለደ በግራ ትከሻ ላይ የሚሰጥ ክትባት ሲሆን በግልጽ የሚታይ ጠባሳ የሚተው ነው።

ሐ) የልምሻ ክትባት(Polio vaccine) :- ለለጅነት ልምሻ መከላያ የሚሆን በተወሰነ የጊዜ ልዩነት ለሶስት ወይም ለአራት ጊዜ ምፈሳሽ መልክ በአፍ የሚሰጥ ክትባት ነው።

መ) የሳንባ ምች መከላከያ ክትባት (Pneumonia Conjugate vaccine):- ይህ ክትባት አዲስ ርቡ ወደ አገራችን የገባ ሲሆን የሳንባ ምች ለመከላል ከሚሰጡ ክትባቶች ዋነኛው ነው። ይህ ክትባት ህፃናት 2 ወር ከሆናቸው በኋላ በተወሰነ የጊዜ ርቀት ለ4 ጊዜ የሚሰጥ ክትባት ነው።

ሰ) የፀረ አምስት ክትባት (Pentavalent vaccine) :- ይህ ክትባት ዘጊአናዳ፣ ትክትክ፣ መንጋጋ ቆልፍ፣ የጉበት ብክነት እእና የማጅራት ገትርንና የሳንባ ምችን ከመከላል የሚረዳ ሲሆን ህፃኑ/ኗ 2 ወር ከሞላቸው በኋላ በተወሰነ የጊዜ ርቀት ለሶስት ጊዜ የሚሰጥ ክትባት ነው። ይህ የፀረ አምስት ክትባት በህፃኑ መቀመጫ ወይም ታፋ በኩል የሚሰጥ ነው።

ረ) የኩፍኝ ክትባት(Measles vaccine) :- በተለይ ሕፃናትን የሚያጠቃውን የኩፍኝ በሽታ ለመከላል ህፃኑ/ኗ 9 ወር ከሞላው በኋላ በክንድ ላይ የሚሰጥ ክትባት ሲሆን ምንም ምልክት ጠባሳ ማያስቀር ነው። /source: **National Minimum Standard for Primary Hospitals (2011), Food, Medicines and Healthcare Administration and Control Authority, Addis Abeba Ethiopia.**

***2.3.22.* የህክምና ምርመራ**:- በዘመናዊ የህክምና ማእከሎች ማለትም እንደ ሆስፒታል፣ ጤና ጣቢያ፣ ክሊኒክ ከመሳሰሉት እንዲሁም ዘመናዊ የህክምና መገልገያዎችን በመጠቀም በቤታቸውም ሆነ በሌሎች ቦታዎች ህክምና ከሚሰጡ ግለሰቦች፣ ከባህላዊ አካሚዎችና ከመሳሰሉት ምርመራ ከተደረገለት ወይም የምክር አገልግሎት ነው። **/Source: National Minimum Standard for General Hospitals (2011), Food, Medicines and Healthcare Administration and Control Authority, Addis Abeba Ethiopia.**

***2.3.23.* የጤና አገልግሎት ሽፋን(Potential Health Service Coverage)**:- ባቅራቢያው ባሉ የጤና ተቋምና ጤና ጣቢያዎች በህክምና ማዕከሉ የጤና ሽፋን ያገኙ ሰዎች በመቶኛ የሚያሳይ መለኪያ ነው።

3. የኢኮኖሚያዊ ስታቲስቲክስ

3.1 ከስራ ጋር ተያያዥ የሆኑ ፅንሰሃሳቦች

3.1.1 ምርታማ ስራ: የምርታማ ስራ ጽንሰ ሀሳብ በ13ኛው ዓለም አቀፍ የስራ ስታትስቲክ ጉባኤ ላይ

በተደረገው ስምምነት መሰረት የተወሰደ ነው። በዚህም መሰረት ምርታማ ስራ ማለት የስራ ውጤት የሆነው ምርት ወይም ሸቀጣሸቀጥ ወይም አገልግሎት በክፊል ወይም በጠቅላላ በገንዘብም ሆነ በዓይነት በ ለወጥ ገቢ ለማግኘት ለገበያ ማቅረብ ሲቻል ነው። ለራስ የምግብ ፍጆታ የሚውል ቀዳሚ ምርቶች /Primary products/ የማምረት ተግባር እንደ ምርታማ ስራ ይቆጠራሉ። በተጨማሪም ሰቡ አባል የተመረተ ቀዳሚ ምርትን አንድ ደረጃ ወደ ሌላ የምርት ዓይነት መቀየር /Proc ing Primary Product/፣ እና ከአንድ ዓመት በላይ አገልግሎት የሚሰጡ ቋሚ ዕቃዎችን ማም ፣ ማደስ፣መጠገን፣ እንዲሁም ለራስ የምግብ ፍጆታና ለሽጭ ጭምር የማምረት ተግባርን ያጠቃ ል። በሌላ አገላለጽ በግል ድርጅት ወይም በመንግሥትና መንግስታዊ ባልሆኑ ድርጅቶች በክፍያ ተቀጥሮ ራት ወይም አገልግሎት መስጠት፤ ወይም የግል ሥራ መስራት፣መነገድ፣ በግብርና እና በቤተሰብ ድርጅ ስራት እና በግለሰብ ቤት ተቀጥሮ መስራትን ያጠቃልላል። በብሔራዊ አካውንት ሲስተም (System of N nal Account) ባወጣው ዝርዝር መሰረት የሚከተሉት ተግባራት እንደ ምርታማ ስራ አይወሰዱም (IC 1982, The13th International Conference of Labour Statistics)።

- የቤት ጥ ስራ መስራት ማለትም ምግብ ማዘጋጀት፣ ቤት ማፅዳት፣ልጆችን ማሳደግ.... ወዘተ፣
- ለአንድ ት አገልግሎት የማይሰጡ በአነስተኛ ደረጃ ጥገናና ዕድሳት ማከናወን፣
- የለክፍ በጎ ፈቃደኝነት በተለያዩ የበጎ አድራጎት ድርጅት አገልገሎት መስጠት፣
- በልመና ጡረታ እና በተቆራጭ ገቢ ማግኘትን፣
- በስራው ንም ተሳትፎ ሳያደርጉ የሚለማመዱ ተለማማጆችን ምርታማ ስራ እንደሰሩ አይቆጠ

3.1.2 ምርታማ የሰሩና ዝግጁ የሆኑ የሰው ኃይል /Economically Active Population /

በዚህ የሚካተ ዕድሜአቸው ለስራ የደረሱ በአንድ በተወሰነ የጥናት ወቅት ምርታማ ስራ ላይ የተሰማሩና ያል ሰማሩትን ወይም ለመስራት ዝግጁ የነበሩትን የሰው ኃይል ነው። በሌላ አገላለጽ በአገሪቷ የስራ ዕድሜ ተብሎ በወጣው ሕግ መሰረት የሚገኙትን ሠራተኞችና ስራአጦችን የሚያካትት ነው። እንደ ኤ.አ. በ1982 ዓለም አቀፍ የስራ ድርጅት ውሳኔ መሰረት የስራ ስምሪት ሁኔታ መለኪያ ተቀርጿል እነሱም የረጅም እና የአጭር ጊዜ መለኪያ በመባል ይታወቃሉ። የረጅም ጊዜ የስራ ስምሪት ሁኔታን (Usually Active Population) የሚለካው ስድስት ወር ወይም አንድ ዓመት ወይም አስራ ሁለት ወራትን በመውሰድ የምርታማ ስራ ተሳትፎን ሲሆን የአጭር ጊዜ (Currently Active Population) ደግሞ አንድ ሳምንት ወይም አንድ ቀን መሠረት አድርጎ የምርታማ ስራ ተሳትፎን ሁኔታ የሚለካበት ነው። ይህንን የአለካክ ዘዴ በመጠቀም በረጅምና በአጭር ጊዜ በስራ ላይ የተሰመራውና ያልተሰማራውን ወይም ስራ አጡን የሰው ኃይል ብዛት መረጃ ይገኛል /Source: (ILO, 2000, Current International Recommendations on Labour Statistics)።

የስራ ተሳትፎ ምጥነት/Economic Activity Rate or Labour Force Participation Rate/

የስራ ተሳትፎ ሁኔታ ምጥነት የሚባለው በስራ ላይ የተሰማሩና ለስራ ዝግጁ የሆኑ ስራ አጦች ለጠቅላላው ዕድሜአቸው ለስራ ለደረሱ የሰው ኃይል ሲካፈል ማለት ነው /Source: (ILO, 1999, Key Indicators of the Labour Market) ::

3.1.3 ምርታማ ስራ ለመስራት ዝግጁ ያልሆኑ የሰው ኃይል /Economically Inactive Population/

ምርታማ ስራ ለመስራት ዝግጁ ያልሆኑ የሰው ኃይል የሚባሉት በአንድ በተወሰነ ጥናት ወቅት በምርታማ ስራ ወይም አገልግሎት በመስጠት ተግባር በተለያዩ ምክንያቶች ለምሳሌ በትምህርት፣ በእርጅና፣ በህመም/በጉዳት ፣ ልጅ በመሆን ፣ በቤት ውስጥ ስራ በመጠመድ... ወዘተ ምክንያት ምርታማ ስራ ለመስራት ያልቻሉትን ናቸው:: እነዚህ በጥናቱ ወቀት ሰራተኛ /Employed/ ወይም ስራአጥ /Unemployed/ ያልነበሩ ናቸው:: የቤት ዉስጥ ስራዎች ሲባል ምግብ ማዘጋጀትን፣ ልብስ ማጠብን፣ መተኮስንና መጠገንን፣ ልጆችን መንከባከብና መጠበቅ፣ መኖሪያ ቤትን ማፅዳት እንዲሁም የቤተሰቡን አባላትና ንብረቶቻቸዉን ማጓጓዝና የመሳሰሉትን አገልግሎቶችን ያጠቃልላል:: እነዚህ በSNA ዝርዝር ውስጥ በክፍያ ሳያገኙ ከላይ የተገለጹትን የቤት ውስጥ ስራዎችና አገልግሎቶች የሚያከናውኑት የቤት እመቤቶችና አገልጋዮች ተግባር እንደ ምርታማ ስራ አይወሰዱም /Source: (ILO, 2000, Current International Recommendations on Labour Statistics)::

3.1.4 ሠራተኛ /Employed Population/

የአገራችን ተጨባጭ ሁኔታ መሰረት በማድረግ በአጭር ጊዜ የምርታማ ስራ አለካክ አንድ ሰው ሠራተኛ የሚባለው በጥናቱ ጊዜ ማለትም በአንድ ሳምንት ወይም በሰባት ቀናት ቢያንስ አራት ሰዓትና ከዚያ በላይ ምርታማ ስራ ከሰራ ነው:: አንድ ሰው በግል ወይም በቅጥር በመደበኛ ስራ የተሰማራ ሆኖ በጥናቱ ወቅት በተለያየ ምክንያት ለምሳሌ በበዓል፣ በእረፍት፣ በጉብኝት፣ ዘመድ በመጠየቅ፣...ወዘተ ምክንያት ለጊዜው ምርታማ ስራ ካልሰሩ ወይም ከስራ ቀሩትን ወይም ስራ እያላቸው ከ4 ሰዓት በታች የሰሩትትን ሁሉ ያጠቃልላል:: በሌላ በኩል በረጅም ጊዜ አለካክ መሠረት ሠራተኛ የሚባሉት ከጥናቱ ቀን በፊት ባለፉት ስድስት ወይም አስራሁለት ወራት አብዛኛውን ጊዜ ምርታማ ስራ ከሰሩ ነው /Source: (CSA, 2011, Analytical Report on the 2011 Urban Employment Unemployment Survey).::

3.1.5 በክፍያ መስራት /Paid employment/

በክፍያ ስራ መስራት ማለት ከቀጣሪው ጋር በሚደረግ የጽሑፍ ወይም የቃል ስመመመነት ክፍያ እያገኙ ሚሰሩ ናቸው::እነዚህ በግል ድርጅት በመንግስትና መንግስታዊ ባልሆኑ ድርጅቶች ተቀጥረው የሚሰሩትን ያጠቃለቀላል:: /Source: (ILO, 2000, Current International Recommendations on Labour

Statistics)

3.1.6 የግል ስራ መስራት / Self employment /

በአንድ በተወ የጥናት ወቅት በገንዘብ፣በዓይነት ትርፍ ለማስገኘት ከሠራ የግል ሠራተኛ ይባላል:: /Source: (IL 2000, Current International Recommendations on Labour Statistics)

3.1.7 የሠራ ምጥነት /Employment to Population Ratio/

በስራ ላይ የ ገሩት ሠራተኞች መጠን ከአጠቃላይ ዕድሜአቸው በስራ የዕድሜ ክልል ከሚገኙት /ለምሳሌ ዕድሜአቸው ር ዓመትና በላይ የሆናቸው/ ህዝብ ብዛት አንጻር በማስላት የሚገኝ ነው /Source: (ILO, 1999, Key I ators of the Labour Market) ::

3.1.8 ስራ እ ዉ ያልሰሩ/ ለጊዜው ከስራ የቀሩ/Temporary Absence from Work/ የሚባሉት

- በቅጥ ለሚሰሩ በቀሩበት ወቅት ሙሉ ወይም ከፊል ክፍያ የሚያገኙ ከሆነ፣ ወይም
- በቅጥ ለሚሰሩ ከስራ ያስቀራቸው ምክንያት ሲቃለል ወደ ቀድሞ ስራቸው የሚመለሱ፣ ወይም
- በቅጥ ለሚሰሩ ከስራ ከቀሩ በቀጣሪያቸው ፈቃደኝነት ያለ ክፍያ ሁለት ወር ያልሞላቸው መሆን አለባ ፣

በግል ስራ ለ ተዳደሩ እነሱ ከስራ ቢቀሩም የስራ መስኩ/ድርጅታቸው ያልተዘጋ/ተመልሶ የሚከፈት/ ከሆነ ስራ ስራ እ ዉ ያልሰሩ ወይም ለጊዜው ከስራ የቀሩ ይባላሉ::/Source: (ILO, 1990, Survey of Economical ctive Population, Employment, Unemployment and Underemployment: An ILO manual on concept d methods).

3.1.9 የስራ ግ ኙነት /Formal Job Attachment/

በዓለም አቀ የሰራተኞች ድርጅት ትርጉም መሰረት ከስራ ጋር ያለን ግንኙነት ለመግለጽ ለጊዜው ከስራ መቅረ ሁኔታን፣ በክፍያ መስራት እና የግል ስራ መስራት መሃከል ያለውን ልዩነት መሰረት በማድረግ ከ ጋር ያለ ግንኙነት በዚህ መልክ ለመተርጎም ተሞክሯል::

- በክፍ ለሚሰሩት ከስራ ጋር ግንኙነት አላቸው የሚባለው ክፍያው በቀጣይነት የሚከፈላቸው ከሆነ፣ ወደ ስራቸው ለመመለስ እርግጠኛ ከሆኑና፣ ከስራቸው ከቀሩ ሁለት ወር ያልሞላቸው ከሆኑ እና

በግላቸው ለሚሰሩት ደግሞ ድርጅታቸው ያለተዘጋና ችግሩ ሲቃለል ተመልሶ የሚከፈት ከሆነ ከስራ ጋር ግንኙነት እንዳላቸው ይቆጠራል:: /Source: (ILO, 2000, Current International Recommendations on Labour Statistics)

3.1.10 ከፊል ሠራተኝነት /Underemployment/

ከፊል ሠራተኝነት ማለት መስራት ከሚቻለው ጊዜ በታች መስራት ማለት ነው:: ይህም በቅርቡ ዓለም አቀፍ የሥራ ድርጅት (ILO) በወሰነው መሠረት አንድ ግለሰብ ከሚገባው በታች የሚሰራ ሆኖ ነገር ግን ሙሉ ሰዓት

ለመስራት ፍላጎት ካለውና ዝግጁ ከነበረ በ/Time related under-employment/ አለካክ እንደ ከ ል ሰራተኛ ይቆጠራል ::/Source: (ILO, 2000, Current International Recommendations on Labour Statis s)

3.1.11 የከፊል ሠራተኝነት መለኪያ /Measures of Time-related Underemployment/

በዓለም አቀፍ የስራ ስታትስቲክስ መመሪያ መሰረት ከፊል ሰራተኝነት ከጊዜ ተገናዝቦ ይ በስራ ላይ የተሰማሩትን ሁሉንም ሰራተኞች የሚመለከት ሲሆን የሚከተሉትን መስፈርቶች ላ መሆን ይኖርበታል:: /Source: (ILO, 2000, The Measurement of Underemployment and dequate Employment Situations adopted by the 16th ICLS)

1ኛ. በፈቃደኝነት ተጨማሪ ሰዓትን መስራት፣

2ኛ. ተጨማሪ ሰዓት ለመስራት ዝግጁ መሆንን፣

3ኛ. ከመደበኛ የስራ ሰዓት በታች መስራትን ይመለከታል::

3.1.12 ተቀጣሪ/Employees/

ተቀጣሪ ማለት በቋሚነት፣ በኮንትራት፣ በቀን ወይም በሳምንት ክፍያ እያገኙ ለመንግስት /ቤቶች፣ ለመንግስት ልማት ድርጅት፣ ለግል ድርጅት፣ መንግስታዊ ላልሆኑ ድርጅቶች (NGOs)፣ በግለሰ ቤት እና በመሳሰሉት ተቀጥረው የሚሠሩ ናቸው::/Source: (ILO, 1990, Survey of Economically Active P ulation, Employment, Unemployment and Underemployment: An ILO manual on concepts and meth)

3.1.13 ቀጣሪ /Employer/

በግል የማምረቻ ወይም አገልግሎት መስጫ ድርጅታቸው ውስጥ ቢያንስ አንድ ሰው ቀጥረው ያሠሩ በሥራው ላይ አብረው ቢሠማሩም እንደ ቀጣሪ ይቆጠራሉ :: /Source: (ILO, 2000, Current Inte ational Recommendations on Labour Statistics)

3.1.14 በግል ስራ የሚተዳደሩ /Own Account Workers/

አንድ ሰው የመምረቻ መሳሪያ የራሱ ሆኖ ዕውቀቱን ተጠቅሞበሰራው መጠን እተከፈለው ሚሰራ ከሆነ እና ምንም ሰው ቶልቀጠረ በግል ስራ የሚተዳደር ይባላል:: የቤተሰብ አባላትን ያለክፍያ በማስተባበር ስራቸውን የሚያካሂዱ ኃላፊዎችን ያካትታል ::/Source: (ILO, 1990, Survey of Economically Active Population, Employment, Unemployment and Underemployment: An ILO manual on concepts and methods)

3.1.15 ሳይከፈላቸዉ ለቤተሰብ የሚሰሩ/ Unpaid Family Worker/

አንድ ግለሰብ የሚኖርበት ቤተሰብ በሚያካሂደው እርሻ፣ ንግድ ወይም ሌላ ዓይነት ድርጅት ወይም ምርት የማምረት ተግባር ላይ ያለምንም ክፍያ የሚሰራ ማለት ነው:: /Source: (ILO, 1990, Survey of Economically Active Population, Employment, Unemployment and Underemployment:An ILO manual on concepts and methods)

3.1.16 የአምራቾች ህብረት ስራ ማህበር አባል /Members of Producers' Co-operatives/

በአምራቾች ህብ‹ት ስራ ማህበር አባልነት በመስራት ከማህበሩ በማያገኙት ድርሻ ሚተዳደሩ ናቸው። እያንዳንዱ አባል ‹ምርት አደረጃጀት፣ ሽያጭና ስርጭት፣ እንዲሁም በድርጅቱ አመሰራረትና ኢንቨስመንት ላይ እኩል ድርሻና ‹ፊነት አላቸው። /Source: (ILO, 2000, Current International Recommendations on Labour Statist‹

3.1.17 ተለማማ‹ /Apprentice/:-

እነዚህ ግለሰቦ‹ አንድ መ/ቤት ወይም ድርጅት በተወሰነ የትምህርት ዘርፍ ስልጥነውም ሆነ ሳይሰለጥኑ በተወሰነ ክፍያ ‹ሳሌ:- ምግብ፣ መጠለያ ወይም ልዩ የኪስ ገንዘብ እየተሰጣቸው ወይም ከነጭራሹ ምንም ሳይከፈላቸው ‹ በመለማመድና በመስራት ላይ ያሉ ናቸው ። /Source: (ILO, 1990, Survey of Economically ‹ve Population, Employment, Unemployment and Underemployment: An ILO manual on concepts a‹ methods)

3.1.18 ቋሚ ሰራተኛ / Regular or Permanent Employees/

በሥራው መስ‹ ‹ርጅት ስራ ተካፋይ የሆነና በጽሁፍ የቅጥር ውል ስምምነት መሠረት ላልተወሰነ ጊዜ በደመወዝ /በ‹ ‹/በዓይነት ወይም በሁለቱም ሊሆን ይችላል ተቀጥሮ የሚሠራ ቋሚ ሰራተኛ ይባላል /Source: (ILC ‹00, Current International Recommendations on Labour Statistics)።

3.1.19 ጊዜያዊ ‹ራተኛ /Short Term or Temporary Employees/

ጊዜያዊ ሠራተ‹ ሚባሉት የቅጥር፣ የውል ስምምነታቸው በፅሁፍ ሊገለጽም፣ ላይገለጽም ይችላል። የቅጥር ሁኔታው ላጭ‹ ‹ሌና የማይቀጥል ነው። ጊዜያዊ ተብሎ የጊዜው መጠኑ የሚወሰነው እንደየአገሮቹ ተጨባጭ ሁኔታ ይሆናል‹ ሥራው መስክ/ድርጅት ባለቤትና በሠራተኛው የቃል/የጽሁፍ/ ስምምነት ላልተወሰነ አጭር ጊዜ የተቀጠሩ‹ ያጠቃልላል። ክፍያውም በቀን፣ በሳምንት ወይም በወራት ሂሳብ ሊሆን ይችላል። የጊዜያዊ ስራ ወቅት አ‹ ‹ኛ በመሆኑ እነዚህ ሰራተኞች የቅጥር ጊዜአቸው ሲያበቃ ምንም ዓይነት ጥቅማጥቅም አይሰጣቸውም ‹ /Source: (ILO, 2000, Current International Recommendations on Labour Statistics)

3.1.20 ኮንትራት ሰራተኛ /Contract Employees or Regular Employees with Fixed Term/

በሥራው መስክ/ድርጅት ባለቤትና በሠራተኛው መካከል በሚደረግ የጽሁፍ ስምምነት ለተወሰነ ጊዜ የተቀጠሩ ሠራተኞች ናቸው። ሆኖም ሠራተኛው በውል ስምምነቱ መሰረት ሊታደስለት ወይም የቅጥር ሁኔታው ሊቋረጥ ይችላል ። /Source: (CSA, 1996, Report on Urban Informal Sector Sample Survey)

3.1.21 እንደተገኘ / Casual Workers/

እነዚህ ሰዎች አልፎ አልፎ ወይም ሥራ እንደተገኘ የሚሰሩ ናቸው። የውል ስምምነታቸው በፅሁፍ ሊገለጽም፣

ላይገለጽም ይችላል የቅጥር ሁኔታው ላጭር ጊዜና የማይቀጥል ሲሆን የህም እንደ ሀገሮች ተጨ ጭ ሁኔታ የሚለያይ ነው ::/Source: (ILO, 2000, Current International Recommendations on Labour St stics)

3.1.22 ወቅታዊ ሠራተኞች /Seasonal Workers /

ስራው የአንድ አሰሪ ቋሚ ስራ ሆኖ በተወሰነ ወይም በተለመደ ጊዜ ብቻ የሚሰራ ስራ ሲ ለምሳሌ የአየር ንብረት ሁኔታን ጠብቆ፤የህዝብ በዓላት ጊዜ፤ በእርሻና በአጨዳ ጊዜ የሚሰሩ ስ ችን እና የመሳሰሉትን ያጠቃልላል:: /Source: (ILO, 2000, Current International Recommendations Labour Statistics)

3.1.23 መደበኛ ያልሆነ የስራ ዘርፍ /Informal Sector/

በዶ.ሊ.ሂ. በተካደው ስብሰባ ላይ በተደረገው ስምምነት መሰረት (Rev.1 of SNA,1993) መደበኛ ያ ነ የስራ ዘርፍ ማለት በአብዛኛው ባለቤትነቱ የቤተሰቡ የሆነ የቤተሰብ ድርጅት እና የግል ድርጅት ሲሆን የ ተሉትን ማሟላት ይኖርበታል

1ኛ. የስራ መስኩ/ድርጅቱ መደበኛ የሂሳብ መዝገብ የመይዝ ከሆነ

2ኛ. ድርጅቱ እና ሠራተኞቹ በህጋዊ አካል ያልተመዘገቡ ከሆኑ

3ኛ. ሕጋዊ የስራ ፈቃድ ከሌለው

4ኛ. የስራ መስኩ/ድርጅቱ የሚያመርተው ምርትና አገልግሎት ለገበያ/ለሽያጭ ከሆነ በ ዘርፍ ይካተታሉ::/Source :CSA,1996, Report on Urban Informal Sector Sample Survey

3.1.24 ስራ አጥነትና የስራ አጦች ሁኔታ / Unemployement/

በአለም አቀፍ የሰራተኞች ድርጅት ትርጉም መሰረት ስራ አጥነት በሶስት መንገዶች ይለካል እነሱ ምንም ስራ አለመኖር፣ ለስራ ዝግጁ መሆን፣ ለስራ መፈለግ ናቸዉ ::/Source : (ILO, 1990, S vey of Economically Active Population, Employment, Unemployment and Underemployment: An ILO manual on concepts and methods)

የመጀመሪያዉ ስታንዳርድ የስራ አጥነት ትርጉም (Standard Definition of Unemployment) የሚመለከተው በአንድ በተወሰነ የጥናት ወቅት ስራ የፈለጉትን ብቻ የሚያካትት ነዉ:: ይህም ስራ በመፈለግ ላይ ብቻ የሚተኩር ትርጉም እንደመሆኑ መጠን በተለይም ታዳጊ በሆኑ እንደ ኢትዮጲያ ባሉ ሀገሮች የስራ ገበያ መረጃ ውስንና ባልተጠናከረበት፣ የስራ ዕድል ጠባብ በሆነበት፣አብዛኛው ህዝብ በግል ስራ በሚተዳደርበት ሁኔታ በእነዚህ ሀገሮች የሚገኘውን የስራ አጥነት ሁኔታ ሙሉ በሙሉ የማያመለክት ትርጉም ነው:: ይንን ሁኔታ ከግምት ውስጥ በማስገባት ከላይ የተገለጸው ትርጉም በሁለት መልክ ዘና እንዲል ተደርጓል::

ስለዚህ ሁለተኛዉ በከፊል ዘና ያለው የስራአጥነት ትርጉም (Partially Relaxed Definition of Unemployment) የሚመለከተው ከላይ የተገለጸው ስታንዳርድ ትርጉም በተጨማሪ የግልም ሆነ የመንግስት ስራ አይገኝም ብለዉ ተስፋ ቆርጠዉ ስራ መፈለግ የተዉትን/ Discouraged Job seekers / ያካትታል፡፡

ሶስተኛዉ ደግሞ ሙሉ በሙሉ ዘና ያለ የስራ አጥነት ትርጉም (completely relaxed definition of unemployment) ሲሆን በአንድ በተወሰነ የጥናት ወቅት ስራ ቢፈልጉም ባይፈልጉም ስራ አጦችን በሙሉ ያካትታል በመሆኑም ስራ አጥነት መመዘኛዉ ስራ በመፈለግ ሳይሆን ሁኔታዉ ቢመቻች ስራ ለመስራት ዝግጁ በመሆን ወይም ባለመሆን ነው፡፡ ይህም ትርጉም በማደግ ላይ ላሉ እንደ ኢትዮጲያ ላሉ አገሮች የሚያገለግል ትርጉም ነዉ፡፡ ስለዚህ በዓለም አቀፍ የስራ ድርጅት ትርጉም መነሻነት በኢትዮጲያ አንድ ሰዉ ስራ አጥ የሚባለዉ ምንም ዓይነት ስራ ሳይኖረዉ ነገር ግን ስራ ለመስራት ዝግጁ ከሆነ ነዉ፡፡ ከላይ በተገለፀው ትርጉም መነሻነት ስራአጦች በሁለት ይከፈላሉ የመጀመሪያዎቹ ከጥናቱ ሳምንት በፊት የስራ ልምድ የነበራቸው ስራ አጦች ሲሆኑ ሁለተኛው ደግሞ ከጥናቱ ጊዜ በፊት በማንኛውንም ስራ ያልተሰማሩና ለመጀመሪያ ጊዜ ስራ ፈላጊ የሆኑትን ነው፡፡

3.1.25 የስራ አጥነት ምጥነት /Unemployment Rate/

የስራ አጥነት ምጥነት (Unemployment Rate):- በተወሰነ የዕድሜ ክልል የሚገኙ / ለበሳሌ:- አስር ዓመትና በላይ የሆናቸዉ / ለስራ ዝግጁ የሆኑ ስራ አጦች ለጠቅላላዉ ስራ ላላቸዉ እና ስራ ለሌላቸዉ ሲካፈል የሚገኝ የስራ አጥነት ምጥነት ይባላል፡፡ /Source: (ILO, 1999, Key Indicators of the Labour Market)

3.2 ግብርና ስታትስቲክስ ፅንሰ ሀሳቦች

3.2.1 በግብርና ስራ መሰማራት:- የግብርና ሥራ እርሻን፣ ከብት እርባታን፣ የአሳማ እርባታን፣ የዶሮ እርባታን፣ የንብ እርባታን ...ወዘተ ያጠቃልላል፡፡ /Source: Food and Agricultural Organization (FAO) Definition, last updated on Monday Nov,12 2001stat.oecd.org/glossary detail/asp? ID1013

3.2.2 የግብርና ቤተሰብ በከተማ ፅንሰ ሃሳብ:- በከተማ የሚኖሩ ቤተሰቦች በግብርና ስራ ተሰማርተዋል የሚባለው ቤተሰቡ ከዚህ በታች ከተዘረዘሩት መካከል ቢያንስ አንዱን ሲያሟላ ነው፡፡

- አንድና ከዚያ በላይ የዳልጋ ከብቶች ወይም ግመል ሲኖሩትና ለግብርና ስራ ተግባር ሲውል ወይም
- ሁለትና ከዚያ በላይ በግ ወይም ፍየል ወይም የጋማ ከብት ወይም አሳማ ሲኖሩትና ለግብርና ሥራ ተግባር ሲውል ወይም
- አምስትና ከአምስት በላይ ዶሮዎች ሲኖሩትና ለግብርና ሥራ ተግባር ሲውል ወይም
- ከላይ ከተጠቀሱት የቤት እንስሳት በድብልቅ ሁለትና ከሁለት በላይ ሲኖሩትና ለግብርና

ሥራ ተግባር ሲውል ወይም

- የተለያዩ ሰብሎችን ቢያንስ በ250 ስኴር ሜትር ላይ የሚያመርት ከሆነ ወይ
- ባለፉት 12 ወራት ውስጥ አንድና እና ከአንድ በላይ ማር የተመረተባቸው የን ቀፎ/ቀፎች ካሉት ነው:: /Source: Food and Agricultural Orgar ation (FAO) Definition, last updated on Monday Nov,12 2001stat.oe org/glossary detail/asp? ID1013

3.2.3 የግብርና ይዞታ:- ይዞታ ማለት በግለሰብ ወይም በማሕበር ወይም በድርጅት ሙሉ ሙሉ ወይም በከፊል ለግብርና ምርት ማግኛ የሚውል መሬት፣ የቤት እንስሳት፣ ቀፎ (ንብ ያለበት) ... ወ ነው:: ይዞታ የሰብል ብቻ ወይም የቤት እንስሳት ብቻ ወይም የሁለቱም በቅንጅት መሆን ይችላል:: በተ ማሪም ይዞታ የመሬት ስፋት ማነስ ወይም መብዛት እንዲሁም የቤት እንስሳት ቁጥር ማነስ ወይም መብዛት ይወስነውም:: /Source: Food and Agricultural Organization (FAO) Definition, last updatec on Monday Nov,12 2001stat.oecd.org/glossary detail/asp? ID1013

3.2.4 የግብርና ባለይዞታ:- ባለይዞታ ማለት የእርሻ መሬት ወይም የቤት እንስሳት ወይም የ ቱም ባለቤት የሆነ ወይም በንብረቱ አጠቃቀምና አያያዝ ሙሉ ኃላፊነት ያለው ግለሰብ፣ ማህበር ወይም ርጅት ነው:: ባለይዞታው በመሬት ላይ የሚዘራውን የሰብል ዓይነት እንዲሁም የሚያረባቸውን የቤት እ ሳት ዓይነት እንደአስፈላጊነቱ በሚያመችና በሚጠቅም መንገድ ለማስተዳደር ሙሉ መብት ሊኖረው የሚችል ው::

ባለይዞታው በይዞታው ላይ በሌሎች ሠራተኞች የሚሠራውን ሥራ በበላይነት ለመቆጣጠር ሆነ ትዕዛዝ ለመስጠት ይችላል:: አንድ ባለይዞታ የይዞታው ባለቤት ሊሆን ወይም የይዞታው ባለቤት ላ ን ይችላል:: /Source: Food and Agricultural Organization (FAO) Definition, last updated n Monday Nov,12 2001stat.oecd.org/glossary detail/asp? ID1013

3.2.5 የግጦሽ መሬት:- የግል ይዞታ አካል ሆኖ ለግጦሽ አገልግሎት የተከለለ መሬት ማለት ነው:: /Source: www.audioenglish.net/dictionnary/grazing land.htm

3.2.6 እዳሪ መሬት:- እዳሪ መሬት ሰብል ሲመረትበት ቆይቶ የመሬቱን ምርታማነት ለማሳደግ ሆነ ተብሎ ቢያንስ ለአንድ የሰብል ወቅት ሳይታረስ የሚቆይ መሬት ነው:: /Source: http://faostat.fao.org/site/375/default.aspx

3.2.7 ዘርዛራ ደን:- በይዞታው ስር በሚገኝ መሬት ላይ በተፈጥሮ ወይም ሰው ሰራሽ የተተከለ ሆኖ ለማገዶ ለእንጨት ውጤቶችና ለመከላከያ አገልግሎት የሚውሉ ዛፎች የሚለሙበት አነስተኛ ቦታ ነው:: ለመዝናኛ የሚጠቀሙበትን የደን መሬት ዘርዛራ ደን ዉስጥ አይካተትም:: /Source: Food and Agricultural Organization (FAO) Definition, last updated on Monday Nov,12 2001stat.oecd.org/glossary detail/asp? ID1013

3.2.8 **የይዞታ ስፋት/መጠን:-** ባለይዞታው በስሩ ላሉ በተለያየ ጥቅም ላይ የዋሉትን መሬቶች አስተዳደራዊ ክትትል/ቁጥጥር የሚያደርግበት ማለት ነው:: መሬቱም በማንኛውም ሰብል የተያዘ፣ እዳሪ መሬት፣ የግጦሽ መሬት፣ ዘርዛራ ደን ... በሌላም ሊያዝ ይችላል:: /Source: Food and Agricultural Organization (FAO) Definition, last up... ted on Monday Nov,12 2001stat.oecd.org/glossary detail/asp? ID1013

3.2.9 **በኮንትራት ... ም በኪራይ የተያዘ መሬት:-** የሌላ ሰው የሆነና ባለይዞታው ኪራይ (በገንዘብ ወይም በዓይነት)እየከፈለ ... ሚጠቀምበት መሬት ማለት ነው::/Source: **Land Contract Definition** at www.investopedia... n 2012 Investopedia ULC

3.2.10 **በግል የተ... መሬት:-** ባለይዞታው ለመንግስት ግብር እየከፈለ የግብርና ሥራ የሚያከናውንበት የግሉ (የራሱ) የሆነ መሬት ... ለት ነው:: /Source: www.fao.org/DOCREP/005/Y4307E/Y4307E05.htm

3.2.11 **በሊዝ የተ... መሬት :-** በባለይዞታው የግል ባለቤትነት ያልተያዘ መሬት ሆኖ በተወሰነ ጊዜ የመሬት አገልግሎት ክፍያ ለ... ግስት እየተከፈለ የግብርና ስራ የሚከናወንበት መሬት ማለት ነው::

3.2.12 **የእርሻ ሥ...** የእርሻ ሥራ ማለት ማረስ፣ መጠቅጠቅ፣ ማበራየት፣ ማጨድ... ወዘተ ማለት ነው:: የቤት እንስሳት የእ... ሥራ ሰርተዋል የሚባለው የማረስ ወይም የመጠቅጠቅ ወይም የመውቃትና ሌሎች ለእርሻ አጋዥ የሆ... ሥራዎችን ለምሣሌ የማጓጓዣ ሥራ የሰሩ እንደሆነ ነው:: /Source: Food and Agricultural Or... ization (FAO) Definition, last updated on Monday Nov,12 2001stat.oecd.or... lossary detail/asp? ID1013

3.2.13 **ፓርስል:-** ... ስል ማለት የአንድ ይዞታ አካል ሆኖ ከይዞታው ውጭ በሆኑ እንደ መሬት፣ ውሀ፣ መንገድ፣ ደንና በመ... ት ሙሉ በሙሉ የተከበበ መሬት ነው:: አንድ «ፓርስል» አንድ ማሣ ወይም ከአንድ በላይ የሆኑ ማሣዎ... መሬት አጠቃቀም ሊይዝ ይችላል:: /Source: **www.fao.org/docrep/w002e2.htm FAO corporate D... ment Repository Title Guidline for Improvement of Statistics Production Economy and Soc... Development Department**

3.2.14 **ማሣ:-** ማሣ ማለት በአንድ የሰብል ዓይነት ወይም በድብልቅ ሰብሎች የተያዘ አንድ ሙሉ ፓርስል ወይም የአንድ ፓርስል ክፋይ ወይም አካል ነው::/Source: ww.fao.org/DOCREP/006/AD083E/AD083E07.htm FAO corporate Document Repository Title Guideline for Improvement of Statistics Production Economy and Social Development Department.

3.2.15 **ክትር:-** አፈር በጎርፍ እንዳይታጠብ ለማድረግ በእርከኖች ዳርና ዳር በድንጋይ ወይም በአፈር የሚሠራ ካብ/ ግንብ ነው:: /Source: www.fao.org/DOCREP/006/AD083E/AD083E07.htm FAO Corpporate document Respsitory Title-Watershed Management Field Manual Slope Treatment Measures and Practice Produced by Forestry Department

3.2.16 አግድመት እርሻ:- በተዳፋት መሬት ላይ አፈሩ እንዳይታጠብ ወይም እንዳይሸረሸር ወ ጎን የሚካሄድ የአስተራረስ ዘዴ ነው:: /Source: www.fao.org/DOCREP/006/AD083E/AD083E 7.htm FAO Corpporate document Respsitory Title-Watershed Management Field nual Slope Treatment Measures and Practice Produced by Forestry Department

3.2.17 ሰብል:- ሰብል የምንላቸው ለምግብና መጠጥ የሚሆኑትን፣ ትምባሆን፣ ጥጥና ቅ ማ ቅመሞችን ያጠቃልላል:: /Source: Agricultural Statistical Methodology In Ethiopia,Sup t to Food security Information system 2009 .Samia Zekaria, etal.CSA,MO D,FAO,and European Commisssion

3.2.18 ሰብል ማምረት:- በእርሻ ሥራ ተሰማርቶ ቋሚ፣ ጊዜያዊ ወይም ድብልቅ ሰብሎች የ ምረት ተግባር ነው:: /Source: FAO Statistics Division

3.2.19 የመኸር ሰብል:- የመኸር ሰብል ማለት ከመስከረም 1 እስከ የካቲት 30 የሚሰበሰብ ማ ውም ጊዜያዊ ሰብል ነው:: የሰብሉ የዘር ወቅት ግን ከተጠቀሰው ጊዜ ውጭ ሊሆን እንደሚችል መገንዘ ያስፈልጋል:: /Source: Agricultural Statistical Methodology In Ethiopia,Support to F d security Information system 2009 .Samia Zekaria, etal.CSA,MOARD,FAO,an European Commisssion

3.2.20 የበልግ ሰብል:- የበልግ ሰብል ማለት ከመኸር ጊዜ ውጪ የሚሰበሰብ ማንኛውም ጊዜ ሰብል ነው::

የመኸርና የበልግ ሰብሎች ከላይ በተጠቀሱት ጊዜያት ውስጥ በዝናብ፣ በውሃ ሸሽ፣ በመስኖ... ት የሚመረቱ ሰብሎችን እንደሚያጠቃልሉ መገንዘብ ያስፈልጋል:: /Source: Agricultural Statistical thodology In Ethiopia,Support to Food security Information system 2009 .Samia Zekaria, etal.CSA,MOARD,FAO,and European Commisssion

3.2.21 ጊዜያዊ ሰብል:- ማለት ተዘርቶ ወይም ተተክሎ ከአንድ ዓመት ባነሰ ጊዜ ምርቱ የሚሰበሰብና ከተሰበሰበም በኋላም ተክሉ የሚከስም ማንኛዉም የሰብል ዓይነት ነዉ:: ለምሳሌ ጤፍ፣ በቆሎ ... ወዘተ ወይም ተተክሎ ከአንድ ዓመት በላይ ቢቆይም ምርቱ ሲሰበሰብ ተክሉ የሚከስም ሰብል ጊዜያዊ ሰብል ይባላል:: ለምሳሌ ጎመንና ከሳቫ ... ወዘተ /Source: Food and Agricultural Organization of United Nation Data Stracture, Concepts, and Definitions, Common To FAOSTAT and CountrySTAT Frame work june 2010 or FAO. 2001. Food balance sheets. A handbook. Rome

3.2.22 ቋሚ ሰብል:- ቋሚ ሰብል ማለት የተተከለበትን ወይም የተዘራበትን መሬት ከአንድ ዓመት በላይ የሚይዝና ፍሬው ከተለቀመ በኋላ መዘራት ወይም መተከል ሳያስፈልገው በርከት ላሉ ዓመታት ፍሬ

በመስጠት የሚቆይ የሰብል ዓይነት ነው። ለምሣሌ ቡና፣ ብርቱካን፣ ሻይ... ወዘተ። ይሁንና ቋሚ ሰብሎች የመኸርና በልግ ተብለው እንደማይከፋፈሉ ማስታወስ ይገባል። /Source: Food and Agricultural Organization o United Nation Data Stracture, Concepts, and Definitions, Common To FAOSTAT an CountrySTAT Frame work june 2010 or FAO. 2001. Food balance sheets. A han ook. Rome

3.2.23 ድብልቅ ል፡- ድብልቅ ሰብል ማለት በአንድ ማሣ ላይ የሚገኙ የጊዜያዊና የጊዜያዊ ሰብል ወይም የጊዜያዊና የቋሚ ብል ወይም የቋሚና ቋሚ ሰብል ድብልቅ ማለት ነው። /Source: Food and Agricultural O nization (FAO) Definition, last updated on Monday Nov,12 2001 stat.oecd.org/g sary detail/asp? ID1013 or FAO. 2001. Food balance sheets. A handbook. Rome.

3.2.24 የአካባቢ ፡- በአካባቢ ከሚመረተው ሰብል ገበሬዎች ለዘር የሚጠቀሙበት ዘር ነው።

3.2.25 ምርጥ - በኢትዮጵያ አብዛኛውን ጊዜ የተሻሻለ ወይንም /ምርጥ ዘር/ የሚቀርበው በኢትዮጵያ የግብርና ምርት ነደጊያዎች አቅራቢ ድርጅት በኩል ነው። በተጨማሪም መንግሥታዊና መንግሥታዊ ካልሆኑ ድርጅቶች ምሣሌ ከግብርና ሚኒስቴር፣ ቡናና ሻይ ባለሥልጣን፣ ከዕርዳታ ሰጪ ድርጅቶች... ወዘተ የሚገኙ ጥሩ ምር የሚሰጡ እንደምርጥ ዘር ይቆጠራሉ። ምርጥ ዘር የምንለው ለአንድ ጊዜ ብቻ ጥቅም ላይ ለማዋል በቀጥታ ይ ከተጠቀሱት ምንጮች የተገኘውን ብቻ ነው። /Source: Agricultural Statistical Methodology Ethiopia,Support to Food security Information system 2009 .Samia Zekaria, etal.C ,MOARD,FAO,and European Commisssion

3.2.26 በመስመ ተዘራ/የተተከለ ሰብል፡- አንድ ዓይነት የአተካከል/የአዘራር ስርዓት ይዞ የተተከለ/የተዘራ ሰብል ማለት ነው Source: Agricultural Statistical Methodology In Ethiopia,Support to Food security Inform ion system 2009 .Samia Zekaria, etal.CSA,MOARD,FAO,and European Commisssion

3.2.27 በስርጭት የተዘራ የተተከለ ሰብል፡- አንድ ዓይነት የአተካከል/የአዘራር ስርዓት ሳይዝ በዘልማድ ዘሩን በመበተን ወይም የተዘራ/የተተከለ ሰብል ማለት ነው። ይህ ዓይነት አዘራር ሰብሉን ለመንከባከብ ወይም ለመከታተል አይመችም። /Source: Agricultural Statistical Methodology In Ethiopia,Support to Food security Information system 2009 .Samia Zekaria, etal.CSA,MOARD,FAO,and European Commisssion

3.2.28 ፀረ-ተባይ፡- ፀረ ተባይ ማለት ሰብልን በመብላት ምርት እንዲቀንስ ወይም እንዲጠፋ የሚያደርጉ ተባዮችን ለማጥፋት የሚጠቅም ማንኛውም ዓይነት የኢንዱስትሪ ውጤት የሆነ መድኃኒት ነው። ለምሳሌ ፀረ-

ተምች፣ ፀረ-አንበጣ...ወዘተ:: /Source: Food and Agricultural Organization(FAO) Definition,last updated on Monday Nov,12 2001 stat.oecd.org/glossary detail/asp? ID1013 or FAO 2005, Summary of world food and agricultural statistics

3.2.29 ፀረ-በሽታ:- ፀረ-በሽታ ማለት የሰብል ልዩ ልዩ ክፍሎችን /ቅጠል፣ ግንዱን ወይም ሥሩን/ በማጥቃት ምርት እንዲቀንስ ወይም እንዲጠፋ የሚያደርግ ማንኛውንም የሰብል በሽታ ሊከላከል የሚችል የኢንዱስትሪ ውጤት የሆነ መድኃኒት ነው:: /Source: Food and Agricultural Organization(FAO) Definition,last updated on Monday Nov,12 2001 stat.oecd.org/glossary detail/asp? ID1013 or FAO 2005, Summary of world food and agricultural statistics

3.2.30 ፀረ-አረም:- ፀረ-አረም ማለት ከባለይዞታው ቁጥጥር ውጪ በሰብል በተያዘው ማሳ ውስጥ ሳይፈለግ በመብቀልና ለሰብሉ ምርታማነት አስፈላጊ የሆኑትን ሁሉ በመሻማት ሰብሉ እንዲጠፋ ወይም ምርቱ እንዲቀንስ የሚያደርጉትን ዕጽዋት የሚያጠፋ የኢንዱስትሪ ውጤት የሆነ መድኃኒት ነው:: /Source Food and Agricultural Organization(FAO) Definition,last updated on Monday Nov,12 2001 stat.oecd.org/glossary detail/asp? ID1013 or FAO 2005, Summary of world food and agricultural statistics

3.2.31 መስኖ:- መስኖ ማለት ምርትን ለማምረት ወይም ለመጨመር ሆነ ተብሎ በሰው ሠራሽ ዘዴ ማለትም በቦይ፣ በቦቴ፣ ውኃ በማጋዝ፣ በኩሬና በመሳሰሉት በመጠቀም ማሣው በቂ ውሃ እንዲያገኝ ማድረግ ነው:: ሆኖም በዝናብና በጎርፍ መጥለቅለቅ የሚገኘው ውኃ እንደመስኖ አይቆጠርም:: /Source Food and Agricultural Organization of United Nation Data Stracture, Concepts, and Definitions, Common To FAOSTAT and CountrySTAT Frame work june 2010

3.2.32 በመስኖ የለማ መሬት :- ምርትን ለማምረት ወይም ለመጨመር ሆን ተብሎ በሰው ሰራሽ ዘዴ ማለትም በቦይ፣ በቦቴ፣ ውሃ በማጋዝ፣ በኩሬ፣ ውሃ በማቆርና በመሳሰሉት በመጠቀም የለማ መሬት ነው:: ሆኖም ባጋጣሚ በዝናብና በጎርፍ መጥለቅለቅ የሚገኘውን ውሃ በመጠቀም የለማ ማሳ በመስኖ የለማ መሬት ተብሎ አይቆጠርም:: /Source: Food and Agricultural Organization of United Nation Data Stracture, Concepts, and Definitions, Common To FAOSTAT and CountrySTAT Frame work june 2010

3.2.33 ማዳበሪያ:- ማለት ሰው ሰራሽ ወይም የተፈጥሮ ማዳበሪያ ሊሆን ይችላል አፈር ውስጥ በመጨመር የተክሉን ንጥረ ነገር ከፍ በማድረግ ምርት ለመጨመር የሚረዳ ነው::/Source: Agricultural Statistical Methodology In Ethiopia,Support to Food security Information system 2009 .Samia Zekaria, etal. Collaboration with CSA,MOARD,FAO,and European Commisssion

3.2.34 **የተፈጥሮ ማዳበሪያ፡-** ከፍግ፣ ከብስባሽ ወይም ከሌሎች ተፈጥሮ ሰራሽ ነገሮች የሚገኝና የሰብል ምርትን ለማሻሻል የሚረዳ የማዳበሪያ ዓይነት ነው:: «ኦርጋ»ም የተፈጥሮ ማዳበሪያ ሆኖ ይቆጠራል:: /Source: Agricultural Stati cal Methodology In Ethiopia,Support to Food security Information system 2009 .Samia Zekaria, e Collaboration with CSA,MOARD,FAO,and European Commisssion

3.2.35 **ብስባሽ ሪያ፡-** የተለያዩ ዕፅዋትና ቅጠላ ቅጠሎች ሆን ተብሎ በጉድጓድ በሌሎች ቦታዎች እንዲብላሉ ከተደ በኋላ በማዳበሪያነት እንዲውሉ ሲደረግ ነው::/Source: Agricultural Statistical Methodology In iopia,Support to Food security Information system 2009 .Samia Zekaria, etal. Collaboration wi SA,MOARD,FAO,and European Commisssion

3.2.36 **ኬሚካል በሪያ፡-** በኢንዱስትሪ ወይም በፋብሪካ የተመረተና የሰብል ምርትን ለማሻሻል የሚረዳ የማዳበሪያ ዓይነት ው::/Source: Agricultural Statistical Methodology In Ethiopia,Support to Food security Informat system 2009 .Samia Zekaria, etal. Collaboration with CSA,MOARD,FAO,and European Commi ion

3.2.37 **የአስተራረ ዘዴ፡-** በተሰጠዉ ስልጠናና ምክር አገልግሎት መሠረት የተከናወነ ሲሆን ማለትም በመስመር መዝራ ያረምና የተባይ ቁጥጥር ሥርዓት ያለዉ ሆኖ ሲገኝ ነው::/Source: OECD Glossary of Statistical Terms-F l and Agricultural Organization(FAO) Definition, last updated on Monday Nov,12 2001 stat.oecd.org/gloss detail/asp? ID1013

3.2.38 **የግብርና ስቴንሽን፡-** ማለት ዘመናዊ የአሥተራረስ ዘዴና የግብርና ግብዓቶችን ለምሳሌ ማደበሪያ፣ ምርጥ ዘር፣ ፀረ- ፣ ፀረ-አረምና ፀረ-ሰበል መድኃኒቶችን እንደ አከባቢዉ ተጨባጭ ሁኔታ ከባለሙያዉ ወይም ከሰለጠነ ገ እየተማረ በሥራ ላይ የሚያዉልና የሚጠቀም ሆኖ ሲገኝ ነው::/Source: OECD Glossary of Statistical Term od and Agricultural Organization(FAO) Definition, last updated on Monday Nov,12 2001 stat.oecd.org/glossa detail/asp? ID1013

3.2.39 **የቤት እንስሳት፡-** የዳልጋ ከብቶችን፣ በጎችን፣ ፍየሎችን፣ ፈረሶችን፣ በቅሎዎችን፣ አህዮችን፣ ግመሎችን፣ አሳማዎችን፣ ዶሮዎችንና ንቦችን ያጠቃልላል:: /Source: www.fao.org/WAICENT/faowef/fdef/be.htm#16 1994 **www.fao.org/WAICENT/faowef/fdef/be.htm#16 1994**

3.2.40 **የቤት እንስሳት ማርባት (ከብት ማርባት)፡-** የዳልጋ ከብት፣ የጋማ ከብት፣ በግ፣ ፍየል፣ ዶሮዎችና ንብ በተናጠል ወይም በጣምራ የማርባት ወይም የማደለብን ወይም በፀጉራቸው የመጠቀም ተግባር ነው:: ሆኖም የእርሻ በሬ ወይም ለመጓጓዣ የሚጠቀሙ የቤት እንስሳት ብቻ መኖር የከብት እርባታ ሥራ እንዳለ አያስቆጥርም:: /Source: Agricultural Statistical Methodology In Ethiopia,Support to Food security Information system 2009 .Samia Zekaria, etal. Collaboration with CSA,MOARD,FAO,and European

Commisssion

3.2.41 የዳልጋ ከብቶች:- የዳልጋ ከብቶች ሲባሉ ጥጃዎችን፣ ጊደሮችን፣ ላሞችን፣ ወይፈኖችን፣ ኮርማዎችንና በሬዎችን ያጠቃልላል:: /Source: Agricultural Statistical Methodology In Ethiopia,Support to Food security Information system 2009 .Samia Zekaria, etal. Collaboration with CSA,MOARD,FAO,and European Commisssion

3.2.42 የወተት ላሞች:- የወተት ላሞች ወተት በመስጠት ላይ ያሉትን፣እርጉዝ የሆኑትን በተጨማሪም ወተት ሲሰጡ የነበሩና ወደፊት ይሰጣሉ ተብለው የሚገመቱትን ያጠቃልላል:: /Source: Agricultural Statistical Methodology In Ethiopia,Support to Food security Information system 2009 .Samia Zekaria, etal. Collaboration with CSA,MOARD,FAO,and European Commisssion

3.2.43 ወተት በመስጠት ላይ ያሉ ላሞች:- በጥናቱ ወቅት ወተት በመስጠት ላይ የሚገኙ ላሞችን ያጠቃልላል:: /Source: Food and Agricultural Organization of United Nation Data Structure, Concepts, and Definitions, Common To FAOSTAT and CountrySTAT Frame work June 2010 of FAO Statistics Division

3.2.44 እንቁላል ጣይ ዶሮ:- እንቁላል ለመጣል የደረሱትንና በመጣል ላይ ያሉትን ዶሮዎች ያጠቃልላል::

3.2.45 የቀንድ ከብቶች(Cattle):- ከአጥቢ እንስሳት ወገን የሚመደቡ እና ትላልቅ ሰኮና ያላቸው በል እንዲሁም ሽሆናቸው ክፍት የሆነና እንደሁኔታዉም ቆልማማ ቀንድ ሊኖራቸዉ የሚችል ለሰዉ ልጆችም በወተት ምርት፣ በስጋ ምርት፣ በትራንስፖርት፣ እና ጉልበትን በሚጠይቁ ስራዎች ላይ ከፍተኛ ጥቅም የሚሰጡ እንስሳትን የሚያጠቃልል ሲሆን በዉስጡም በሬን፣ ላምን እና የተላመደ ጎሽን ያጠቃልላል:: Source: FAO ESS_SUA_FBS_Workshop_Background_Livestock Statistics _GM.ppt

3.2.46 የአለባ ወቅት:- አንድ ላም ወተት መስጠት ከጀመረችበት ጊዜ ጀምሮ እስከ አቆመችበት /ነጠፈችበት/ ድረስ ያለው ጊዜ የአለባ ወቅት ይባላል:: /Source: Agricultural Statistical Methodology In Ethiopia,Support to Food security Information system 2009 .Samia Zekaria, etal. Collaboration with CSA,MOARD,FAO,and European Commisssion

3.2.47 የተዳቀሉ:- የተሻለ የወተት ምርት ወይም የሥጋ ምርት እንዲሰጡ ተብለው ከውጭ አገር ከመጡ ዝርያዎችና ከሀገር ውስጥ ዝርያዎች የተወለዱት የተዳቀሉ ይባላሉ:: ሆኖም ከተለያዩ የሀገር ውስጥ ዝርያዎች የተወለዱ የተዳቀሉ አይባሉም:: /Source: Agricultural Statistical Methodology In Ethiopia,Support to Food security Information system 2009 .Samia Zekaria, etal. Collaboration with CSA,MOARD,FAO,and European Commisssion

3.2.48 **ያልተዳቀሉ**:- ... ወይም ለሥጋ ምርት ባለይዞታው የሚጠቀምባቸውና ከሀገር ውስጥ ዝርያዎች ብቻ የተወለዱ የዳል... ...ቶች ያልተዳቀሉ ይባላሉ። /Source: Agricultural Statistical Methodology In Ethiopia,Support ... Food security Information system 2009 .Samia Zekaria, etal. Collaboration with ...A,MOARD,FAO,and European Commisssion

3.2.49 **ንብ ማነብ**:- ...ሀላዊ ወይም መለስተኛ ዘመናዊ ወይም ዘመናዊ ቀፎን በመጠቀም ማር የማምረት ተግባር ነው። /Sourc... ...gricultural Statistical Methodology In Ethiopia,Support to Food security Information syste... ...009 .Samia Zekaria, etal. Collaboration with CSA,MOARD,FAO,and European Commis...on

3.2.50 **ባህላዊ ቀፎ**:- ...ማለት ከተለያዩ ነገሮች/ለምሣሌ፣ ከሸንበቆ፣ ከቀርከሃ፣ ከእንጨት፣ ከተቦረቦረ ዛፍ፣ ከእንሥራ ...ወዘተ/የ... ...ራና ማር የሚመረትበት ማለት ነው። /Source: Agricultural Statistical Methodology In Et...pia,Support to Food security Information system 2009 .Samia Zekaria, etal. Collaboration ...h CSA,MOARD,FAO,and European Commisssion

3.2.51 **መለስተኛ ...ናዊ (የሽግግር ቀፎ)**:- ማለት በግብርና ሚኒስቴር ወይም አግባብ ባላቸው መሥሪያ ቤቶች የሙያ ድጋፍ ...ቶ ከባህላዊ ቀፎ የተሻለ ምርት የሚሰጥ ማለት ነው። ከዚህ በተጨማሪ - ገበሬው በቀላሉ ሊሠራው የሚ...

- በሣጥ... ...መልክ የተሰራ አንድ ቀፎ ብቻ የሆነ
- በአን... ...ዘንግ ጠርዝ ሰም በማጣበቅ ንቦች እንጀራው ተጋግሮ ለዕንቁላል መጣያና ማር መሥ... እንዲገለገሉበት ወደ ቀፎ በመጨመር የሚዘጋጅ የቀፎ ዓይነት ነው።/Source: Agric...tural Statistical Methodology In Ethiopia,Support to Food security Infor...ation system 2009 .Samia Zekaria, etal. Collaboration with CSA,...OARD,FAO,and European Commisssion

3.2.52 **ዘመናዊ ቀፎ**:- ማለት በግብርና ሚኒስቴር ወይም አግባብ ባላቸው መሥሪያ ቤቶች ባለሙያ ተሰርቶ ከፍ ያለ ምርት የሚሰጥ ማለት ሲሆን በሳጥን መልክ የተሰራና ከአንድ በላይ ቀፎዎች አደራርቦ ማስቀመጥ የሚቻልበት ነው። በተጨማሪም የራሱ የሆነ በሽቦ የተሰራ የእንጀራ መጋገሪያ ፍሬም ያለውና እንጀራው በባለሙያ ከተሰራ በኋላ ወደ ቀፎው በመጨመር በቀጥታ ንቦች ዕንቁላልና ማር እንዲሰሩበት ተደርጎ የተዘጋጀ የንብ ቀፎ ነው። /Source: Agricultural Statistical Methodology In Ethiopia,Support to Food security Information system 2009 .Samia Zekaria, etal. Collaboration with CSA,MOARD,FAO,and European Commisssion

3.2.53 **ሌላ ግብርና**:- ማለት ዓሣ ማስገር፣ ከሰል ማክሰል፣ ግንድላ ማዘጋጀት፣ የደን እርሻ፣ አበባና የዛፍ

ችግኞች ማዘጋጀት ወይም ማፍላት ወዘተ የመሳሰሉትን ያጠቃልላል:: /Source: Agricultural Statistical Methodology In Ethiopia,Support to Food security Information system 2009 .Samia Zekaria, etal. Collaboration with CSA,MOARD,FAO,and European Commisssion

3.2.54 የመንግስት እርሻ:- በፌደራል ወይም በክልል መንግስት ወይም በፕራይቬታይዜሽን ኤጀንሲ የሚተዳደርና በፌደራል መንግስት ወይም በክልል የኢንቨስትመንት ቢሮ የተመዘገበ ባለሙያዎችንና ሌሎች ሠራተኞችን ቀጥሮ በዘመናዊ የእርሻ ዘዴና መሣሪያዎች እየታገዘ የተለያዩ ሰብሎችን/ተክሎችን በማምረት የቤት እንስሳትን በማርባት ወይም በማድለብ ወይም ንብ በማነብ ሥራ የተሰማራና ምርቱን ለሀገር ውስጥ ፍጆታና ለውጭ ሀገር ለሽያጭ የሚያቀርብ መንግስታዊ ድርጅት ነው:: /Source: Agricultural Statistical Methodology In Ethiopia,Support to Food security Information system 2009 .Samia Zekaria, etal. Collaboration with CSA,MOARD,FAO,and European Commisssion

3.2.55 የግል ንግድ እርሻ:- በአንድ ወይም ከአንድ በላይ በሆኑ የግል ባለሀብቶች ሽርክና/ህብረት የተቋቋመና የሚተዳደር በፌደራል ወይም በክልል ኢንቨስትመንት ቢሮ የተመዘገበ ወይም ከማንኛውም የመንግስት አካል ተመዝግቦ ህጋዊ ፈቃድ ያለው ባለሙያዎችንና ሌሎች ሠራተኞችን ቀጥሮ ወይም ባቋቋሙት ሰዎች ወይም ቤተሰብ የሚንቀሳቀሳ በዘመናዊ ወይም በባህላዊ የእርሻ ዘዴዎችና መሣሪያዎች እየታገዘ የተለያዩ ሰብሎችን/አበባዎችን በማምረት ወይም የተለያዩ የቤት እንስሳትን በማርባት ወይም በማድለብ ወይም ንብ በማነብ ሥራ ተሰማርቶ ምርቱን ለሀገር ውስጥ ፍጆታና /ለውጭ ሀገር ለሽያጭ የሚያቀርብ የግል ድርጅት ነው:: /Source: Agricultural Statistical Methodology In Ethiopia,Support to Food security Information system 2009 .Samia Zekaria, etal. Collaboration with CSA,MOARD,FAO,and European Commisssion

3.2.56 የአምራቾች ሕብረት ስራ ማህበር እርሻ:- ከአንድ በላይ በሆኑ አምራች ገበሬዎች ህብረት የተለያዩ የግብርና ምርቶችን በማምረት የተገኘውን ምርትም ለአባላቱ በምርት ማምረት ሂደት በነበራቸው የሥራ አስተዋጽኦ መጠን በዓይነት ወይም የተገኘውን አጠቃላይ ምርት በከፊል ወይም ሙሉ በሙሉ በሀገር ውስጥ ወይም በውጭ ሀገር በሚገኙ ገበያዎች በመሸጥ ገቢውን ለመከፋፈል በመስማማት በህግ የተቋቋመና በክልል፣ በዞን፣ በወረዳ በግብርና ቢሮ የህብረት ሥራ ማህበራት ማደራጃ የተመዘገበና ፈቃድ ያገኘ ማህበር ነው:: (በዚህ ትርጉም የአገልግሎት ሰጭ ህብረት ሥራ ማህበራት አይጠቃለሉም) /Source: Agricultural Statistical Methodology In Ethiopia,Support to Food security Information system 2009 .Samia Zekaria, etal. Collaboration with CSA,MOARD,FAO,and European Commisssion

3.2.57 የድርጅት እርሻ (የት/ት ቤት፣ የመንግስት መ/ቤት፣ የኃይማኖት ድርጅቶች፣ የወህኒ ቤቶችና መንግስታዊ ያልሆኑ እርዳታ ሰጪ ድርጅቶች እርሻ):- በት/ቤት ወይም በመንግስት መ/ቤት ወይም በሃይማኖት ድርጅቶች ወይም በወህኒ ቤቶች አስተዳደር ወይም መንግስታዊ ባልሆኑ እርዳታ ሰጭ ድርጅቶች . . . ወዘተ. የተቋቋመና በተለያዩ የግብርና ሥራ ዓይነቶች (በሰብል ማምረት፣ በከብት ማርባትና ማድለብ ወይም በሁለቱም) ተሰማርተው የተለያዩ የግብርና ምርቶችን በማምረት ምርታቸውን ሙሉ በሙሉ ወይም አብዛኛውን የሚሸጡ እርሻዎችን ያጠቃልላል:: /Source: Agricultural Statistical Methodology In

Ethiopia,Support to Food security Information system 2009 .Samia Zekaria, etal. Collaboration with C A,MOARD,FAO,and European Commisssion

3.2.58 **ኩንታል:-** ኩን ል ማለት መቶ ኪሎ ግራም የሚመዝን ክብደት ማለት ነው:: /Source: FAO Statistics Division

3.2.59 **ሄክታር:-** ሄክ ማለት 10000 (አሥር ሺህ) ሜትር ካሬ ስፋት ያለው መሬት ነው:: /Source: FAO Statistics Divis

3.2.60 **ቤሪንግ:-** በማ ልክቶሽ ወቅት የሰሜንን አቅጣጫ መነሻ በማድረግ ከአንዱ ማዕዘን ወደ ሌላው ማዕዘን ኮምፓስ በማ በ የሚገኘው ዲግሪ ቤሪንግ ይባላል:: /Source: Agricultural Statistical Methodology In Eth ia,Support to Food security Information system 2009 .Samia Zekaria, etal.CSA,MOARD,F ,and European Commisssion

3.3 የንግድ ስታትስቲ

3.3.1 ንግድ:- ንግድ ት ትርፍ ለማግኘት ዕቃዎችን ገዝቶ በጅምላም ይሁን በችርቻሮ መሸጥ ነው:: የገዙትን ዕቃ ወደ ሌ መልክ ቀይሮም ይሁን ሳይቀይሩ መሸጥ ንግድ ይባላል:: ይህም ከትናንሽ ንግድ ማለትም ከቆሎ ሻጭን እስከ ትላልቅ ንግድ ያለውን ያካትታል:: የመነገጃ ቦታውም ጉልት፣ ገበያ ቦታ፣ ወይም በየቦታው እየተ ሩ ወይም በተወሰነ ቤት ውስጥ በቋሚነት ተቀምጦ ሊሆን ይችላል::

3.3.2 አከፋፋይ ንግድ: ከፋፋይ ንግድ ማለት የዕቃዎችና ሸቀጣሸቀጦች ቅርፅና ይዘት ሳይለወጥ ገዝቶ የመሸጥ ተግባር/ንግድን ጠቃልላል:: የአከፋፋይ ንግድ ዓይነት ሁለት ሲሆን አንደኛው የጅምላ ንግድ ሲሆን ሁለተኛው ደግሞ የችር ንግድ ነው::

3.3.3 የጅምላ ንግድ :- ጅምላ ንግድ ማለት አዳዲስ ወይም አሮጌ ዕቃዎችን /ቀደም ሲል የነበራቸውን አሰራር ወይም ቅርፃቸውንና ባህርያቸውን ሳይለውጥ/ ለኢንዱስትሪዎች፣ ለንግድ ተቋሞች፣ ለድርጅቶች፣ ለችረቻሪዎች፣ ለሌሎች የጅምላ ነጋዴዎች ... ወዘተ የመሸጥ ተግባር ማለት ነው:: በዚህ የንግድ ዘርፍ ለሚሸጡት ሸቀጥ በቀጥታ ባለቤት የሆኑ የጅምላ ነጋዴዎችና የንግድ ወኪሎች በሙሉ ይጠቃለላሉ:: ምሣሌ:- አስመጪዎች፣ ላኪዎች፣ የኢንዱስትሪም ሆነ የእርሻ ምርት በጅምላ አከፋፋዮች፣ በጅምላ የሚሸጡ የሕብረት ሥራ ማህበራት፣ ነዳጅ በማከማቸት በጅምላ የሚሸጡ ዴፖዎች ... ወዘተ በጅምላ ንግድ ድርጅትነት ሥራ የሚጠቃለሉ ናቸው::

3.3.4 **የችርቻሮ ንግድ** :- የችርቻሮ ንግድ ማለት አዳዲስ ወይም አሮጌ ዕቃዎችን/ቀደም ሲል የነበራቸው አሰራር ወይም ቅርጻቸውና ባህሪያቸው ሳይለዉጥ/ለተጠቃሚው ኅብረተሰብ ለግል ወይም ለቤተሰብ ፍጆታ ወይም ጥቅም መልሶ የመሸጥ ተግባር ማለት ነው:: በችርቻሮ የንግድ ዘርፍ ለሚሸጡት/ ለሚቸረችሩት ሸቀጥ በቀጥታ ባለቤት የሆኑ የችርቻሮ ንግድ መደብሮች በሙሉ ይጠቃለላሉ:: ለምሳሌ:- ሱቆች፣ ኪዎስኮች፣ የገበያ

መደብር፣ በችርቻሮ ንግድ የተሰማሩ የሕብረት ሥራ ማህበራት ሱቆች፣ የጽሕፈት መሳሪያዎች፣ የመጽሄቶች ንግድ፣ የቢሮ ዕቃዎች ንግድ፣ የተዘጋጁ ልብሶች ንግድ፣ ያገለገሉ ዕቃዎች ችርቻሮ መደብር፣ የግልና የቤት ዕቃዎች ጥገናና ዕድሳት መደብር/ምሳሌ:- የጫማ፣ የኤሌክትሪክ ዕቃዎች፣ ሰዓትና ጌጣጌጥ፣ መድኃኒት ቤቶች ...ወዘተ::

3.3.5 የአገልግሎት ሰጪ ንግድ :- የአገልግሎት ሰጪ ንግድ ማለት ለግል፣ ለቤተሰብ ወይም ለድርጅቶች በክፍያ ላይ ተመስርቶ የሚሰጥ የልዩ ልዩ አገልግሎቶች የንግድ ተግባር ማለት ነው::

3.3.6 የአገር ዉስጥ ጅምላ ንግድ :- የአገር ውስጥ ጅምላ ንግድ ማለት የንግድ ድርጅቱ በአገር ውስጥ በሚመረቱ ሸቀጦች ጅምላ ንግድ የተሰማራ ማለት ነው::

3.3.7 ወደ ዉጭ የመላክ ንግድ :- ወደ ውጭ የመላክ ንግድ ማለት የንግድ ድርጅቱ ማንኛውንም ዓይነት ዕቃ ወደ ውጭ የመላክ ተግባር የሚያከናውን ማለት ነው:: ምሳሌ:- ቡና፣ የቅባት እህሎች፣ የቁም ከብቶች፣ የወፍ ዝርያዎች ...ወዘተ.

3.3.8 ከዉጭ የማስመጣት ንግድ :- ከውጭ የማስመጣት ንግድ ማለት የንግድ ድርጅቱ ማንኛውንም ዓይነት ዕቃ ከውጭ የማስመጣት ተግባር የሚያከናውን ማለት ነው:: ምሳሌ:- የልማት ዕቃዎች፣ የሕክምና መገልገያ መድኃኒቶች፣ የፍጆታ ዕቃዎች ...ወዘተ.

3.3.9 የንግድ ወኪል:- የንግድ ወኪል ማለት የባለቤትነት ፈቃድ ሳይኖረው በሕግ ተወክሎ የሌላ/የሌሎች/ድርጅቶችን ሥራ በኃላፊነት የመሥራት ተግባር የሚያከናውን ማለት ነው::

3.4 የዋጋና የሸማቾች ዋጋ መመዘኛ ኢንዴክስ ጽንሰ ሃሳቦች

3.4.1 ዋጋ:- ናዋጋን ማለት የዕቃ ወይም የአገልግሎት ልዉዉጥ ዉጤት ሲሆን ይህም ዉጤት የሚገለፀዉ በገንዘብ ተመን ነዉ:: በአጠቃላይ ዋጋ ማለት በሁለት ወገኖች መሃከል የሚደረግ ግብይት ወይም ልዉዉጥ ዉጤት ሲሆን የሚያመለክተዉ አንዱ ወገን(ገዥ) ለሻጩ በሚሰጠዉ ነገር (ለምሳሌ ገንዘብ) ፈንታ ዕቃ ወይም አገልግሎት ማግኘት ነዉ::

3.4.2 የችርቻሮ ዋጋ:- የችርቻሮ ዋጋ ማለት አንድ የመጨረሻ ገዢ(በላተኛ) ለአንድ መጠኑ ለታወቀ ዕቃ የሚከፍለዉ ዋጋ ማለት ነዉ:: ይህም ዋጋ ከሽያጭ ጋር ግንኙነት ያላቸዉ ወጪዎችንና ቀረጥን ያጠቃልላል::

3.4.3 በገጠር ግብርና ምርቶች የአምራች ዋጋ፦ የግብርና ዉጤቶች የአምራች ዋጋ የሚባለዉ አንድ ገበሬ ዓይነቱና መጠኑ በዉል ለታወቀ የግብርና ዉጤት በአንድ በተወሰነ ቦታ የመጀመሪያ ሽያጭ በሚያከናዉንበት ወቅት የሚያስከፍለዉ ዋጋ ነዉ:: ገበሬዉ ምርቱን ዉጤት ከቤቱ ዉጭ ወስዶ የሚሸጥ በመሆኑ ይህ የአምራች ዋጋ ከደጅ /Farm Gate Price/ ከሚቀበለዉ ዋጋ ጋር አንድ ላይሆን ይችላል::

3.4.4 **የሸማቾች ዋጋ መመዘኛ ኢንዴክስ (Consumer Price Index)፡-** የሸማቾች ዋጋ መመዘኛ ኢንዴክስ ቤተሰቦች ለፍጆታ የ ገዙአቸዉ ዕቃዎችና አገልግሎቶች አጠቃላይ የዋጋ ለዉጥ በጊዜ ሂደት የሚለካበት የመቶኛ አሃዝ ነዉ። ሸማቾች ዋጋ መመዘኛ ኢንዴክስ መጠናቸዉና ጥራታቸዉ ለታወቁ (ለተወሰኑ) የገበያ ዕቃዎችና አገልግሎ በጊዜ ሂደት ያሳዩትን የዋጋ ለዉጥ የሚያሳይ ስሌት ነዉ። የሸማቾች ዋጋ መመዘኛ ኢንዴክስ የሸማቹ ወጪ (cost of living) በዋጋ ለዉጥ ምክንያት ምን ያህል እንደጨመረ ወይም እንደቀነሰ የሚያሳይ ፡። ሆኖም የችርቻሮ ዋጋ መመዘኛ ኢንዴክስ(CPI) የዕቃዎቹና አገልግሎቶቹ ጥራት ለዉጥ(change in th uality of goods and services) ወይም የሸማቾች ባህርይ ለዉጥ(change in consumer behaviour) የሚያሳ አይደለም። የሸማቾች ዋጋ መመዘኛ ኢንዴክስ ሸማቾች ለኑሮ በሚያወጡት ወጪ (Consumer Cost O ing) ላይ የተከሰተዉን ለዉጥ ከዋጋ ለዉጥ አንፃር ብቻ የሚያሳይ ነዉ።

3.4.5 **የዋጋ ግሽበት/ ቅነስ፡-** ማለት የሸማቾች ዋጋ መመዘኛ ኢንዴክስ አማካይ የመቶኛ ለዉጥ ማለትነዉ።

3.5 የገቢና ወጪ ስታትስቲክስ

3.5.1 **ገቢ፡-** ማለት ገር ውስጥ ፍጆታ የሚውሉ ዕቃዎችና አገልግሎቶችን መሸጥ ወይም ማምረት ወይም በቤተሰብ ድርጅት ጥ አምርቶ መሸጥ ጠቅለል ባለ መልኩ ለመጥቀስ ገቢ (በገንዘብና በዓይነት)

- ምንዳና ደመ ዝ፣ አበል፣ ትርፍ ሰዓት ክፍያ፣ ጉርሻ፣ ጡረታ፣ ኮሚሽን፣ ቅናሽ፣ ተቀጣሪው ለተከራየው ቤት ቀ ው የሚከፍለው ገንዘብ መጠን፣ ቀጣሪው በነፃ እንዲኖርበት ከቀጣሪው የተሰጠ ቤት ኪራይ ግምት፣ ሌሎ የተቀጣሪው ጥቅማጥቅሞች - ትርፍና የኩባንያ የትርፍ ክፍያ፣ ሐዋላ፣ ወለድና በነፃ የሚቀርቡ ዕቃዎች (እንጨት ውሃ ስልክ ወዘተ) የመሳሰሉት ናቸው።

3.5.2 **ወጪ፡-** ማለ ቤተሰቡ ለፍጆታ ዕቃዎች ብሎ የሚያወጣው ወጪ ሆኖ በጥሬ ገንዘብ ለዕቃዎችና አገልግሎቶች የሚወ ወጪንም ያካትታል።

3.5.3 **የፍጆታ ወጪ** ማለት በተወሰነ ወቅት ለቤተሰቡ የሚወጣ ወጪ ሲሆን ይሄም የሚያካትተው በተደጋጋሚ ለሚገዙ የምግብ ዓይነቶች ትምባሆና መጠጥ የማይቆዩ ዕቃዎችና አገልግሎቶች እንዲሁም ለተወሰነ ጊዜ የሚቆዩ ዕቃዎችና አገልግሎቶች የሚወጡ ወጪዎችን ያጠቃልላል።

3.5.4 **የነፍስ ወከፍ ገቢ ለመግዛት አቅም (GNI PPP Per Capita) ፡-** አጠቃላይ የሀገር ገቢ በመግዛት አቅም ሲካፈል እኩል ዓመት ላይ ላለ ህዝብ ብዛት ሲሆን የአንድን ሀገር የመግዛት አቅም እንደ አንድ ፋክተር እንደሚለውጥ በመጠቀም ጠቅላላ የሀገሪቱን ገቢ ወደ አለማቀፍ ገንዘብ (ዶላር) መለወጥ ይቻላል።

3.5.5 **ደመወዝ፡-** ማለት አንድ ሠራተኛ በቋሚነት፣ በኮንትራት፣ ወይም በጊዜያዊነት ተቀጥሮ በጥሬ ገንዘብ ወይም በዓይነት ወይም ደግሞ በሁለቱም መልክ የሚያገኘው የገቢ መጠን ነው።

3.5.6 **ምንዳ፡-** ለአንድ ሰራተኛ በአብዛኛዉ በገባዉ የኮንትራት ዉል መሰረት በሰራዉ መጠን፣ በሰዓት ወይም

በቀን ለጉልበቱ ወይም ለአገልግሎቱ የሚከፈለዉ የክፍያ ዓይነት ነዉ።

3.5.7 የውሎ አበል፦ ማለት አንድ ሠራተኛ ተመድቦ በሚሰራበት የሥራ ቦታ ወይም ኃላፊነት፣ የሥራ ፀባይ...ወዘተ ሲባል ከተቀጠረበት ደመወዝ በተጨማሪ በቋሚነት የሚከፈል ነው። ለምሣሌ፦ ቆላ አበል፣ የደጋ አበል(የውርጭ አበል)...ወዘተ

3.5.8 ማበረታቻ፦ አንድ ድርጅት አመርቂ ወይም የተሳካ ተግባር በማከናወኑ ወይም ርፋማ በመሆኑ ምክንያት ለሥራው መሳካት አስተዋጽኦ ላበረከቱ ሠራተኞች በአንድ ጊዜ የሚከፈል የማበረ ክፍያ ነው።

3.5.9 የዳይሬክተሮች አላዋንስ (የቦርድ አባላት አላዋንስ)፦ ይህ ማለት የራሳቸውን (ሥራ ነጣቸው መደበኛ የሥራ ድርሻ) እየሰሩ ተጨማሪ ተግባራት ለማከናወን ሲባል በተለያዩ ድርጅቶች ተመድበ ለቦርድ አባልነት በማገልገላቸዉ በተሰበሰበ ቁጥር ታስቦ የሚከናወን ክፍያ ነው።

3.5.10 የትርፍ ጊዜ የስራ ክፍያ ፦ አንድ ሠራተኛ ከመደበኛ የሥራ ሰዓት ውጭ ዲሰራ በመደረጉ ምክንያት የሚከፈለዉ ተጨማሪ ክፍያ ነው።

3.5.11 ኮሚሽን፦አንድን ሥራ በማከናወን ከሚገኘው ገቢ የሚከፈል የመቶኛ ድርሻ ነው። ምሣሌ፦ ከሽያጭ ውክልና የሚገኝ፣ ከድለላ፣ ከአሻሻጭነት፣...ወዘተ የሚገኝ ድርሻ ይጠቀሳሉ።

3.5.12 ቅናሽ(discount) ፦ አንድ ሠራተኛ በሚሰራበት ድርጅት የሚመረቱ ዕቃዎችና ልግሎቶች ሲገዛ የድርጅቱ ሠራተኛ በመሆኑ ብቻ የሚደረግለት የዋጋ ቅነሳ ነው።

3.5.13 ጥቅማ ጥቅሞች፦ ቀጣሪው ለተቀጣሪው በነፃ የሚያቀርበው ምግብ ዋጋ፣ በነፃ የ ጠው ውሃ ዋጋ ግምት፣ የመብራት፣ የስልክ፣ የነፃ ህክምና፣ መኪና፣ ነዳጅ የመሳሰሉት ናቸው። ምሣሌ፦ ብራት ኃይል፣ በቴሌ፣...ወዘተ የሚሰሩ ሠራተኞች እስከተወሰነ ደረጃ የመብራት ክፍያ ሳይከፍሉ የሚ ት አገልግሎት የገንዘቡ መጠን ተሰልቶ ገቢ እንዳገኘ ይቆጠራል ማለት ነው።

3.5.14 የፈጠራ ወይም የባለመብትነት ክፍያ (Royalties)፦ የሚባለው ለፈጠራ ውጤት ለደራሲዎች(አሰበ ድርሰት)፣ ገጣሚዎች፣ ሙዚቃ ተጫዋቾች፣...ወዘተ ሥራቸው በየጊዜው በሚሸጥበት ጊዜ የሚከፈላቸው ድርሻ ነው። በተጨማሪም የማዕድን (ማዕድናት፣ አሸዋ...ወዘተ)፣ የደን ሀብት ለመጠቀም ለባለመሬቱ ወይም ባለንብረቱ የሚከፈል ነው።

3.5.15 ጡረተኛ ወይም በተቆራጭ የሚተዳደር፦ በጡረታ ምክንያት ከሥራው ተገልሎ ጡረታ የሚያገኝ፣ በከተማ ቦታና ትርፍ ቤት አዋጅ መሠረት አበል የሚያገኝ ወይም ከቤተሰብ በተገኘ ተቆራጭ ገንዘብ የሚተዳደር፣ ወይም በአደጋ ምክንያት ከሥራው ተቀንሶ ቦርድ የወጣን ነው።

3.6 የቢዝነስ ስታትስቲክስ

3.6.1 ሽርክና፦ ሕጋዊ ሰውነት ያለው ኃላፊነቱ ያልተወሰነ ሆኖ ከአንድ በበለጠ ግለሰቦች ባለቤትነት የሚካሄድ ድርጅት ነው። ኃላፊነቱ ያልተወሰነ ማለት ማህበርተኞቹ ለየራሳቸው ያለወሰን አንድ ላይ ሆነው እርስ

በእርሳቸው ለማህ ግዴታዎች ሙሉ ኃላፊ የሆኑበት ነው::

3.6.2 ባለአክሲዮ ኩባንያ:- ሕጋዊ ሰውነት ያለው ኃላፊነቱ የተወሰነ ሆኖ በ5ና በላይ በሆኑ ግለሰቦች የጋራ ስምምነት የሚቋ ድርጅት ነው:: ኃላፊነቱ የተወሰነ ማለት ማህበርተኞቹ በድርጅቱ ውስጥ በገቡት መዋጮ ብቻ ሃላፊ የሚሆ ናቸው:: አክስዮን ከአንድ ግለሰብ ወደሌላ የባለቤትነት ስም ማዛወር ይቻላል::

3.6.3 ኃላፊነቱ ወሰነ የግል ኩባንያ:- ሕጋዊ ሰውነት ያለው ሆኖ ማንኛውም ማህበርተኛ ከገባው ወይም ከከፈለው መዋ በላይ ኃላፊ የማይሆንበትና ከሁለት በማያንሱ ከ50 በማይበልጡ ግለሰቦች ስምምነት የሚቋቋም ድርጅት ነው:: አክስዮን ከአንድ ሰው ወደ ሌላ የባለቤትነት ስም ማዛወር የሚቻለው ከአባሎቹ በ3/4ኛው ሲፈ ብቻ ነው::

3.6.4 የሕብረት ስራ ማህበር:- ማለት ከአንድ የበለጡ ግለሰቦች ወይም ቤተሰቦች ንብረታቸውንና ዕውቀታቸውን ማስተባበር ራሳቸው በስራ ተካፋይ በመሆን በጋራ ባለቤትነት አሰራር የሚያከናውኑት ድርጅት ነው:: የአምራች ወይም የአገልግሎት የሕብረት ስራ ማህበራት ንብረት የሆኑ የጅምላ፣ የችርቻሮ ወይም የአገልግሎት ንግድ ድርጅቶች በዚህ ይመደባሉ:: ይህ ክፍል የቀበሌ የሕብረት ሱቅ እና የመሳሰሉትን የንግድ ድርጅቶች በሙሉ ያጠቃልላል::

3.6.5 የንግድ ድርጅት (Enterprise):- በአንድ ስፍራ የተለየ አድራሻ ያለዉ አብዛኛዉን ጊዜ በአንድ ስራ አስኪያጅ ወ ባለቤት የሚመራ ሆኖ አንድ ወይም የተለያዩ ምርቶችን ወይም አንድ ወይም የተለያዩ አገልግሎቶች የሚሰጥና የህግ ሰዉነት ያለዉ ተቋም ነዉ::

3.6.6 የመነሻ ካፒታል :- ማለት በሥራ መስኩ/ድርጅቱ ባለቤት ወይም በአክስዮን ባለቤቶች በሆኑ ግለሰቦች የወጣ/የተዋ የሥራ መስኩ/ድርጅቱ መነሻ ገንዘብ ነው:: መነሻ ካፒታል ጥሬ ገንዘብን፣ ቋሚ ንብረትንና የተከማቹ ዕ ዎችን ያጠቃልላል::

3.6.7 የስራ ፈቃድ:- ማለት አንድ የሥራ መስክ/ድርጅት ለመስራት እንዲችል ከሚመለከተው የመንግስት አካል፣ ንግድ ሚኒስቴር፣ ንግድ ቢሮ፣ ንግድ መምሪያ፣ ማዘጋጃ ቤት ... ወዘተ/ የሚሰጠው ህጋዊ የምስክር ወረቀት ነው::

3.6.8 መደበኛ ያልሆነ የስራ ዘርፍ:- የሚባለው በግል ወይም በቤተሰብ ባለቤትነት የተያዘ ድርጅት/የሥራ መስክ ሆኖ የድርጅቱ ባለቤት ወይም ባለቤቶች ሠራተኛ ሳይቀጥሩ ወይም ቀጥረው በቀጥታ በሥራው የሚሳተፉበት የሥራ መስክ ሲሆን የሚከተሉትንም ባህሪያት ያሳያል፤

- በአነስተኛ የመነሻ ካፒታል ሊመሰረት ይችላል፤
- ዝቅተኛ ወይም ምንም የቴክኖሎጂ ውጤቶችን የማይጠቀሙ፤
- ሥራ ዕድልን ለራስና ለቤተሰብ ለመፍጠርና በአብዛኛው የዕለት ጉርስን ለማሟላት የሚከናወን የግል ወይም ቤተሰባዊ ድርጅትን የሚያካትት ነው፤
- በአብዛኛዉ ገበያ ተኮር የሆኑ ምርቶችን አገልግሎቶችን በማቅረብ ይታወቃሉ፤
- የተመዘገቡ የንግድ ተቋማትንና ማህበራትን አያካትትም፤
- የተሟላ የሂሳብ መዝገብና የማጠቃለያ ስርአት የላቸዉም፤

- ከአስር በታች በሆኑ ሰራተኞች የእለት ከእለት የስራ እንቅስቃሴያቸዉን ያከናዉናሉ፤
- በአብዛኛዉ የስራ ፈቃድ ባለማሟላታቸዉ ይታወቃሉ፤
- በአብዛኛው ቋሚ የስራ አድራሻ የሌላቸዉና በጊዜያዊ የሥራ ቦታ የሚሰሩ፤
- መደበኛ በሆኑ የገንዘብ/የፋይናንስ ድርጅቶች ድጋፍ ወይም ብድር በማያስገኙ የሥራ መስኮች የተሰማሩትንና እነዚህ የመሣሰሉትን ያጠቃልላል::

3.6.9 ስራ ማስኬጃ:- ማለት ድርጅቱ ለቋሚ ለጊዚያዊና ለኮንትራት ሰራተኞች ደመወዝና ለሌሎች ጥቅማጥቅም የወጣ ወጭ ለማምረት ኢንዱስትሪ ለተጠቀመባቸው ጥሬ እቃዎች መግዣ የወጣ ወጭ፣ ከምርት ስራ ጋር ቀጥታ ግንኙነት ላላቸው የኤሌክትሪክ ማገዶ፣ ውሃ፣ ስልክ፣ ፖስታ ... ወዘተ ሲሆን ባጠቃላይ የድርጅቱን የቀን ተቀን እንቅስቃሴ ለማካሄድ የተደረገ ወጭ ነው:: በአብዛኛው የስራ ማስኬጃ ምንጭ የድርጅቱ ካዝና ወይም ለአጭር ጊዜ የተገኘ ብድር ነው::

3.6.10 የረጅም ጊዜ ኢንቨስትመንት (Long Term Investment):- ማለት ቋሚ ንብረትን ለመግዛት እንዲሁም የቋሚ ንብረትን ዕድሜ ለማራዘምና የመስራት አቅሙን ለማሻሻል ተብሎ የሚደረግ ኢንቨስትመንት ነው:: ለዚህ የሚሆነው የገንዘብ ምንጭ የሚገኘው ከድርጅቱ ካፒታልና ከረጅም ጊዜ ብድር ነው::

3.6.11 የማምረት አቅም:- ድርጅቱ በዓመቱ ውስጥ ካለምንም ማቋረጥ በሙሉ ጉልበቱ ቢሰራ ኖሮ ሊያመርት የሚችለው የእያንዳንዱ የምርት መጠን የማምረት አቅም ይባላል:: ድርጅቱ ስራውን ሳያቋርጥ ዓመቱን በሙሉ ያለምንም የመለዋወጫ፣ የውጭ ምንዛሪ፣ የገቢ ችግር፣ የሙያ ችሎታ ማነስ ወዘተ ... ሊያመርት የሚችለውን የምርት መጠን ነው:: ሆኖም ለአነስተኛ እድሳት፣ ጥገናና እንክብካቤ ድርጅቱ የቆመበት አጭር ምክንያት በሙሉ ጉልበት እንዳልሰራ አያስቆጥረውም::

3.6.12 የቤተሰብ ድርጅት :- የቤተሰብ ድርጅት የሚባለው በንግድ፣ ወይም በማምረት፣ ወይም አገልግሎት በመስጠት ተግባራት በመሰማራት ያመረተውን ወይም የገዛውን ሸቀጣ ሸቀጥና አገልግሎቱን ገንዘብም ሆነ በቀጣይነት (በዕቃ መልክ) ለመለወጥ ለገበያ የሚቀርብ ነው:: ይሁን እንጂ ምርቱ ለራሱ (ለቤተሰቡ) ፍጆታ ብቻ ቢውልም እንኳ ግብርና በቤተሰብ ድርጅትነት ይመደባል:: የቤተሰብ ድርጅት ከሌሎች ሕጋዊ አቋም ካላቸው የኢኮኖሚ ድርጅቶች ከሚለይባቸው ነጥቦች መካከል ቁልፍ መሠዘኛው ድርጅቱ ከቤተሰቡ ተለይቶ ራሱን የሚያስችለው ሕጋዊ አቋም የሌለው መሆኑ ነው:: ይህም ሲባል የቤተሰቡ ድርጅት መብቱን ለማስከበርም ሆነ ግዴታውን ለመወጣት የሚያስችለው ሕጋዊ አቋም የሌለው በመሆኑ መብቱን ለማስከበርም ሆነ ተጠያቂ ለመሆን የሚችለው ድርጅቱ በራሱ ሳይሆን በቤተሰቡ(የቤተሰብ ኃላፊ)/ተወካይ) አማካኝነት ነው:: ድርጅቱ በራሱ ግን የመክሰስም ሆነ የመከሰስ ግዴታ አይኖረውም:: ይሁን እንጂ የንግድ/የሥራ ፈቃድ የሌላቸው የኢኮኖሚ ድርጅቶች በሙሉ እና የንግድ/የስራ ፈቃድ ቢኖራቸውም የድርጅታቸው ወጪና ገቢ ከቤተሰቡ ወጪና ገቢ ሳይለይ ምንም ዓይነት የሂሳብ መዝገብ ሳይኖራቸው በኢኮኖሚ እንቅስቃሴ ውስጥ ከገቡ ብቻ በቤተሰቡ ድርጅትነት ይፈረጃሉ::

3.7 የኢንዱስትሪ ፅንሰ ሃሳብ

3.7.1 ማምረት:- ማለት የጥሬ ዕቃዎችንና የሸቀጣሸቀጦችን ቅርፅና ይዘት መካኒካዊ ወይም ኬሚካላዊ የሆነ

ዘዴ በመጠቀም የመ ጥና የአካል መገጣጠም ሥራዎችን የማከናወን ተግባር ነው::/መቁበቁሰስ፡ ህመሁ/

3.7.2 ኮንስትራክሽ ዲስ ሀብት ለመፍጠር ተብለው የሚገነቡ/የሚሰሩ እንደ ቤት፣ መንገድ ድልድይ፣ ቦይ፣ የኤሌትሪክ ማመን ያሉትን ያጠቃልላል::

3.7.3 የማምረቻ ሪያ፡- ለኢንዱስትሪ፣ ሃይል ማመንጫ ለብረታብረት ስራ የሚያገለግሉ እንደ ማሽን፣ ሮቦትና የእጅ መ ያ መሳሪያዎችን ያጠቃልላል::

3.7.4 ተሽከርካሪ፡ ተሽከርካሪ ማለት ሰውና ዕቃ ለማመላለስ የሚያገለግል ማንኛውም ዓይነት ተሽከርካሪ ማለት ነው:: ለም ሌ:- መኪና፣ ጋሪ ...ወዘተ

3.7.5 ኢንዱስት ኢንዱስትሪ ማለት ከሌሎች አይነት የስራ ዘርፎች ጋር ሲነፃፀር ሰዎች አንድ የተለየ አይነት የስራ እ ስቃሴ የሚካሄዱበት ስፍራ ነዉ::

3.7.6 አነስተኛ ማምረቻ ኢንዱስትሪ፡- ማለት አንድ ወይም ከአንድ በላይ ምርቶችን የሚያመርትና የሚከተሉትን ፈርቶች የሚያሟላ ተቋም ነው:: እነሱም

- ካይ ዘጠኝ እና ከዚያ በታች በሥራው ተካፋይ የሆኑ ሠራተኞች ያሉት፤
- ኛውን ግዜ በአንድ ስራ አስኪያጅ ወይም ባለቤት የሚመራ፤
- ርጂ ወይም በሞተር ኃይል የሚንቀሣቀስ መሣሪያ በመጠቀም አንድ ወይም የተለያዩ ቶችን የሚያመርት ፋብሪካ ሲሆን እና
- ንድ ስፍራ የተለየ አድራሻ ያለው ሲሆን ነዉ::

3.7.7 የትላ ና መካከለኛ ማምረቻ ኢንዱስትሪ፡- ማለት አንድ ወይም ከአንድ በላይ ምርቶችን የሚያመርትና የሚከተሉት መስፈርቶች የሚያሟላ ጠቋም ነው:: እነሱም

- በአማካይ አሥር እና ከዚያ በላይ በሥራው ተካፋይ የሆኑ ሠራተኞች ያሉት፤
- አብዛኛውን ግዜ በአንድ ስራ አስኪያጅ ወይም ባለቤት የሚመራ፤
- በኢነርጂ ወይም በሞተር ኃይል የሚንቀሣቀስ መሣሪያ በመጠቀም አንድ ወይም የተለያዩ ምርቶችን የሚያመርት ፋብሪካ ሲሆን እና
- በአንድ ስፍራ የተለየ አድራሻ ያለው ሲሆን ነዉ::

3.7.8 ጎጆና ዕደ-ጥበብ ማምረቻ፡- ማለት አንድ ወይም ከአንድ በላይ ምርቶችን የሚያመርትና የሚከተሉትን መስፈርቶች የሚያሟላ ተቋም ነው:: እነሱም

- በአብዛኛዉ ለምርት ስራ እና ለምርት ማከፋፈሉ ስራ የቤተሰቡን አባላት የሚጠቀም፤
- አብዛኛውን ጊዜ በኣንድ ስራ መሪ(ስራ አስኪያጅ) ወይም ባለቤት የሚመራ፤
- ምርቱን በሰው ኃይል በዕጅ/በእግር በሚንቀሳቀስ መሳሪያ በመጠቀም አንድ ወይም ከዛ በላይ የሆኑ የተለያዩ ምርቶችን ለገበያ የሚያመርት እና
- በአንድ ስፍራ የተለየ አድራሻ ያለው ሲሆን ነዉ::

ምሳሌ:- በዳቦ መጋገር፣ የእንጀራ መጋገር፣ በድንጋይ ወፍጮ የተለያዩ የዱቄትና የኬክ ዓይነቶችን ማምረት፣ የድንች ጥብስ/ችፕስ/ማምረት፣ ጠላ መጥመቅ፣ ጠጅ መጣል፣ አረቄ ማውጣት፣ ለተለያዩ መጠጦች የሚውል ብቅልን ማምረት፣ የልብስ ስፌት፣ የስንደዶ ስፌት፣ የሸማ ስራ፣ የፈትል ስራ፣ የሹራብ ስራ፣ የጥልፍ ስራ፣ የስጋጃና የስሌን ስራ፣ የፈረስና የበቅሎ ኮርቻዎች መስራት፣ ቆዳ ማልፋትና መፋቅ፣ የፕላስቲክ ስራ፣ የጫማ ስራ፣ የቤት እቃዎችና ጌጣጌጦች፣ ንጣፎችና ቅርጫቶች ማምረት፣ በተለያየ ቅርጽ ከ ተዋት የተሠሩ ዕቃዎችን ማምረት፣ ድንጋይን በተለያዩ ቅርጽ መጥረብና ማዘጋጀት፣ የአንጥረኛ ሥራዎች፣ ጥቀጣና በብየዳ ማረሻዎች ማምረት(ማምረቻ) ተብሎ የተጠቀሰው የጥሬ ዕቃዎችን፣ ወይም የመገጣጠሚያ ቅርጽ ወይም ይዘት ወደ አዲስ ውጤት የመለወጥና የአካል መገጣጠም ስራዎቸን የማከናውን ተግባር ነው።

3.7.9 ማዕድንና የማዕድን ቁፋሮ እንዲሁም የማዕድናት ዓይነቶች:- መዕድን ማለት ንኛዉም ዋጋ ያላቸዉንና በጠጣር፣ በፈሳሽና በጋዝ መልክ በመሬት ላይ ወይም ስር የሚገኝ በ ሎጂያዊ እና ስነምድራዊ ሂደት የተፈጠሩትን ቁስ አንላት ያጠቃልላል። የማዕድንና ቁፋሮ ሂደት ማዕድናትን ከከርሰ ምድር የማዉጣት፣ የማንጠር፣ የማጣራት፣የመፍጨት፣የመለጠጥ፣የማ ብ፣የማዕዳት፣ የመጥረብ፣ የማቅለጥ፣ የማሸግና ሌሎች የማዕድን ዉጤቶችን ለማዘጋጀት ል በማዕድን ማዉጫዎች ላይ ወይም አቅራቢያ ቦታ የሚከናወኑ ተጨማሪ የስራ ዕንቅስቃሴዎች ያጠቃልላል። ማዕድናት ከሚሰጡት ጥቅም አንፃር ከአፈጣጠራቸዉ ከሚገኙበት አለት አካባቢ ይም ከተለያዩ ጂኦሎጂያዊ ክስተቶች አንፃር በ አራት ክፍል ይመደባሉ።

3.7.10 የማእድን ስራ። መአድናትን ከከርሰ ምድር ማውጣት፣ ማድናትን እንደ ገልግሎታቸው መስረት መለየትንና መስል ስራዎችን ያጠቃልላል።

3.7.11 ብረታማ ማዕድናት-፡በተፈጥሮ ባህሪያቸዉ የመለጠጥ፣ የመተጣጠፍ፣ በቀላሉ ዕ ለማዉጣት አመቺ እንዲሁም ብርሃን፣ ሙቀትና ኤሌክትሪክ የማስተላለፍ ባህሪ ያላቸዉንና በገ ላይ ከፍተኛ ተፈላጊነት ያላቸዉን ያጠቃልላል።

3.7.12 የኢንዱስትሪ ማዕድናት: ለተለያዩ ኢንዱስተሪዎች በቀጥታም ሆነ በተ ዋሪ መንገድ በግብዓትነት የሚያገለግሉትን ማዕድናት በሙሉ ያጠቃልላል።

3.7.13 የሃይል ምንጭ ማዕድናት: በፈሳሽ፣ በጠጣርና በጋዝ መልክ የሚገኙትን ለሃይል ምንጭነት የምንገለገልባቸዉን ማዕድናት ያጠቃልላል።

3.7.14 የጌጣጌጥ ማዕድናት: የከበሩና በከፊል የከበሩ ማዕድናት ይዘት ያላቸዉን ያጠቃልላል።

3.7.15 አነስተኛ ኢንተርፕራይዝ

ሀ. በኢንዱስትሪ ዘርፍ (ማኑፋክቸሪንግ ኮንስትራክሽን ማዕድን)

ከ6-30 ሰዎች ቀጥሮ የሚያሰራ ወይም/እና የጠቅላላ ንብረታቸው መጠን በዋጋ ከብር **100001** (አንድ መቶ ሺህ አንድ) እስከ **1.5** ሚሊዮን ያልበለጠ ይሆናል።

ለ. በአገልግሎት ፡ (ችርቻሮ ንግድ ትራንስፖርት ሆቴልና ቱሪዝም የኢንፎርሜሽን ቴክኖሎጂና የጥገና አገልግሎ
ከ6-30 ሰዎች ቀ የሚያሰራ ወይም/እና የጠቅላላ ንብረታቸው መጠን በዋጋ ከብር 50001 (ሃምሳ ሺህ አንድ) እስ ብር 500000 /አምስት መቶ ሺህ/ ያልበለጠ ይሆናል፡፡ ከዚህ በላይ በተገለፀው ትርጉም በሰው ልና በጠቅላላ ሀብት መካከል አሻሚ ሁኔታ ሲፈጠር የጠቅላላ ሀብት መጠን ቀዳሚ መስፈርት ሆኖ ለግላል፡፡

3.8 የታክስና ባንክ ነክ ፅንሰ-ሃሳቦች

3.8.1 የሒሳብ መዝገብ፡- ማለት የፋብሪካውን/የድርጅቱን የወጭና የገቢ መጠን በየወጪና በየገቢው አርዕስት ዘርዝር የሚይ የትርፍና ኪሳራ መግለጫና የሂሳብ ቋት የሚይዝ መዝገብ ነው፡፡ ይህም የሂሳብ መዝገብ ለሒሳብ ቋት ሙቱ መጀመሪያ ላይ አዲስ ባላንስ ይዞ በአመቱ መጨረሻ ላይ የሚዘጋ ሲሆን ለትርፍና ኪሳራ መግለጫ ደግ በዓመቱ መጀመሪያ ላይ በአዲስ ባላንስ የሚጀመር ይሆናል፡፡ የዓመቱ መጀመሪያና መጨረሻ ማለት ግን ት ዓመት መጨረሻ ወይም የኢትዮጵያ የዘመን አቆጣጠር መጀመሪያና መጨረሻ ላይሆን ይችላል፡፡

3.8.2 የሂሳ ቋት፡- ማለት ድርጅቱ የሚገኝበትን ሁኔታ (Financial Position) የሚያሣይ፣ በዓመቱ መጀመሪያ መነሻ ያለው፣ በዓመቱ ውስጥ የተካሄደውን እንቅስቃሴ የሚያሳየውን ለውጥ በዓመቱ መጨረሻ ላይ የሚመ በትና ለሚቀጥለው ዓመት አዲስ መነሻ (ሮቁሮቃሰስ) የሚይዝ ማለት ነው፡፡

3.8.3 ትርፍ ኪሳራ መግለጫ፡- የድርጅቱን የወጪና ገቢ መጠን በየወጪና ገቢው አርእስት ዘርዝሮ የሚይዝ የድርጅቱን እንቅስቃሴ ትርፍ ወይም ኪሳራ እንደተገኘ የሚያሳይ ነው፡፡

3.8.4 የሚከፈል ገንዘብ(Payable)፡- የሚከፈል ገንዘብ ማለት ዕቃዎችና አገልግሎቶች በዱቤ ተገዝተው ወይም ባለንብረቱ ለተበደረው ገንዘብ ለባለንብረቱ/አገልግሎት ሰጪው/ወደፊት የሚከፈል ገንዘብ ማለት ነው፡፡

3.8.5 የሚሰበሰብ ገንዘብ (Recievable)፡- ዕቃዎችና አገልግሎቶች በዱቤ ተሸጠው ወይም ድርጅቱ ያበደረውን ገንዘብ ከተጠቃሚው ወደፊት የሚሰበሰብ ገንዘብ ማለት ነው፡፡

3.8.6 የወለድ ምጣኔ (interest) ፡- ድርጅቱ በባንክ በሚያስቀምጠው ገንዘብ ላይ የሚገኝ ገቢ እንዲሁም ከባንክ በሚበደረው ገንዘብ ላይ የሚከፈል ክፍያ ነው፡፡ ወለድ ቋሚ ወይም ተንቀሳቃሽ ሊሆን ይችላል፡፡

3.8.7 ከአክሲዮን የተገኝ ድርሻ፡- አንድ የኢኮኖሚ ድርጅት በጋራ በማቋቋም ከሚያደርገው የሥራ እንቅስቃሴ በተወሰነ ወቅት ለሚከናወነው የድርጅቱ ትርፍና ኪሳራ ሂሣብ መሰረት የተገኘውን ትርፍ ድርጅቱ ሲቋቋም ባወጡት የገንዘብ መጠን መሠረት የሚገኝ ገቢ ነው፡፡

3.8.8 የቁጠባ ሒሳብ፡- አንድ የቤተሰብ አባል የቁጠባ ሂሳብ ከፍቷል የሚባለው በመንግስት ወይም በግል ባንክ፣ በገንዘብ ቁጠባና ብድር ማኅበር ወይም ደግሞ በጥቃቅንና አነስተኛ የብድርና ቁጠባ ተቋማት ውስጥ

ተመዝግቦ የራሱ ደብተር ሲኖረው ብቻ ነው።

3.8.9 አነስተኛ (ወቅታዊ ጥገና)፡- ማለት የአንድን ቋሚ የሆነ ንብረት የአገልሎት ዘመን ለማራዘም የሚደረግ ጥገና ሳይሆን የንብረቱን ቅርፅ ወይም መልክ ለማሳመር ወይም ንብረቱ በነበረበት ሁኔታ አገልግሎት እንዲሰጥ የሚደረግ ጥገና ነው።

3.8.10 የዕጅ መሳሪያ፡- ማለት በሞተር ኃይል ሳይሆን በእጅ የሚንቀሳቀስ ማንኛውም የ ልገያ መሣሪያ ነው። ምሣሌ፡- አካፋ፣ ፋስ፣ መዶሻ፣ መጥረቢያ ... ወዘተ

3.8.11 የማምረቻ መሳሪያዎች፡- ማለት በሞተር ኃይል የሚንቀሳቀስ ማንኛውም የ ምረቻ ወይም የአገልግሎት መስጫ መሣሪያ ነው። ምሳሌ፡- በኤሌክትሪክ ኃይል የሚሰራ የእንጨት መሰ ቂያ፣ መበየጃ፣ የዳቦ መጋገሪያ ... ወዘተ.

3.8.12 ቋሚ ንብረት፡- ድርጅቱ ለምርት፣ አገልግሎት ለመስጠት፣ ለንግድ እንዲሁም ለአ ዳደራዊ ጉዳይ የሚጠቀምባቸው ከአንድ ዓመት በላይ እድሜ ያላቸው እንደ ቤት የማምረቻ መሳሪያዎች ተሽከርካሪዎችና የቤትና የቢሮ እቃዎች ያሉ ንብረቶች ናቸው። ቋሚ ንብረት አዲስ ወይም አሮጌ የተገዙ ወይም ከሌሎች ድርጅቶች የተወሰዱ ወይም በድርጅቱ የተሰሩ ሊሆኑ ይችላሉ።

3.8.13 አሞርታይዜሽን፡- ድርጅቱ ለማምረት፣ ለንግድና አገልግሎት ለመስጠት የሚጠቀ ባቸው ከአንድ ዓመት ዕድሜ ባላቸው በማይጨበጥ/intangible/ ቋሚ ንብረቶች ላይ የሚደረግ የአገልግሎ ቅናሽ ነው። ለምሳሌ፡- እንደ ፓተንት፣ የንግድ ምልክት፣ ጉድዊል፣ ኮፒራይት ... ወዘተ ያጠቃልላል።

3.8.14 ግብር/ታክስ፡- በሕግና ደንብ ላይ ተመርኩዞ መንግስት የኅብረተሰቡን ማኀበራዊ ኢኮኖ ያዊና ፖለቲካዊ አገልግሎቶች ለማስፋፋትና ለማጠናከር የሚያዉለዉን ገንዘብ ከሕዝብና ከድርጅቶች የ ያገኝበት ስልት ማለትነዉ። የግብር / ታክስ ዓይነቶች ቀጥተኛና ቀጥተኛ ያልሆኑ ተባለዉ ይከፈላሉ።

3.8.15 ቀጥተኛ ግብር/ታክስ፡- ማለት ማንኛዉም ግለሰብ ወይም ድርጅት በሚያገኘዉ ላይ በቀጥታ የሚጣል ግብር / ታክስ ነዉ። ቀጥተኛ ግብር / ታክስ የሚከተሉትን ያካትታል

- ከመቀጠር የሚገኝ ታክስ / ገቢ ግብር
- ከቤት ኪራይ የሚገኝ ታክስ / ገቢ ግብር
- ከንግድ ስራ የሚገኝ ታክስ / ገቢ ግብር
- ከሌሎች ገቢዎች የሚገኝ ታክስ / ገቢ ግብር

3.8.16 ከመቀጠር የሚገኝ ታክስ / ገቢ ግብር፡- ማንም ሰዉ በመንግስት መስሪያ ቤትም ሆነ በግል ድርጅቶች ዉስጥ ተቀጥሮ በወር ከብር 150 በላይ ሲያገኝ የሚከፍለዉ ታክስ / ገቢ ግብር ነዉ።

3.8.17 ከቤት ኪራይ የሚገኝ ታክስ / ገቢ ግብር፡- በማንኛዉም ሁኔታ ከተከራየ ቤት(ቤት ብቻ/ ቤት ከነግቢዉ ቤት ከነ ዕ... / ሁሉንም ወዘተ) በሚገኝ ገቢ ላይ የሚከፈል ታክስ / ገቢ ግብር ነዉ፡፡

3.8.18 ከ... ስራ የሚገኝ ታክስ / ገቢ ግብር፡- በንግድ፣ በሙያ (ፕሮፌሽናል በጣልቃ ገብ ስራና በመሳሰሉት የስራ መ... ማንኛዉም ግለሰብ ወይም ድርጅት በአንድ አመት የሚያከናዉነዉ ስራና በሚያገኘዉ ገቢ ላይ የሚጣል ...ስ/ ገቢ ግብር ነዉ፡፡

3.8.19 ከ...ች ገቢዎች የሚገኝ ታክስ / ገቢ ግብር፡- የቴክኒክ አገልግሎት (የባለሙያ ምክር /የቴክኖሎጂ አገልግሎ...) ከኢትዮጲያ ዉጭ በመስጠት፣ ከአክሲዮን ትርፍ ድርሻ፣ ንብረት ከማከራየት፣ ከወለድና ከመሳሰለ... በሚገኝ ገቢ ላይ የሚጣል ታክስ/ገቢ ግብር ነዉ፡፡

3.8.20 ...ጥተኛ ያልሆነ ግብር / ታክስ፡- ማለት እንደ ቀጥተኛ ግብር / ታክስ ከግለሰቡ ወይም ድርጅቱ ራሱ የሚከፍ...ዉ ሳይሆን በአገር ዉስጥም ሆነ በዉጭ በተመረቱ ምርቶችና አገልግሎቶች ከተጠቃሚዉ የሚሰበሰብ ታክስ ...፡፡ ቀጥተኛ ያልሆነ ግብር / ታክስ የሚከተሉትን ያካትታል፡፡

- ተጨማሪ እሴት ታክስ
- ተርን ኦቨር ታክስ፡
- ኤክሳይስ ታክስ፡
- የጉምሩክ ቀረጥ
- የቴምብር ቀረጥ
- ዊዝሆልዲንግ (withholding) ታክስ
- ሱር ታክስ፡

3.8.21 ተጨማሪ እሴት ታክስ፡- በፍጆታ ዕቃ ወይም በተጠቃሚ ወጪ ላይ የተመሰረተ ሲሆን ታክሱ የሚጣለዉም በፍጆታ ዕቃዎችና አገልግሎቶች ላይ ነዉ፡፡ የሚሰበሰበዉም ምርት ከዉጭ አገር ወደ ዉስጥ ሲገባ ወይም ማንኛዉም ታክሱ የሚከፈልበት የዕቃና የአገልግሎት ግብይት ሲካሄድ ነዉ፡፡ ታክሱ ከአስመጭዎችና ጥሬ ዕቃ አምራቾች ጀምሮ እስከ ቸርቻሪዎች ድረስ በሚደረጉ የማምረትና የማሰራጨት (የማከፋፈል) ሂደቶች በሁሉም ደረጃዎች በሚፈጠረዉ ተጨማሪ እሴት ላይ ይሰበሰባል፡፡

3.8.22 ተርን ኦቨር ታክስ፡- በአገር ዉስጥ በሚከናወን የዕቃ ወይም የአገልግሎት ሽያጭ ወቅት በየደረጃዉ የሚጣል ታክስ ነዉ፡፡

3.8.23 ኤክሳይዝ ታክስ፡- በአገር ዉስጥ በሚመረቱና ከዉጭ ወደ አገር ዉስጥ በሚገቡ የተወሰኑ ምርቶች/ዕቃዎች ላይ የሚጣል ታክስ ነዉ፡፡

3.8.24 ትራንዛክሽን ታክስ፡- ወደ ዉጭ በሚላኩና ከዉጭ በሚገቡ እቃዎች ላይ እና በኢነርጂ ወይም በሞተር ሀይል አገዛ ለሽያጭ በሚመረቱ ምርቶች ላይ የሚጣል ታክስ ነዉ፡፡

3.8.25 የጉምሩክ ቀረጥ፡- በትክክል ለዕቃዉ በተደረገ ጠቅላላ ወጪ ላይ ተመስርቶና የዓለም አቀፍ የተዋሃደ የሸቀጦች አሰያየምና አመዳደብ ስርዓትን ተከትሎ በወጣዉ ደንብ መሰረት በገቢና በወጪ ዕቃ ች ላይ የሚጣልና የሚሰበሰብ ታሪፍ/ቀረጥ ታክስ ነዉ፡፡

3.8.26 የቴምብር ቀረጥ፡- በልዩ ልዩ ሰነዶች ላይ የሚጣል የቀረጥ ዓይነት ነዉ፡፡ የማንኛዉ ማኅበር መመስረቻ ጽሁፍና መተዳደሪያ ደንብ ፣ የዉክልና ስልጣን ፣ የዉል ስምምነት ማረጋገጫ በምሳሌነ ሊጠቀሱ ይችላሉ፡፡

3.8.27 ዊዝሆልዲንግ (Withholding) ታክስ፡- አንድ ግብር ከፋይ ሊያገኝ የሚችለዉን ገቢ ታሳቢ ማድረግ የግብር ሰብሳቢዉ ባለስልጣን ከግብር ከፋዩ ላይ አስቀድሞ የሚይዝበት የገንዘብ መጠን ነዉ፡፡ ዊ ልዲንግ ታክስ የታክስ ግዴታቸዉን ሳይወጡ የሚሰወሩትን ለመቆጣጠር ያስችላል፡፡

3.8.28 ሱር ታክስ፡- ማለት ተጨማሪ ታክስ ማለት ሲሆን የመንግስትን የፋይናንስ ድጋፍ የሚፈልጉ ሁኔታዎች(ጦርነት፣ የተፈጥሮና ሰዉ ሰራሽ አደጋዎች፣ ወዘተ) ሲከሰቱ በተወሰኑ ሸቀጦች ወይም ብረተሰብ ክፍሎች ላይ የሚጣል ታክስ ነዉ፡፡

3.8.29 የአገልግሎት (እርጅና) ቅናሽ፡- ማለት ቋሚ ንብረት አገልግሎት በመስጠት/ ያለአገልግሎት መቀመጥ በየጊዜዉ ንብረቱ ከተገዛበት ዋጋ እየቀነሰ/ እያነሰ የሚሄድበት የገንዘብ መጠን ነዉ፡፡

4. ውሃ፣ መብራትና ተዛማጅ ጽንሰሃሳቦች

4.1 *የውሃና ፍሳሽ ተዛማጅ ጽንሰሃሳቦች*

4.1.1 የዉሃና ፍሳሽ አገልግሎት አፈፃፀም ጠቋሚዎች: የዉሃና ፍሳሽ አገልግሎትና ስ ታማነትና ዉጤታማነት በተለይ ከሚቀመጡ አገልግሎቶችና የስርዓቱ ባህሪዎች አንፃር መለኪያ ነ ፡፡/Source: **Lahmeyer International Gmbh in Association with Yeshi Ber Consult (2011).Federal Democratic Republic of Ethiopia, Mnistry of Water and Energy, Development of Performance Indicator and Benchmarking Network for Water Supply and Sanitation Services Enterprise, Report Number GDMP-P1D.II.**

4.1.2 የዉሃ አቅርቦት ሽፋን፡- የሚሰላዉ በአንድ የአገልግሎት ጣቢያ ስር የዉሃ አቅርቦት ያገኘዉን የህዝብ ቁጥር ለጠቅላላዉ በማካፈል ሲሆን፤ አቅርቦቱም በቤት ዉስጥ የዉሃ መስመር፣ በግቢ ዉስጥና ከግቢ ዉጭ ነዉ፡፡/Source: **Lahmeyer International Gmbh in Association with Yeshi Ber Consult (2011).Federal Democratic Republic of Ethiopia, Mnistry of Water and Energy, Development of**

Performance I[illegible]icator and Benchmarking Network for Water Supply and Sanitation Services Enterprise, Re[illegible]t Number GDMP-P1D.II.

4.1.3 የቧን[illegible] ዉሃ አቅርቦት በሰዓት በአንድ ቀን:- የዉሃ አቅርቦት ተጠቃሚዎች በቀን ዉስጥ ለስንት ሰዓ[illegible] አገልግሎቱን ማግኘት እንደሚችሉ የሚያሳይ ጠቋሚ ነዉ:: ይህ ጠቋሚ የሚገለፀዉ በአገልግሎት [illegible]ቢ.ዉ. ክፍል ነዉ::/Source: **Lahmeyer International Gmbh in Association with Yeshi Ber Consult (201[illegible] [illegible]ederal Democratic Republic of Ethiopia, Mnistry of Water and Energy, Development of Performanc[illegible] [illegible]ndicator and Benchmarking Network for Water Supply and Sanitation Services Enterprise, [illegible]port Number GDMP-P1D.II.**

4.1.4 የቤ[illegible] ዉስጥ የነፍስ ወከፍ የዉሃ ፍጆታ:- የሚሰላዉ በአጠቃላይ በቀን ዉስጥ የተሸጠዉ የዉሃ መ[illegible] ለአገልግሎቱ ተጠቃሚ ሰዎች በማካፈል የሚገኝ ሲሆን በተጠቃሚዎች በሊትር አይነት በነፍስ ወ[illegible] በቀን የስሌት አቀማመጥ ይገለፃል:: /Source: **Lahmeyer International Gmbh in Association with Yes[illegible] [illegible]er Consult (2011).Federal Democratic Republic of Ethiopia, Mnistry of Water and Energy, Develop[illegible] [illegible] of Performance Indicator and Benchmarking Network for Water Supply and Sanitation Services [illegible]erprise, Report Number GDMP-P1D.II.**

4.1.5 [illegible] [illegible]ልግሎት መቋረጥና የደንበኞች አቤቱታ አመዘጋገብ:- የደንበኞች አቤቱታና የአገልግሎት መቋረ[illegible] [illegible]መዘጋገብ የብልሽት ቦታዎችን ለመለየት፣ ዉጤታማ ጥገና ለማካሄድና ለደንበኞች ቅሬታ ፈጣን [illegible] [illegible]ሽ ለመስጠት የሚያስችል መረጃ ነዉ::/Source: **Lahmeyer International Gmbh in Association with Ye[illegible] Ber Consult (2011).Federal Democratic Republic of Ethiopia, Mnistry of Water and Energy, Develop[illegible]ent of Performance Indicator and Benchmarking Network for Water Supply and Sanitation Services Enterprise, Report Number GDMP-P1D.II.**

4.1.6 የፍሳሽ አወጋገድ ሽፋን ጠቋሚ:- የፍሳሽ አወጋገድ አገልግሎት ያገኙ ነዋሪዎች (ማለትም በተያያዙ የፍሳሽ ማስተላለፊያ መስመሮች፣ በተቀበሩ ጉድጓዶችና ሽንት ቤቶች) ሲካፈል ለአጠቃላይ ነዋሪዎች የሚገኘዉ ጠቋሚ ቁጥር ነዉ::/Source: **Lahmeyer International Gmbh in Association with Yeshi Ber Consult (2011).Federal Democratic Republic of Ethiopia, Mnistry of Water and Energy, Development of Performance Indicator and Benchmarking Network for Water Supply and Sanitation Services Enterprise, Report Number GDMP-P1D.II.**

4.1.7 የቆሻሻ ዉሃ የማጣራት አቅም: በየቀኑ የሚታከመዉ ቆሻሻ ዉሃ መጠን የማከሚያዉ ተቋም ሲታነፅ ለታቀደዉ በማካፈል የተቋሙን ዉጤታማነት የምንለካበት ጠቋሚ ነዉ::

4.1.8 የደረቅ ቆሻሻ አሰባሰብ ሽፋን:- በየቀኑ የሚሰበሰበዉ የቤት ዉስጥና ሌሎች ቆሻሻዎች መጠን በየቀኑ ለሚፈጠረዉ አጠቃላይ የቆሻሻ መጠን በማካፈል የሚገኘዉን የሽፋን መጠን ያሳያል:: /Source:

Lahmeyer International Gmbh in Association with Yeshi Ber Consult (2011).Federal Democratic Republic of Ethiopia, Mnistry of Water and Energy, Development of Performance Indicator and Benchmarking Network for Water Supply and Sanitation Services Enterprise, Report Number GDMP-P1D.II.

4.1.9 ***ለመጠጥ ውሀ የሚሆን ግብአት:*** የመጠጥ ውሃን ለማቅረብ ፤ለማሰራጨት እንዲሁም ውሃን ለማከም የሚያስፈልጉ ግብአቶች ማለት ነው::/Source: **Lahmeyer International Gmbh in Association with Yeshi Ber Consult (2011).Federal Democratic Republic of Ethiopia, Mnistry of Water and Energy, Development of Performance Indicator and Benchmarking Network for Water Supply and Sanitation Services Enterprise, Report Number GDMP-P1D.II.**

4.1.10 የቆሻሻ ውሃ አሰባሰብና አወጋገድ ስርአት: የቆሻሻን ውሃ ለማከም፣ በጥቅም ላይ ለማዋልና የማይጠቅመውን ለማስወገድ የመረጃ አደረጃጀት የስራ ሂደት እንዲሁም ዝርዝር ተግባራት የሚያካትት ሲሆን የቆሸሸውን ውሃ የማሰባሰብ፣ የማከምና የማሰራጨት ሂደቶችን ያጠቃልላል::/Source: **Lahmeyer International Gmbh in Association with Yeshi Ber Consult (2011).Federal Democratic Republic of Ethiopia, Mnistry of Water and Energy, Development of Performance Indicator and Benchmarking Network for Water Supply and Sanitation Services Enterprise, Report Number GDMP-P1D.II.**

4.2 *የኤሌክትሪክና ተዛማጅ ጽንሰሃሳቦች*

4.2.1 ኪሎዋት-ሜትር: የኤሌክትሪክ ኃይል መቆጠሪያ ቆጣሪ

ሀ) ዲጂታል ኪሎዋት ሃወር ቆጣሪ: የኤሌክትሮኒክስ ቆጣሪ ሲሆን የ ኤል ሲዲ ወይም ኤል ኤዲ ዘዴን በመጠቀም የቆጣሪ ንባብን የሚያሳይ ሲሆን ንባቦቹንም በርቀት ለማስተላለፍና ወደ ሌሎች አጋዥ መሳሪያዎች በቀላሉ ለመቅዳት የሚያስችል ነው::

ለ) ዲጅታል ያልሆነ ከኪሎዋት ሃወር ቆጣሪ: ይህ ቆጣሪ ንባብን የሚመዘግበው አልሙኒየም ቀለበቱን ሙሉ ዙር ከግምት ውስጥ አስገብቶ በመቁጠር ነው::

4.2.2 የድህረ ክፍያ የኤሌክትሪክ ሀይል አገልግሎት ተጠቃሚ ደንበኛ: የፍጆታ ሂሳብ ከኤሌክትሪክ አገልግሎት በኃላ የሚከፍሉ ደንበኞች

4.2.3 የቅድመ ክፍያ የኤሌክትሪክ ሀይል አገልግሎት ተጠቃሚ ደንበኛ: የፍጆታ ሂሳብ በቅድሚያ በመክፈል አገልግሎቱን የሚጠቀሙ ደንበኞች

4.2.4 ***የክፍያ ስሌት መደብ:*** ኮርፖሬሽኑ አገልግሎት የሚሰጣቸው ዘርፎችና ተዛማች የክፍያ ስሌት

መደቦችን ሚያሳይ ስርአት

4.2.5 የክ ያ ኮድ: የክፍያ መደቦችን ለመለየት የሚያገለግል ባለ ሁለት አሃዝ ቁጥር

4.2.6 የ ያ ማባዣ፤ ደንበኛው በተጠቀመው የኤሌክትሪክ ኃይል መጠን ልክ በየእርከኑ ለእያንዳንዱ ኪሎዋት ሚውል ማባዣ

4.2.7 አ ወጥ የክፍያ ማባዣ: አንድ ወጥ ስሌት ለፍጆታ በዋለው የኃይል መጠን ላይ የሚተገበር ነው፡፡

4.2.8 ተለያየ የክፍያ ማባዣ: በእርከን በተከፋፈለ የፍጆታ መጠን የሚታሰብና ተግባራዊ የሚደረግ የምጣ ስሌት ነው፡፡

4.2.9 ኤሌክትሪክ ሀይል ማከፋፈያ ንዑስ ጣቢያ : ከማመንጫ ጣቢያ የተላለፈን የኤሌክትሪክ ኃይል ለደን ች ተፈላጊውን የቮልቴጅ መጠን በማስጠበቅ እና የአሰራር ቁጥጥር በማድረግ ለስርጭት ዝግ ሚደረግበት ጣባያ ነው፡፡

4.2. የተያያዙ የኤሌክትሪክ ሀይል ማከፋፈያ ንዑስ ጣቢያዎች :እርስበርሳቸው በማስተላለፊያ መስ ሮች አማካኝነት የተያያዙ የኤሌክትሪክ ኃይል ማከፋፈያ ጣቢያዎች መረብ ሲሆን የራሱ በሆነ የኮ ኬሽን ሲስተም የኤሌክትሪክ አቅርቦትን አስተማማኝ የማድረግ አቅም ያለው ነው፡፡

4.2. ኤሌክትሪክ ሀይል የመጫን አቅም (ኪሎቮልት): የአንድ የኤሌክትሪክ ሀይል ሲስትም ኤሌ ትሪክ ሀይል የመጫን አቅም(ኪሎቮልት)

4.2.12 የገቢና ወጪ መስመር በኤሌክትሪክ ሀይል ማከፋፈያ ጣቢያ ውስጥ አንድ ላይ በኤሌክትሪክ የተገናኙ የኤሌክትሪክ ሀይል እቃዎች የሚያካትት ሲሆን ከማከፋፈያ ጣቢያው ለሚወጡ እና ወደ ማከፋፈያ ጣቢያው በሚገባው የኃይል መጠን ምክንያት የሚደርሱ ጉዳቶችን የሚቆጣጠርና ስህተቶች እንዳይፈጠሩ የሚያግዝ ነው፡፡

4.2.13 ትራንስፎርመር ፊደር: በኤሌክትሪክ ሀይል ማከፋፈያ ጣቢያ ውስጥ አንድ ላይ በኤሌክትሪክ የተገናኙ የኤሌክትሪክ ሀይል እቃዎች ሲሆኑ ጣቢያው ለሚወጡ እና ለሚገቡ ማስተላለፊያ መስመሮች አስተማማኝ የኤሌክትሪክ ሀይል የሚሰጥ

4.2.14 ትራንስፎርመር በኤሌክትሪክ ሀይል ማከፋፈያ ጣቢያ ውስጥ አንድ የቮልቴጅ መጠንን ከፍ ወይም ዝቅ ለማድረግ የሚጠቅም የኤልክትሪክ ሀይል እቃ ነው

5 ኮንስትራክሽን፣ ትራንስፖርትና ተዛማጅ ጽንሰሃሳቦች

5.1 ኮንስተራክሽንና ተዛማጅ ጽንሰሃሳቦች

5.1.1 ጠቅላላ የተሰራ መንገድ በኪ.ሜ: በተወሰነ ጊዜ ውስጥ በአንድ ሀገር በጠቅላላው ተሰራን መንገድ በ ኪ.ሜ ይገልጻል።

5.1.2 ጠቅላላ የተጠገነ መንገድ: በአንድ ሀገር በተወሰነ ጊዜ ውስጥ በጠቅላላ ምን ያህ ኪ.ሜ መንገድ መጠገኑን ይገልጻል።

5.1.3 በመንገድ የተገናኙ ወረዳዎች ቁጥር: ዘወትር ሊያገለግል በሚችል መንገድ የተገና የክልል ወረዳዎች ቁጥር ነው።

5.1.4 የመንገድ ጥግግቶሽ: በየ አንድ ሺ ኪሎ ሜትር የቆዳ ስፋት ውስጥ ወይም ለየ አንድ ሰዎች የተገነባ የገጠር መንገድ በ ኪሎ ሜትር እየተሰራ የሚገኝ ነው።

5.1.5 የመንገድ ሁኔታ: ይህ የሚያሳየው መንገዶች ያሉበትን ሁኔታ ሲሆን መጥፎ፣ ደህ ወይም ጥሩ ሁኔታ ተብሎ ይገለጻል።

5.1.6 የግንባታ ስራ: የተገነባ ወይም በግንባታ እንቅስቃሴ ላይ ያለን የስራ ሁኔታን ይገልጻ /Source: **Ministry of Urban Development and Construction (2011). Building Construction Manual No 5 003(EC), Addis Abeba Ethiopia.**

5.1.7 የግንባታ አይነትና የሲቪል ምህንድስና ስራዎች: የተለያዩ የግንባታ አይነቶ ንድፍና የታለመላቸውን አገልግሎት የሚያሳይ ለምሳሌ ለመኖሪያ ቤት፣ ለመንገድ፣ ድልድይና የ ሳሰሉትን ያሳያል።/Source: **Ministry of Urban Development and Construction (2011). Building C struction Manual No 5/2003(EC), Addis Abeba Ethiopia.**

5.1.8 የግንባታ ጥሬ እቃዎች: ለግንባታ የሚውሉ ግብአቶች ፤ሲሚንቶ፤ብረት ፤ጣውላና የድንጋይ ውጤቶችን ያካትታል።/Source: **Ministry of Urban Development and Construction (2011). Building Construction Manual No 5/2003(EC), Addis Abeba Ethiopia.**

5.2 ትራንስፖርትና ተዛማጅ ጽንሰሃሳቦች

5.2.1 የመርከብ መጓጓዣ አገልግሎት:- መንገደኞችንና እቃን በዉሃ አካላት ላይ በመርከብና በመሰል የመጓጓዣ አካላት ከቦታ ቦታ የማንቀሳቀስ ስራ ያጠቃልላል።

5.2.2 የመ ብ መጓጓዣ አገልግሎት ወኪል: በወደብና ተያያዥ አካባቢዎች ለእቃ ባለቤቶች የኢንሹራ የሰነዶችና ተያያዥ ጉዳዮችን በዉክልና ለማስጨረስ በፈቃድ የሚንቀሳቀሱትን ያጠቃልላ

5.2.3 የ ማስተላለፍ አገልግሎት: የአለም አቀፍ እንዲሁም የዘርፈ ብዙ አገር በቀል የገቢና ወጪ ን ተሳታፊ አካላትን የደረቅና ፈሳሽ እቃዎችን የማጓጓዝ እንቅስቃሴን ለማሳለጥ በደንበኞ በጭነት ማመላለሻ ድርጅቶች መካከል በአገናኝነት የሚሰሩትን ታላላቅ ድርጅቶች ያጠቃል ::

5.2.4 የ ቅ ወደብ አገልግሎት:- ይህ የመሬት ላይ የወደብ አገልግሎት ከባህር ወደቦች ጋር በየብስ መንገድ በባቡር መስመር የተገናኘ ሆኖ ሸቀጥና የተለያዩ እቃዎች ወደ አገር ዉስጥ ሲገቡ በማዕከ ነት እንደ ጊዜያዊ ማቆያና ማሳረፊይ የሚያገለግል የማከማቻ ቦታ ነዉ:: በተጨማሪም ይህ የየብስ ደብ አገልግሎት የእቃዎችን ደህንነት የማረጋገጥ ከጉዳት የመጠበቅና የጥገና አገልግሎትን ያጠ ል::

5.2. ዉሃ ትራንስፖርት አገልግሎት:- መንገደኞችንና የተለያዩ እቃዎችን በባህር፣ በዉቅያኖስ እን ም በመሬት የዉሃ አካላት ላይ ከቦታ ቦታ የማጓጓዝ አገልግሎት ሲሆን የወደብ አገልግሎት ለግ ቱና ለመጓጓገዉ ዋናዉ ቁልፍ ሲሆን በአለም አቀፉ የዉሃ ትራንስፖርት ህግም የሚመራ ነዉ

5.2 ጉምሩክ መሸኛ አገልግሎት:- የጉምሩክ መስፈርቶችና አስፈላጊ ፎርማሊቲዎችን በማሟላት ጭ ችን የማጓጓዝ አገልግሎትን ያጠቃልላል::

5.2 አንድ አይነት የማጓጓዣ አገልግሎት:- እቃዎችን በአንድ አይነት የመጓጓዣ ዘዴ ለምሳሌ በየብስ ወይ ም በባቡር ወይም በዉሃ ወይም በአየር ወይም በቱቦ መስመር የማጓጓዝ አገልግሎትን ያመለክታል::

5.2.8 የተለያየ አይነት የማጓጓዣ አገልግሎት: እቃዎችን ቢያንስ በሁለት አይነት የመጓጓዣ ዘዴ ለምሳሌ በየብስ ወይም በባቡር ወይም በዉሃ ወይም በአየር ወይም በቱቦ መስመር የማጓጓዝ አገልግሎትን ያመለክታል::

5.2.9 የቀረጥ መጋዘኖች በጉሙሩክ ባለስልጣን እውቅና የተሰጠው የእቃዎች ማከማቻ መጋዘን ሲሆን እቃዎቹ እስኪነሱ ድረስ ለቆዩበት ጊዜ አስፈላጊውን ክፍያ ይፈጸምላቸዋል::

5.2.10 አጓጓዥ : ማንኛውም ግለሰብ ወይም በህግ ሥልጣን የተሰጣቸው አካል ሲሆኑ ጭነቶችን በኮንትራት ወይም በሌላ ስምምነት በባህር፣ በሀገር ውስጥ ውሃ አካላት፣ በባቡር በየብስና በአየር እንዲሁም በጥምር የማጓጓዣ አገልግሎት ከቦታ ቦታ የሚያጓጉዝ አካልን ያመለክታል::

5.2.11 ኮንቴይነር: ጥሬ ቃሉ ከብረት የተሰራን የእቃ ማጓጓዣ ሳጥን የሚያመለክት ሲሆን ተቀማጭ እና በእቃ ማንሻ ማሽኖች እገዛ ጠርዙን በመጠቀም የሚጫንና የሚራገፍ በውስጡ የያዛቸውን

እቃዎች ጠብቆ በመርከብ፣ በባቡርና በሌሎች ትላልቅ ማጓጓዣዎች ላይ ለመጠቀም የሚያስችልና ለተደጋጋሚ አገልግሎት ሊውል የሚችል ነው፡፡

5.2.12 የኮንቴይነሮች መለያ ቁጥር፡ በከፍተኛ ጥንቃቄና ጥበቃ የሚዘጋጅና ኮንቴይነሩ ውስጥ እቃዎች ከገቡ በኃላ በመታሸግ እንደ መለያ ሊያገለግል የሚችል ቁጥር ነው፡፡

5.2.13 የኮንቴይነር ክልል፡ በኮንቴይነር ጣቢያ ውጭ ወይም ውስጥ ሊገኝ የሚችል ሲሆን የገቢ ኮንቴይነሮችን የመቀበልና የወጪ ኮንቴይነሮችን የመላክና የመጫን አገልግሎትን ያጠቃልላል፡፡

5.2.14 በኮንቴይነር ዕቃ የማጓጓዝ ዘዴ፡ ደረጃቸውን በጠበቁ የማጓጓዣና የማቀባበያ መንገዶ በመጠቀም የጭነት ኮንቴይነሮችን ከቦታ ቦታ ማጓጓዝ ሲሆን በኮንቴይነር ውስጥ ያሉትን እ ዎች በተናጥል ማጓጓዝን አያካትትም፡፡

5.2.15 ደረቅ ወደብ፡ የደረቅ ጭነት ማራገፊያ ጣቢያ ብዙዉን ጊዜ አንድ ወይም ከአንድ በላ መጠለያ ወይም መጋዘን እና ያልተከለለ ማከማቻ ቦታ ያለው ሆኖ ከኮንቴይነር ደረቅ ጭነት የሚራገፍበት እና ደረቅ ጭነት የሚጫንበት እንዲሁም በመጠለያው ወይም በመጋዘኑ በጊ ያዊነት ደረቅ ጭነት የሚከማችበት ቦታ ነው

5.2.16 የጉምሩክ ቀረጥ መጋዘን፡ የህዝብ ወይም የግል ንብረት የሆነ መጋዘን ሆኖ ቀረጥ የሚከፈልባቸው እቃዎችን በጉሙሩክ ሰራተኞች ቁጥጥር የሚያስቀርጥ አሰራር ያለበት መ ን ሲሆን ንብረትነቱ የግል ለሆነ መጋዘን ባለቤቱ የእቃ ቀረጥ ያለበትን ከ ጉሙሩክ መስሪያ በ መሸኛ ወይም ይለፍ መፍቀድ የሚቻልበት ማከማቻ ነው፡፡

5.2.17 የደረቅ ጭነት ማመላለሻ፡ የትራንስፓርት ድርጅት ሆኖ የገቢና ወጭ ንግድ እቃዎች ከወደብ ወደ ሀገር ውስጥ ከሀገር ውስጥ ወደ ወደብ የሚጓጉዝ

5.2.18 አስጫኝ፡ ማንኛውም ሰው ወይም ድርጅት ጭነቱን ከቦታ ወደ ቦታ ለማጓጓዝ ክፍያ ሚፈጽም

5.2.19 አስተላላፊ፡ ግለሰብ ወይም ድርጅት የማጓጓዣ ሰነድ የሚያዘጋጅ፣ የማስጫኛ ቦታ የ ያመቻች እና ኢንሹራንስ እና የጉምሩክ ጉዳዮችን የሚያስፈጽም

5.2.20 የጣቢያ ክፍያ፡ በጣቢያ ውስጥ ለሚከናወን አገልግሎት የሚፈጸም ክፍያ ሲሆን በተለይም ለደረሰኝ፣ለማስረከብ ወይም ለጭነት ፍተሻ በየብስ ለሚጓጓዝ ጭነት የሚፈጸም ክፍያ ነው

5.2.21 የጣቢያ አገልግሎት ክፍያ፡ በኮንቴይነር መነሻና መድረሻ ጣቢያዎች እቃዎችን ለሚያንቀሣቅሱና ሀላፊነት ለሚወስዱና ዋጋዎችን እንደገና በማሻሻል ለሚተምኑ የሚደረግ ክፍያ

5.2.22 **የአየር ትራንስፖርት፡** መንገደኞችን እና ዕቃ ከቦታ ቦታ በአየር የማመላለስ ወይም የማጓጓዝ ዘዴ ነው፡፡Doc. 9626 Manual on the Regulation of Inter Air Transport, Second Edition-2004

5.2.23 የአየር አገልግሎት፡ በመደበኛነትም ሆነ አልፎ አልፎ የሚሰጥ የአየር ትራንስፖርት ወይም የአሮያል ሥራ አገልግሎት ነው፡፡

5.2.24 የመ[illegible]ደኛ **መቀመጫ አቅርቦት መጠን በኪ.ሜ**: በእያንዳንዱ በረራ ሊሸጥ የተዘጋጀ (available) የመንገደኞ[illegible]መቀመጫ ቁጥሩ ሲባዛ በረራው የሚሸፍነው ርቀት በአጠቃላይ ሲሰላ::

5.2.25 የተ[illegible] **ጭነት መጠን በቶን በኪሎ ሜትር** (Freight Ton kilometer): በእያንዳንዱ በረራ የተጓዘ የ[illegible] መጠን በቶን ሲባዛ በበረረው ርቀት መጠን በአጠቃላይ ሲሰላ::

5.2.26 **ዲ[illegible]ሬሽን**:- ከውጪ አገር ወደ ሃገር ውስጥ የገቡ ተሽከርካሪዎች የአስመጪው ስም ፣ የተሽከር[illegible] ሞዴል የሞተርና የሻንሲ ቁጥሮች በሰነዱ ላይ ተሞልተው አስፈላጊዉ ቀረጥ ተከፍሎ ወይም [illegible]ጥ ነፃ ከሆነ ተረጋግጦ የሚሰጥ የጉምሩክ ባለሥልጣን ሰነድ ነው::

5.2.27 [illegible]**ሽከርካሪ አስመጪ ተቋማት የብቃት ማረጋገጫ ሰርተፊኬት**: የትራንስፖርት ባለሥልጣን መ/ቤት [illegible]ተሽከርካሪ አስመጪ ድርጅቶች ያወጣውን መስፈርት አሟልተው ለተገኙ ማስገቢያ ፈቃድ መወሰ[illegible]ሳያስፈልግ ተሽከርካሪ እንዲያስገቡ የሚሰጥ የአስመጭነት ብቃት ማረጋገጫ ነው::

5.2.2[illegible] **[illegible]ላላፊ ሰሌዳ** : ማንኛውም አይነት ባለሞተር ተሽከርካሪ ወይም ተሳቢ ከፍተሻ ፣ ከወደብና ከጉም[illegible] ባለሥልጣን መ/ቤት ለማስወጣትና ለማስገባት ሽያጭ ቀርቦ ለማድረስና ለመሣሠሉት ወይ[illegible] አስመጪው እስከ ምርመራ ቦታ ለማድረስ በጊዜያዊነት ለ3 የሥራ ቀናት የሚሠጥ ሠሌዳ ነው::

5.2.[illegible] **[illegible]ዕለት ሠሌዳ**: የትራንስፖርት ባለሥልጣን ወይም የክልል ትራንስፖርት ቢሮ ቋሚ ሠሌዳ ለመ[illegible]ት የማይቻለው የሆነ እንደሆነ ለ15 ቀናት የሚሰጥ ሠሌዳ ቁጥር ነው::

5.2[illegible] **ቋሚ መለያ ሰሌዳ**: አንድ ተሽከርካሪ የሚያስፈልጉት ህጋዊ ሰነዶች ተሟልተውና ተገቢው ም[illegible]ራና ምዝገባ ከተደረገለት በኋላ የሚለጠፍ በስራ/አግልግሎት አይነት ተለይቶ የሚሰጥ ቋሚ የሁ[illegible] ቁጥር ነው::

5.2.[illegible]1 **ነጠላ የተሽከርካሪ ክብደት**: ተሽከርካሪው ሳይጭን ብቻውን ተመዝኖ የሚገኘው መጠን /ው[illegible]ጤት/ ነው::

5.2.32 **ጠቅላላ የተሽከርካሪ ክብደት**: ተሽከርካሪው ጭኖ ሊኖረው የሚችለው የክብደት መጠን /ውጤት/ ነው::

5.2.33 **የጭነት ልክ** : ከጠቅላላ ክብደት ላይ ነጠላ ክብደት ተቀንሶ የሚገኝ ውጤት ነው::

5.2.34 **የታክሲ ተሽከርካሪ**:ሰዎችን ከቦታ ወደ ቦታ የሚያመላልስ የከተማ ውስጥ የንግድ ትራንስፖርት አገልግሎት ሥራ ላይ የተሰማራ ባለሞተር ተሽከርካሪ ማለት ነው::

5.2.35 **የመንግስት ተሽከርካሪ**: የፌዴራል ወይም የክልል መንግስት መስሪያ ቤት የሆነ ተሽከርካሪ ማለት ነው::

5.2.36 **የሃይማኖት ድርጅትና የማሕበር ተሽከርካሪ**: የሃይማኖት ድርጅት የቀይ መስቀልና ቀይ ጨረቃ ነጋዴ ላልሆኑ ማኅበር የመሳሰለ ተቋም አገልግለት እንዲውል የተመዘገበ ተሽከርካሪ ማለት ነው::

5.2.37 **ኤምባሲ ፣ዓለም አቀፍና የዕርዳታ ሰጪ ድርጅት ተሽከርካሪ**: በኢትዮጵያ መንግሥት ዕውቅና ያገኘ ንብረትነቱ የነዚህ መስሪያ ቤቶች የሆነ ወይም በተባበሩት መንግሥታት መሥሪያ ቤት ዉስጥ

የዲፕሎማቲክ መብት ላለው ባለሥልጣን ወይም ለመሥሪያ ቤቱ አባል ለሆነ ሰው የሚሰጥ ማለት ነው::

5.2.38 **ተለጣፊ ምልክት /ቦሎ/**: ተሽከርካሪ ብቃቱ ተረጋጋጦ በመንገድ ላይ መንቀሳቀስ ስለመቻሉ በትራንስፖርት መ/ቤቶች የሚሰጥ የብቃት ማረጋገጫ ነው::

5.2.39 **መናኸሪያ**: የህዝብ ትራንስፖርት አገልግሎት የሚሰጡ ተሽከርካሪዎች መነሻ እ መድረሻ ጣቢያ እና የስምሪት አገልግሎት መስጫ ቦታ ነው::

5.2.40 **የመንገድ ምልክቶች**:-ተሽከርካሪዎች የሚተላለፉበትን አቅጣጫ ለመወሰንና እን ም ለተላላፊዎች የሚያስጠነቅቅ ፣ የሚከለክል ፣ የሚያስገድድ ፣ ቅድሚያ የሚያስጥ መ ለመስጠት የሚያገለግል ማንኛውም የመንገድ ምልክት ነው::

5.2.41 **የመንገድ ትራፊክ አደጋ**: ከተለያየ ጥንቃቄ ጉድለት በመንገድ ተጠቃሚዎች ላ ያልታሰበ አደጋ/ሞት የአካል ጉዳት የንብረት ውድመት/::

5.2.42 **እግረኛ**:ለጉዞ በተፈቀደ መንገድ ላይ በእግሩ የሚጓዝ መንገደኛ ሰው ማለት ነ

5.2.43 **የመንገድ ትራንስፖርት**:- በመንገድ ላይ በሚንቀሳቀሱ አጓጓዦች የሚደረግ የት ንስፖርት አገልግሎት ነው::

5.2.44 **የህዝብ ትራንስፖርት**: መንገደኞችን ከቦታ ቦታ የሚያጓጉዝ የትራንስፖርት አ ገልግሎት ነው::

5.2.45 **የገጠር ትራንስፖርት**: በገጠር መንገዶች ላይ የሚሰጥ የትራንስፖርት አገልግሎ ነው::

5.2.46 **የጭነት ትራንስፖርት**: በመንገድ ፣ በሃዲድ በአየር እና በውሃ ላይ በባለሞተር ሽከርካሪ ማንኛውንም ዕቃ ከአንድ ቦታ ወደ ሌላ ቦታ ማጓጓዝ ማለት ነው::

5.2.47 **ደረቅ ጭነት**: ፈሳሽ ያልሆነ ማንኛውም ዕቃ ሲሆን የቁም እንስሳትን ኮንቴይነ ን እና ማሽኒያዎችንም ይጨምራል::

5.2.48 **ፈሳሽ ጭነት**: ጠጣር ያልሆነ ዕቃ ሲሆን ነዳጅ ፣ ኢታኖል ውሃ እና ወተት እ ኒሁም ፈሳሽ ቆሻሻን ይጨምራል::

5.2.49 **አሽከርካሪ**:- በተፈቀደ መንገድ ላይ ባለ ሞተር ተሽከርካሪን የሚያሽከረክር ፈቃ ያለው ሰው ማለት ነው::

5.2.50 **የየብስ ትራንስፖርት**: በባለሞተር ተሽከርካሪ በመንገድ እና በአገር ውስጥ የ አካል ላይ ሰውና እቃን ከአንድ ቦታ ወደ ሌላ ቦታ ማጓጓዝ ማለት ነው::

5.2.51 **አዲስ ተሽከርካሪ**: በአገር ውስጥ ምዝገባ ያላገኘ ሰሌዳ ያልለጠፈና ለሶስተኛ ወ ተላልፎ አገልግሎት ላይ ያልዋለ ተሽከርካሪ ማለት ነው::

5.2.52 **ያገለገለ ተሽከርካሪ** :- በአንድ ሀገር ውስጥ ወይም በሌላ ሀገር አገልግሎት ሲሰ የቆየ መኪናን ያመለክታል::

5.2.53 **ለውቤድ ግማሽ ተሣቢ**: በጎታች ተሽከርካሪ ላይ ተገጥሞ ተሽከርካሪዎችን ብቻ በመንገድ ላይ ለማጓጓዝ ተብሎ የተሰራ ተሽከርካሪ ነው::

5.2.54 **የተሽከርካሪ ብቃት ማረጋገጫ**: ተሽከርካሪው የቴክኒክ አቅሙ የተስተካከለ ለተሳፋሪው ምቾት ያለው አደጋን ሳያስከትል በመንገድ ላይ ሰውንና ዕቃን ጭኖ ጊዜ ጉልበትና ገንዘብ ቆጣቢ በሆነ አግባብ አገልግሎት መስጠት መቻሉንና ለሃገሪቱ ኢኮኖሚያዊ ጠቀሜታ ያለው መሆኑን በምርመራ ማረጋገጥ ማለት ነው::

5.2.55 ሊብ[illegible] **ወይም የተሽከርካሪ መታወቂያ ደብተር**: መሠረታዊ የተሽከርካሪ መለያዎች የሰፈሩበት የባለቤትነት [illegible]ረጋገጫ ደብተር ማለት ነው።

5.2.56 የ[illegible]ርካሪ **ብቃት ማረጋገጥ**: የአሽከርካሪ ብቃት ማረጋገጫ ፍቃድ የሚወስዱ ሰልጣኞች በስልጠና [illegible] ያገኙትን ዕውቀት እና ክህሎት በምዘና ፈተና ወቅት ብቃታቸውን ማረጋገጥ ማለት ነው።

5.2.57 የ[illegible]ፊክ **ኮምፕሌክስ**: የአሽከርካሪ ብቃት ማረጋገጫ ፈቃድ ለማግኘት የሚፈልጉ ሰልጣኞች የክህሎት [illegible]ጠናቸውን የሚከታተሉበት በቂ ስፋት ያለው እና አለም አቀፍ ስታንዳርዱን የጠበቀ እንዲሁ[illegible]ሉንም የትራፊክ ምልክቶች ማለትም አደባባይን የትራፊክ መብራትን የባቡር ሃዲድን ድልድ[illegible]ነትን እና ቁልቁለትን የመሳሰሉትን የመንገድ ገጽታዎች አሟልቶ የያዘ የማሰልጠኛ ቅጥር ግቢ ነ[illegible]

5.2.58 [illegible]ሞተር **ተሽከርካሪ**: ማንኛውም በሞተር ሃይል የሚሰራ እና በተፈቀደ መንገድ ላይ ከቦታ ቦታ [illegible]ንቀሳቀስ ተሽከርካሪ ማለት ነው።

5.2.5[illegible] **አገር አቋራጭ ጉዞ**: የመጫን አቅማቸወ 46 ሰው እና ከዚያ በላይ በሆኑ የህዝብ ማመላለሽ ተሽከ[illegible]ሪዎች ሁለት እና ከዚያ በላይ ክልሎችን በማቋረጥ የሚደረግ ጉዞ ነው።

5.2.[illegible] **የአጭር ርቀት ጉዞ**: የመጫን አቅማቸው ከ11-23 ሰው ድረስ በሆኑ የህዝብ ማመላለሻ ተሽ[illegible]ሪዎች ከተደራጁበት ክልል በመነሳት እስከ 150 ኪ.ሜ ብቻ የሚደረግ ጉዞ ነው።

5.2[illegible] **የንግድ የህዝብ ትራንስፖርት ኦፕሬተር**: የንግድ የህዝብ ማመላለሻ አገልግሎት ለመስጠት ተ[illegible]ገቦ የሙያ ብቃት የተሰጠው የተሽከርካሪ ባለንብረት ወይም ድርጅት ሲሆን ሾፌር ፣ገንዘብ ተቀ[illegible]ና ረዳት ሰራተኞችንም ያካትታል።

5.2[illegible] **የንግድ የመንገድ ማመላለሻ ተሽከርካሪ**: በግለሰብ ወይም በሕግ የሰወነት መብት በተሰጠው አ[illegible] በሚካሄድ ድርጅት መንገደኞችን ወይም ዕቃዎችን ለኪራይ ለጥቅም ወይም ለትርፍ የማመላለስ ሥ[illegible] የሚያከናወን ተሽከርካሪ ማለት ነው።

5.2[illegible]3 **የግል ንግድ የመንገድ ማመላለሻ ተሽከርካሪ**: መንገደኞችን ወይም ዕቃዎችን የሚያመላልሰው ተሽ[illegible]ርካሪ ንብረትነቱ የድርጅቱ ሆኖ የሚመላለሱት ዕቃዎች የዚያው የድርጅት ንብረት የሆኑ ወይም ለጥገና ወይም ለማሳደስ በአደራ የተሰጡ የሆኑ እንደሆነና ዕቃዎቹን ማመላለስ ለድርጅቱ ዓይነተኛ የንግድ ሥራ አስፈላጊና ማሟያ የሆነ ወይም የሚመላለሱት መንገደኞች የዚያው ድርጅት ሠራተኞች ሆነው የሚመላለሱትም ወደ ሥራ ቦታቸውና ከስራ ቦታቸው ወደ ቤታቸው የሆነ ወይም የድርጅቱን ሥራ ማከናወን የሆነ እእንደሆነ ነው።